

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 53 • 19. februar
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 19. februar 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 53):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:02]: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Tore Grobæk *Vamraak*

For Rogaland: Irene Heng *Lauvsnes*

For Vestfold: Camilla Maria *Brekke*

Representanten Marian Hussein vil framsette et representantforslag.

Marian Hussein (SV) [10:00:28]: På vegne av stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Ingrid Fiskaa, Grete Wold og meg selv vil jeg legge fram et forslag om videre utrulling av en tannhelsereform for hele befolkningen.

Presidenten [10:00:46]: Representanten Helge André Njåstad vil framsette et representantforslag.

Helge André Njåstad (FrP) [10:00:58]: På vegner av Framstegspartiets stortingsrepresentantar Johan Aas, Silje Hjemdal, Terje Halleland og meg sjølv har eg gleda av å setja fram eit forslag om å betra rettane til offera ved vald i nære relasjonar og innføra permanent besøksforbod.

Presidenten [10:01:15]: Representanten Frank Edvard Sve vil framsette et representantforslag.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:01:30]: Eg vil på vegner av Framstegspartiets stortingsrepresentantar Morten Stordalen, Silje Hjemdal, Helge André Njåstad, Dagfinn Henrik Olsen og meg sjølv fremje eit program for vedlikehald og utbetringar av fylkesveggar.

Presidenten [10:01:46]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:53]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:55]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Tonje Brenna, Jan Christian Vestre og Lubna Boby Jaffery vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Henrik Asheim.

Henrik Asheim (H) [10:02:17]: Mitt spørsmål går til helse- og omsorgsministeren.

Tallene viser at ventetidene for norske pasienter fortsetter å øke. De ferske månedstallene viser at pasienter venter i snitt nesten to uker lenger på helt nødvendig helsehjelp enn det de gjorde da Arbeiderpartiet overtok styringen av helsepolitikken. Samtidig opplever stadig flere pasienter å få avslag på helsehjelp. Å gå og vente på nødvendig behandling kan innebære usikkerhet, smerter og dårlig livskvalitet.

I april i fjor kunne Dagbladet fortelle om en ung politimann på 32 år. Han trengte en enkel operasjon for å kunne stå i jobb, fordi han hadde sterke smerter i hoften. Etter syv måneder med venting for å komme til utredning hos en lege fikk han beskjed om at ventetiden for operasjon i det offentlige var lang. I stedet for å stå i offentlig helsekø lånte han penger av faren sin og fikk utført operasjonen raskt på et privat sykehus. Dette er dessverre ikke et unikt tilfelle i Norge.

Arbeiderpartiet har nå styrt helsepolitikken siden 2021. De siste fire årene har Støre-regjeringen svekket samarbeidet med private og systematisk redusert sykehusenes mulighet til å få mer betalt for å behandle flere pasienter. Resultatet av politikken er det pasientene som merker. Flere venter på helsehjelp, de venter lenger, flere får ikke hjelp innen den medisinske fristen, og stadig flere pasienter får faktisk ikke helsehjelp i det hele tatt. De blir avvist.

Våren 2024 lanserte helseministeren ventetidsløftet, som han mente skulle bidra til å redusere de rekordlange ventetidene som Støre-regjeringen har skapt. Selv om jeg skulle ønske dette faktisk førte til bedring, ser vi altså at det også denne gangen ble med ord, og ikke med handling.

I januar 2025 er fasiten at ventetidene fortsetter å øke, og at stadig flere pasienter står i kø for å få nødvendig behandling. Mener statsråden at det nå er behov for en ny politikk for å redusere ventetidene?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:04:18]: Denne regjeringen overtok to store utfordringer fra Høyre i Helsedepartementet. Det ene var en fastlegekrise, der fastlegene rømte fra yrket, og stadig flere nordmenn sto utenfor legeordningen. Den har vi tatt tak i. Den krisen er avblåst. De siste årene har over 159 000 flere nordmenn fått fastlege. Vi har aldri rekruttert flere fastleger enn nå, og fastlegene velger å stå i yrket. Det er veldig bra. Det er positivt. Det er avgjørende at vi har en god allmennlegetjeneste.

Så overtok vi en annen utfordring, og det var økende ventetider, delvis på grunn av pandemien, men også fordi man i perioden 2018–2021 gjorde et reelt nedtrekk i sykehusbudsjettene på 3 mrd. kr, ifølge tall fra teknisk

beregningsutvalg. Det gjorde selvfølgelig at aktiviteten og kapasiteten gikk ned. Det har regjeringen også tatt tak i. I mai i fjor lanserte vi ventetidsløftet. Vi fikk med alle partene i arbeidslivet på det. Vi har bevilget flere milliarder kroner ekstra til sykehusene, og det er igangsatt hundretalls tiltak i hele Sykehus-Norge: utvidede åpningstider, bedre oppgavedeling, mer bruk av KI og digitale løsninger. Vi går etter tidstyvene for å sørge for at klinikerne får bruke tiden på pasientene, ikke på byråkrati og administrasjon, og helseforetakene bruker mer kapasitet blant de ideelle og private.

Det tar tid å snu denne utviklingen. Jeg er ikke tilfreds, for dette går ikke raskt nok. Vi har en klar ambisjon om at ventetidene skal markant ned i år. Det er positivt at det er nesten 18 000 færre pasienter som venter på helsehjelp nå enn for ett år siden, men det er ikke tilfredsstillende at den positive utviklingen vi så gjennom høsten – i desember var ventetidene kortere enn året før – nå ser ut til å ha stagnert i januar.

Vi har nå gitt en klar instruks til sykehusene og RHF-ene om at alle tiltak skal tas i bruk. Jeg er helt sikker på at de kommer til å gjøre det, og jeg har god tro på at vi skal klare å få ventetidene markant ned dette året. Folk skal være trygge på at velferdsstaten er den beste helseforsikringen vi har i Norge.

Henrik Asheim (H) [10:06:21]: Jeg hørte ikke noen ny politikk i dette svaret heller. Det er mer av det man allerede gjør. Sannheten er at nå er det åtte måneder siden ventetidsløftet ble lansert, og i januar viste tallene at ventetidene fortsetter å øke. Vi kan som politikere selvfølgelig slå hverandre i hodet med dager og uker og slikt, men sannheten er at bak de tallene står det mennesker som venter på å få nødvendig helsehjelp, enten for å komme tilbake i jobb eller rett og slett for å få et bedre liv, og som venter stadig lenger.

Sannheten er også at etter tre og et halvt år med Arbeiderpartiet som ansvarlig for helsepolitikken, har ventetidene, som rammer så mange pasienter, økt med tolv dager. Den store ambisjonen til helseministeren nå, som han selv sier, er å snu den utviklingen, altså få ventetidene noe lenger ned igjen etter at de har økt med tolv dager. Derfor synes jeg det er litt rart at helseministeren bare fortsetter å gjøre mer av det samme istedenfor å si at dette ikke har fungert, her er vi nødt til å gjøre noe nytt for å hjelpe pasientene. Det er egentlig mitt spørsmål: Har han noen nye forslag til politikk?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:07:23]: Helsevesenet vårt består av komplekse og store organisasjoner. Er det én ting Helse-Norge ikke trenger, er det kvikkfikser, hopp og sprett og tjo og hei og ideologiske eksperimenter som ikke fungerer. For eksempel er det å gå inn for en kraftig økning av innsatsstyrt finansiering, som

Høyre vil, noe vi har forsøkt før. Ventetidene gikk opp. Det å skulle pålegge sykehusene et bestemt antall kjøp av private helsetjenester bidrar ikke til å få ventetidene ned, og det å strupe sykehusbudsjettene bidrar ikke til å få ventetidene ned.

Jeg er opptatt av at vi må gjøre noe som virker over tid. Det må være langsiktighet i de tiltakene vi har iverksatt, og jeg er helt sikker på at summen av tiltakene som nå er igangsatt, vil ha effekt. Jeg skulle gjerne ønsket meg at vi så enda raskere effekt. Det er tross alt positive utviklingstrekk også. Når vi ser på statistikken for antall ventende, ventet de i snitt syv dager kortere i januar i år enn i fjor, og det var 18 000 færre som ventet på helsehjelp. Dette vil materialisere seg gjennom kortere ventetider, også for påbegynt helsehjelp, de neste månedene.

Henrik Asheim (H) [10:08:26]: Statsråden sa at vi må ha politikk som virker over tid. Nå har statsrådens og Arbeiderpartiets politikk vært ført i tre og et halvt år – over tid – og den virker ikke. Ventetidene går opp. Statsråden trekker helt konkret frem innsatsstyrt finansiering, altså rett og slett et finansieringssystem som sier at sykehusene får mer betalt for å behandle pasienter. De sitter igjen med mer per pasient de behandler. Dette innførte vi i regjering. Da gikk helsekøene dramatisk ned. Helseministeren avviser nå å gjøre det samme, og nå går helsekøene opp – han har faktisk også trappet det ned.

Jeg er helt enig i at man ikke skal strupe sykehusbudsjettene. Derfor foreslår vi ikke å strupe sykehusbudsjettene; vi foreslår å bevilge mer penger til sykehusene. Men det må også være en eller annen mekanisme som gjør at sykehusene faktisk sitter igjen med mer når de tar unna helsekøen og får flere pasienter behandlet.

Jeg synes det er rart at helseministeren er så avvisende til et tiltak som fikk helsekøene ned i forrige periode, og som han har trappet ned. Nå går helsekøene opp. Derfor lurer jeg på om helseministeren vil revurdere sitt standpunkt og endre finansieringen for sykehusene.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:09:29]: Jeg kan oppklare: Det var Arbeiderpartiet som i sin tid sto for sykehusreformen og innførte et finansieringssystem der også innsatsstyrt finansiering var det en del av finansieringsordningen.

Vi lærte noe fra pandemien, og vi lærte noe fra sykehusutvalget. Den måten å markedsstyre sykehusene på er skremmende fordi det svekker beredskapen i sykehusene våre. Vi har tillit til at økt grunnfinansiering av sykehusene våre i kombinasjon med tydelig styring på de forventningene vi har om å få ventetidene ned, gir bedre resultater. Vi har ikke fjernet innsatsstyrt finansiering, men vi har tatt innsatsstyrt finansiering noe ned. Solberg-regjeringen tok det opp, og ventetidene begynte altså å stige.

Representanten må være klar over at kvalitet koster penger, og at aktivitet koster penger. Vi har tall fra teknisk beregningsutvalg som viser at under de åtte årene Erna Solberg var statsminister, økte sykehusenes reelle handlingsrom med 12 mill. kr årlig. Det blir ikke mer aktivitet av det. Når man heller ikke kompenserer for demografien, får sykehusene stadig mindre å rutte med, med flere oppgaver, og da går ventetidene opp.

Henrik Asheim (H) [10:10:33]: Ventetidene har økt med tolv dager, og det er pasienter som sitter og venter lenger. Det kommer altså en flom av ord om hva som skjedde den gangen, og hva Arbeiderpartiet gjorde. Helseministeren har ansvaret for en helsepolitikk som beviselig også i januar fører til ytterligere økte ventetider.

Da er det andre spørsmålet: Når vi da vet at det finnes ledig kapasitet hos private aktører, og når NHO, som er en del av dette for så vidt prisverdige fellesskapet som skal få ned ventetidene, nå går ut og sier at dette bare er prat, at det ikke blir brukt mer kapasitet hos private – samtidig som ventetidene øker – er det er en uforståelig politikk. Helseministeren vil ikke gjøre noe med innsatsstyrt finansiering, han vil ikke foreslå andre tiltak, men vil han i det minste tydeligere instruere helseforetakene om å legge ut anbud for å få private aktører til å ta unna de helsekøene som vokser på hans vakt?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:11:29]: Helseforetakene bruker mer ledig kapasitet blant ideelle og private. Det er en helt sentral del av ventetidsløftet. Det har vi sett mange eksempler på, og det kommer flere eksempler framover.

Jeg lar ikke representanten slippe så lett unna, for representanten later som om sykehusene er en pølsekiøsk på hjørnet, som man bare kjapt kan omstille nærmest over natten. Dette er altså veldig komplekse og store organisasjoner, og når man har underfinansiert sykehusene over åtte år og ikke har kompensert for demografien – man har sett på at befolkningsendringene skjer, uten at sykehusene har hatt reelle muligheter til å øke kapasiteten – går jo kapasiteten ned. 12 mill. kr i året i økt handlingsrom var det Erna Solberg hadde råd til med sykehusene, men hun hadde råd til store kutt i formuesskatten.

Nå har sykehusbudsjettene økt med om lag 211 mill. kr hvert eneste år, og vi ser at kapasiteten og aktiviteten går opp. Da vil også ventetidene gå ned. Så ventetidsløftet kommer til å virke, men det tar mer enn seks, sju, åtte måneder å få de tallene vi skal få til. Vi fikset fastlegekrisen, og vi kommer til å fikse ventetidene også.

Henrik Asheim (H) [10:12:32]: Jeg tror at en statsråd som har ansvaret for en helsepolitikk som har ført

til tolv dager lengre ventetid, bør unngå å sette merkelapper på politiske motstandere som stiller spørsmål om det. Det er ingen i denne salen som tror at helsepolitikk er det samme som å drive en pølsekiøsk, men jeg mener faktisk at hovedpoenget med helsepolitikk er å behandle pasienter raskere, og at folk får det tilbudet de har krav på.

Så sier statsråden at vi bruker mer penger på private enn vi gjorde før, men det løftet han ga, var jo ikke et pengebruksløfte; det var et ventetidsløfte. Alt har blitt dyrere, så det å bruke mer penger i år enn i fjor er ikke imponerende. Spørsmålet er: Får man ned køene for flere av de pasientene som i dag må ta av egen lommebok for å betale for en behandling de egentlig har krav på, fordi de ikke har tid til eller orker å vente? Får flere av dem behandling, eller må de fortsatt stå og vente fordi statsråden snakker om mer pengebruk, men ikke viser handling gjennom faktisk å kjøpe ledig kapasitet?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:13:28]: I motsetning til partiet Høyre har regjeringen en plan for å få ventetidene ned, og den planen har partene i arbeidslivet sluttet seg til – Norsk Sykepleierforbund, Legeforeningen, Psykologforeningen, Delta, Fagforbundet, NHO Geneo, Virke, RHF-ene, Spekter. Dette er et partnerskap, og vi gjennomfører hundrevis av tiltak for å få sykehuskøene ned. Sykehuskøene er på vei ned. Det er 18 000 færre som venter, og vi skal også få ventetidene markant ned gjennom dette året. Den politikken kommer til å virke, det er jeg helt sikker på, men det tar noe tid å snu denne utviklingen, en utvikling som begynte å skje i 2017, flere år før regjeringsskiftet.

Så synes jeg det er ganske oppsiktsvekkende å gå såpass hardt ut mot oss som nå faktisk gjennomfører veldig mange tiltak, uten å ha et eneste konkret forslag selv – utover å øke innsatsstyrt finansiering, som er symbolpolitikk og noe sykehusutvalget enstemmig advarte mot. Dette har man testet før, og parallelt med at man testet det, gikk altså ventetidene opp. Jeg er ikke interessert i tiltak som ikke virker; jeg vil ha tiltak som gir effekt.

Siv Mossleth (Sp) [10:14:51]: Jeg er enig med ministeren. Ventetidene må ned, også i samarbeid med private, men det er også andre tider det er viktig å holde nede, nemlig ventetidene til pasientene kommer til akuttbehandling. På Helgeland skal det være ett sykehus på to lokasjoner. Sandnessjøen og Mo i Rana skal begge ha akutt sykehus. For Senterpartiet er det viktig at hele Helgeland skal ha helsetjenester av høy kvalitet i årene som kommer. Indremedisinske akuttpasienter fra Mosjøen får 20 minutter lengre reisevei om de ikke sendes til Sandnessjøen. Noe annet enn Sandnessjøen støtter heller ikke opp om akuttfunksjonsfordelingen på begge plasser og at det blir bærekraftig framover.

Er ministeren enig med styret i Helgelandssykehuset om at pasientene fra Vefsn skal inngå i opptaksområdet til sykehuset i Sandnessjøen?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:15:50]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Vi er opptatt av at alle de 70 000–80 000 helgelendingene skal få helsetjenester av høy kvalitet, og jeg er glad for at vi endelig har slått fast en sykehusstruktur som innebærer at vi skal ha to komplette akuttsykehus, i Mo i Rana og i Sandnessjøen, som representanten sier. Vi skal også ha et godt, desentralisert helsetilbud gjennom et distriktmedisinsk senter i Brønnøy, og vi skal ha gode helsetjenester i Mosjøen, mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Dette er ganske komplisert, som representanten vet, for vi må sørge for at det er høy kvalitet alle steder. Vi må sørge for at det er god samhandling. Mangelen på helsepersonell er den største utfordringen framover, så vi må bruke det personellet på en god måte. Jeg er optimist – jeg tror at vi skal få dette til. Jeg mener at den modellen vi har landet på, er veldig god. Jeg håper vi nå kan legge 30 år med diskusjoner og krancling bak oss, se framover og bygge et godt tjenestetilbud til helgelendingene. Det er nå styret i Helgelandssykehuset som har jobbet fram funksjonsfordelingen. Det skal også til styret i Helse nord, og så får vi se hvilke vurderinger og beslutninger de tar der. Jeg har tillit til at det blir en god avgjørelse.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:17:03]: Nesten 260 000 mennesker står i kø, og mange av dem lever i smerte. For å få fjernet livmoren på grunn av endometriose må man f.eks. stå 54 uker i kø for å bli operert på Oslo universitetssykehus. 3 km unna ligger Aleris, der det er ledig kapasitet til å kunne hjelpe mange av de kvinnene som lever med store smerter. En del av de kvinnene kan kanskje ikke gå på jobb fordi de har så store smerter, og de må dermed motta sykepenger fra staten. Det bidrar igjen til å få opp sykefraværet i Norge, som allerede er veldig høyt.

Statsråden er jo eier av og far til ventetidsløftet. Løftet er ikke verdt noen ting, og vi ser at disse køene går opp. Synes statsråden det er fornuftig at folk går syke og er borte fra jobb istedenfor at vi tar i bruk privat kapasitet og hjelper dem som går i smerte?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:18:08]: Alle disse historiene gjør dypt inntrykk på meg. Vi skal få ned ventetidene. Det er ikke akseptabelt at det er så mange som venter så lenge, men litt fakta i debatten hadde vært på sin plass. Det er altså beviselig feil at helsekøene går opp. Helsekøene går ned. Det er 18 000 færre som nå venter på helsehjelp enn for ett år siden. Ventetiden

for ventende er sju dager kortere enn for ett år siden. Ventetidene for påbegynt helsehjelp var i ferd med å snu før nyttår, og de skal ned i år.

Jeg er enig i at helseforetakene bør bruke mer ledig kapasitet i det ideelle og det private. De har økt kjøpene, og de kommer til å øke kjøpene ytterligere framover. Det mener jeg er helt greit, så lenge det er det offentlige og fellesskapet som har hånden på rattet, som finansierer dette, organiserer dette og prioriterer dette. Det jeg ikke vil, er å gå tilbake til fritt behandlingsvalg, som egentlig var en fri etableringsrett der hvem som helst kunne etablere konkurrerende tilbud til det offentlige og ha full statsstøtte. Det er oppskriften på et todelt Helse-Norge. Det er oppskriften på at vi mister kontroll på personellressursene, og det kommer ikke til å få ned ventetidene. Det viser erfaringen fra andre land.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:19:12]: Fra desember til januar økte ventetidene i Norge, og det er flere som nå venter på å få behandling. Man snakker om at man ikke vil ta i bruk privat kapasitet eller fritt behandlingsvalg. Mange som fikk hjelp gjennom fritt behandlingsvalg, er i dag helt fortvilet fordi de har mistet det tilbudet som faktisk fungerte for dem. Det vi ser, er at denne regjeringen prioriterer å bruke mange titalls milliarder kroner på havvind og batterifabrikker, noe statsråden selv gikk i spissen for, mens på helseområdet går køene opp. Vi ser at problemene er store, og at det er ledig kapasitet ikke bare hos Aleris, men hos mange private aktører. Der kunne man hjulpet dem som nå venter. Isteden må folk ha forsikring, betale av egen lomme eller opprette Spleis.

Hva synes statsråden om denne todelingen som vi nå begynner å se i helsevesenet – mellom dem som har penger og kan kjøpe seg hjelp, og dem som må stå i kø – er det en utvikling som Arbeiderpartiet er fornøyd med?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:20:16]: Ventetidene i sykehusene våre skal ned. Det er derfor vi gjennomfører ventetidsløftet, har bevilget flere milliarder kroner ekstra til sykehusene og har igangsatt et hundretalls tiltak for å snu utviklingen, og vi ser at dette er i ferd med å skje. Det er 18 000 færre som venter på helsehjelp, det er et faktum. Det vil alltid være noen som er ventende fra de får en henvisning til helsehjelpen begynner – i de åtte årene med Erna Solbergs regjering var den helsekøen aldri under 200 000 – sånn vil det alltid være.

Spørsmålet er: Hva gjør vi for å få ventetidene ned? Der har vi en plan. Den planen begynner å gi effekt, og den kommer til å gi mer effekt utover våren. I den tiltaksporteføljen ligger også økt bruk av ledig kapasitet hos ideelle og private, men det vi først og fremst må gjøre, er å bygge opp aktiviteten og kapasiteten i våre felles sykehus, som skal ha tilbud over hele landet, som skal

behandle alle akutt syke og alle alvorlig syke og også utdanne framtidens helsepersonell. Det krever langsiktighet, ikke hopp-og-sprett-politikk.

Presidenten [10:21:18]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:21:29]: Mitt spørsmål går til kulturministeren.

«Å Vestland, Vestland! Når eg ser deg slik» song Sissel Kyrkjebø på ein måte som fekk vestlandshjarta til å strutta av stoltheit. Då Senterpartiet gjekk ut av regjering, forsvann det fire statsråder frå Vestlandet. Regjeringa vart fylt opp med fleire statsråder busette på vestkanten i Oslo. No høyrer me lyden av «Å vestkant, vestkant! Når jeg ser deg slik» frå regjeringskontora.

Ei viktig sak for Senterpartiet har vore å spreia kulturmidlar og kulturbygg over heile Noreg. Då kan me ikkje bruka alle pengane i Oslo. Eit konkret eksempel er oppussing av Nationaltheatret, som med teateret sine eigne planar vil binda opp 10 mrd. kr. Tidlegare finansminister frå Senterpartiet, Slagsvold Vedum, sa klart nei til det og peikte på at ei oppussing til 3 mrd. kr for Nationaltheatret fekk vera nok.

Senterpartiet er oppteke av å ha økonomisk handlingsrom til å realisera kulturbygg i heile Noreg. Det vert jobba med viktige kulturbygg både på Vestlandet og i resten av Noreg. Då kan ikkje alle pengane brukast i Oslo.

Det avgjerande spørsmålet for kostnadane er om prosjektet på Tullinløkka skal realiserast eller ikkje. Senterpartiet står fast på at det skal det ikkje. Mitt spørsmål er: Kan statsråden bekrefte at det ikkje er aktuelt for regjeringa å jobba vidare med Tullinløkka-alternativet for Nationaltheatret?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:23:07]: Det er litt underlig, vil jeg si, at representanten Pollestad kanskje ikkje har fulgt så godt med i den regjeringen han var medlem av. Regjeringen har jo ikkje tatt stilling til prosjektet ennå, det er under kvalitetssikring. Det er god forvaltningsskikk faktisk å kvalitetssikre de prosjektene man har valgt å kvalitetssikre, for så å ta en beslutning. Det foreligger ingen beslutning verken i den regjeringen Pollestad var med i, eller i den regjeringen jeg er med i, om hva vi skal gjøre med dette prosjektet, før kvalitetssikringen er ferdig.

Så må jeg si at vi har brukt mye penger på kulturbygg utenfor Oslo, og det skal vi også gjøre i fortsettelsen. I det statsbudsjettet bl.a. representanten Pollestad var med på å legge fram for et par måneder siden, kom det til 14 nye kulturbyggprosjekter i hele landet, i tillegg til to som skal prosjekteres – et i Tromsø og et i Pollestads eget hjemfylke, nemlig i Stavanger.

Jeg er nok ikke helt enig i beskrivelsen, og jeg må si at jeg heller ikke er så veldig truffet av «Å vestkant, vestkant», med tanke på at jeg kommer fra nord i Bergen og er veldig stolt over den bakgrunnen jeg har derfra.

Geir Pollestad (Sp) [10:24:27]: Det var eit særdeles prosessuelt svar som vart gjeve. Det er ingen tvil om at viss ein skal realisera eit prosjekt til 10 mrd. kr i Oslo og ikkje har finansministeren med seg, har ein eit problem. Så det å ta eit tydeleg standpunkt no vil vera viktig. Det er heilt openbert at det ikkje vert ein fri straum av pengar på kulturfeltet, ei heller dei komande åra. Då må ein gjera nokre prioriteringar.

Det er klart at jobbar ein no vidare med det mest kostbare alternativet for Nationaltheatret, vil det gje mindre handlingsrom til andre prosjekt rundt om i landet. Senterpartiet har meint at ei Volvo-løysing for Nationaltheatret bør halda, og det skal vera ordentleg, skikkeleg og kvalitet, mens ei Rolls-Royce-løysing, som museet – nei, teateret – sjølv ønskjer, ikkje er aktuelt.

Kan ein svara ja eller nei på om ein jobbar vidare med Tullinløkka-alternativet?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:25:28]: Tullinløkka-alternativet er til kvalitetssikring. Det vil være dårlig gjort av meg å ikke kvalitetssikre et prosjekt til 10 mrd. kr, og det tror jeg det er en forventning om at man skal gjøre.

Så var det en freudiansk glipp fra representanten Pollestad da han sa «museet»: Det er jo nettopp det Nationaltheatret kommer til å bli – et museum – hvis man velger den løsningen han har pekt på. Det vil innebære at man i det bygget vi ser her borte, ikke vil kunne spille teater på den måten som man trenger i den tiden vi lever i i dag, hvis man bare skal flikke på det, slik man har gjort fram til i dag.

Som kultur- og likestillingsminister er jeg opptatt av at vi skal ha et nasjonalteater som er for hele landet, selv om det ligger i Oslo. Vi trenger gode rammevilkår for kunsten, og da må man pusse opp det eksisterende bygget, og så må man finne en løsning. Om det er Tullinløkka eller en annen løsning, er nettopp det som er til kvalitetssikring i Finansdepartementet i disse dager.

Geir Pollestad (Sp) [10:26:27]: I Stavanger jobbar ein no med eit nybygg for Rogaland teater og Stavanger museum. Sjølv om det er gjeve ei lita løyving der, er det sånn at det å realisera dette prosjektet vil krevja mykje pengar. Viss ein for stor del av pengane til kulturbygg i Noreg vert bundne opp til Nationaltheatret i Oslo, vil det ramma framdrifta til dette viktige prosjektet for Rogaland og Vestlandet.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden sørgja for moderasjon og nøkternheit ved oppussing av Nationaltheatret,

sånn at nybygg for Rogaland teater og Stavanger museum kan realiserast raskare?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:27:02]: I god arbeiderpartiånd er jeg opptatt av moderasjon og at vi skal gjøre ting på en skikkelig måte. Så må jeg gjøre representanten oppmerksom på at det ikke er et enten-eller. Nationaltheatret vårt tilhører oss alle. På samme måte som de verdiene som museet og teateret i Rogaland og Stavanger ønsker å fortelle historier om, tilhører også det oss alle. Derfor er det ingen motsetning i å realisere begge prosjektene. Det er fullt mulig, men det handler om prioritering. Jeg tilhører et parti som ønsker å prioritere kultur, som ønsker å prioritere kunst, og derfor mener jeg at vi skal se på mulighetene for å få til begge deler.

Prosjektet i Stavanger er kommet mye kortere. De jobber nå med finansieringen, og jeg har vært villig til å være med og finansiere forprosjektet fordi jeg mener at dette er et godt prosjekt. Men det er ikke et enten-eller; det er mulig å få til begge deler.

Geir Pollestad (Sp) [10:27:57]: I Bergen vert det jobba med å få realisert Grieg-kvartalet. Det å realisere dette prosjektet vil krevja mykje pengar. Viss ein for stor del av pengane til kulturbygg i Noreg vert bundne opp til Nationaltheatret i Oslo, vil det ramma framdrifta til det viktige prosjektet for Bergen, Hordaland og Vestlandet.

Vil statsråden sørgja for moderasjon og nøkternheit ved oppussing av Nationaltheatret, sånn at Grieg-kvartalet i Bergen kan realiserast raskare?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:28:26]: Jeg skjønner hva representanten Pollestad prøver på her, men poenget er at det ikke er et enten-eller. Nationaltheatret er vårt alles bygg. Det er et Statsbygg-finansiert prosjekt, i så fall, når det skal bygges, mens de byggene Pollestad refererer til, både i Stavanger og i Bergen, er prosjekter der det er en tredjedels finansiering fra staten fordi det ikke er bare statlige aktører der. Det er litt som å sammenligne epler og pærer når man diskuterer Nationaltheatret eller Den Nationale Scene i Bergen, som også er et 100 pst. statlig finansiert prosjekt, som vi i dag bruker betydelige summer på, og der vi også har inne en ny søknad på 100 mill. kr til oppussing.

Det er viktig at det ikke er sånn at kunsten som skapes her i hovedstaden, ikke berører kunsten i resten av landet. Det gjør den. Det henger sammen, og det unngår representanten Pollestad å ta inn over seg.

Sandra Borch (Sp) [10:29:35]: I Tromsø jobbes det nå for å få realisert kulturkvartalet. Det å bygge dette prosjektet vil kreve mye penger. Statsrådens egen parti-

felle, ordføreren, er veldig opptatt av dette prosjektet. Om en stor del av pengene til kulturbygg i Norge bindes opp til Nationaltheatret i Oslo, vil dette ramme framdriften i dette viktige prosjektet i Tromsø, i Troms og i Nord-Norge.

Vil statsråden sørge for moderasjon og nøkternhet ved oppussing av Nationaltheatret, sånn at kulturkvartalet i Tromsø kan realiseres raskere, og hvilke konkrete planer foreligger for å få realisert kulturkvartalet? Har statsråden en tidslinje for det?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:30:26]: Kulturkvartalet i Tromsø er et prosjekt som jeg har jobbet med helt siden jeg ble kultur- og likestillingsminister. Der er det et prosjekt som handler om å skaffe konsertsal til Arktisk Filharmoni, og resten handler om å skaffe utstillingslokaler til Nordnorsk Kunstmuseum, som forresten staten alt bidrar til i dette prosjektet.

Det er opp til Tromsø kommune å søke på denne ordningen. De jobber nå med framdriften der. De hadde senest i går et møte med mine folk knyttet til saken, og det er god framdrift i prosjektet. Vi kommer selvfølgelig til å vurdere den søknaden når den kommer inn.

Igien: Det er ingen motsetning mellom å gi penger til gode kulturprosjekter i hele landet, noe denne regjeringen har gjort og kommer til å fortsette å gjøre, og samtidig klare å ivareta interessene med et nasjonalteater i Oslo.

Sandra Borch (Sp) [10:31:20]: Men statsråden må også ta inn over seg at 10 mrd. kr til et nasjonalteater i Oslo vil gå ut over andre viktige kulturprosjekter i Norge. Jeg merker meg at statsråden ikke kan svare på hva som er tidslinjen for kulturkvartalet i Tromsø, men jeg vil også spørre om Trondheim. Det jobbes nå for å realisere et nytt bygg for kunstmuseum i Trondheim, og også dette prosjektet vil kreve penger. Bindes det en stor andel til Nationaltheatret i Oslo, vil det gå ut over viktige prosjekter i Trondheim og Trøndelag. Vil statsråden sørge for moderasjon og nøkternhet ved oppussing av Nationaltheatret, sånn at vi får realisert andre viktige kulturprosjekter, bl.a. i Trondheim og andre plasser i landet?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:32:14]: Vi holder på med å kvalitetssikre nasjonalteaterbygningen, og det som Statsbygg la fram rett før sommeren. Det må vi gjøre på en skikkelig måte. Hvis det innebærer at man må ha andre løsninger enn det man har skissert, er jeg naturlig nok med på det.

Det er viktig at når det gjelder de eksemplene som brukes av representanten Borch her, både om Tromsø og om Trøndelag, er det ingen av disse prosjektene som faktisk har søkt på ordningen. De må først søke, så kan

jeg snakke om framdrift, og så må man også ha på plass lokal finansiering som en del av dealen når man lager nasjonale kulturbygg, på denne posten i statsbudsjettet.

Presidenten [10:32:52]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [10:33:09]: Vi har store utfordringer i eldreomsorgen, men vi hører knapt et musepip fra regjeringen. Samhandlingen i helsetjenestene er mangelfull, og eldrefloken kan ikke løses uten et tett samarbeid mellom nivåene. Mange skrives ut fra sykehus uten at kommunen har kapasitet til å gi dem forsvarlig oppfølging, og mange eldre har også utfordringer knyttet til psykisk helse. Det kuttes i hjemmetjenester og sykehjemsplasser fordi økonomien ikke strekker til. Steinkjer kommune er en av svært mange kommuner i Trøndelag og i Norge som har varslet kutt i mange av områdene innenfor helse- og omsorgstjenestene.

Vi er bekymret fordi denne pasientgruppen ikke klager selv. De er helt avhengige av pårørende. Mange eldre ligger alene og får en helsetjeneste som er på et minimum. Vi ser at flere også faktisk er under denne grensen. Det er særdeles viktig at man følger med, for statsforvalterne har fått nye tilsynsveiledere, og de tar ikke slike hensyn i sånne saker lenger. De mener at kommunen skal jobbe med egne saker og kvalitet der feil og avvik skjer.

Mener statsråden dette er greit? Og er ministeren villig til å innføre økonomiske insentiver som tvinger nivåene til å samarbeide, slik at det lønner seg for kommunene og spesialisthelsetjenesten å jobbe sammen for å gi den helsehjelpen og omsorgen våre sårbare eldre trenger?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:34:26]: La meg først si at veldig mange eldre i Norge får god hjelp, men det skulle også bare mangle. De historiene vi hører om eldre som ikke får god hjelp, går dypt inn på meg. Jeg synes det er særdeles bekymringsfullt at det bare er én av fem nordmenn som sier at de er trygge på at samfunnet kommer til å ta godt vare på dem når de blir gamle. Det er uakseptabelt. Vi skal ikke ha det sånn. Folk som har vært med og bygge dette landet, som har hatt et langt liv i arbeid, betalt skatt og bidratt etter evne, skal også få etter behov. De har gjort sin plikt, og de skal pinadø kreve sin rett.

Det er store mangler i eldreomsorgen. Da må vi ha tiltak som virker. Det ene som virker, er å styrke kommuneøkonomien, slik at de kan satse på kvalitet og kompetanse. Det andre vi må gjøre, er å bygge ut flere omsorgsboliger og sykehjemsplasser, og det gjør vi. Men vi kan ikke bare belage oss på det; vi må også bidra til at

de som ønsker å bo hjemme lenger, får muligheten til det. Derfor ruller vi nå ut velferdsteknologi og helseteknologi i et forrykende tempo. Vi styrker kvaliteten i hjemmetjenestene. Det skal være mer tid til oppfølging av den enkelte, ikke stoppeklokkeomsorg. Vi ønsker at den enkelte eldre skal kunne forholde seg til færre personer, slik at de er trygge på og kjenner dem som kommer hjem til dem. Det er veldig, veldig viktig.

Jeg er bekymret for at det er for store kvalitetsforskjeller mellom kommunene, og vi vet for lite om kvaliteten i eldreomsorgen. Det er grunnen til at vi nå kommer til å lage et nytt system for kvalitetsutvikling, der vi skal både få ordentlige nasjonale indikatorer som kan måle kvaliteten i den enkelte kommune, og lage et dashbord der innbyggerne kan gå inn og se, og der lokalpolitikere kan få beslutningsstøtte.

Jeg mener også at vi må vurdere om staten skal engasjere seg mer gjennom veiledning og oppfølging. Kanskje må statsforvalterne mer inn hvis vi ser at det er kommuner som over tid ikke klarer å levere den kvaliteten som er forventet innen eldreomsorgen, rett og slett fordi vi ikke kan leve med en situasjon der det er så mange som er usikre på hva framtiden vil bringe.

Bård Hoksrud (FrP) [10:36:28]: Det hjelper ikke bare å gi penger til kommunene. Da må man øremerke det til eldreomsorg.

I en kronikk i Nettavisen belyser fylkeseldreombudet i Agder bekymringen rundt det økende antallet eldre menn som begår selvmord. Det er nesten dobbelt så stor andel menn over 80 år som begår selvmord, sammenlignet med menn generelt. Eldre menn er også underrepresentert i psykisk helsevern, og det er trolig store mørketall for selvmord blant eldre. Med en stadig økende befolkning med flere eldre enslige menn hva vil statsråden konkret gjøre for å forebygge selvmord og sette søkelyset på denne oversette gruppen?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:37:05]: Det er et arbeid som krever bred innsats. Vi gjennomfører en opptrappingsplan innen psykisk helse på 3 mrd. kr, der man bl.a. ruller ut mer lavterskeltilbud i kommunene våre. Det er helt avgjørende både for kvinner og ikke minst for menn, som vi vet er dårligere til å oppsøke helsehjelp enn det damer er. Det å ha lavterskeltilbud kan være avgjørende for at psykisk uhelse ikke utvikler seg til å bli en psykisk lidelse med en diagnose.

Vi er også i dialog med KS om hvorvidt vi i større grad må legge til rette for at en kan drive oppsøkende virksomhet mot dem vi vet lever i ensomhet, som bor alene, som ikke har noen pårørende rundt seg, som ikke har helsehjelp eller noen som stikker innom og sjekker. Det kan være et viktig virkemiddel. Vi jobber også sammen med partene for en ny strategi mot ensomhet, som

også kan bidra til å forebygge selvmord i alle grupper. Det er rett og slett fordi det er en utvikling vi er bekymret over, og vi ønsker ikke å ha det sånn.

Jeg vil igjen tilbake til at kommunene må ha økonomi til å kunne gi kvalitet i tjenestene, og det er det vi nå trapper opp.

Bård Hoksrud (FrP) [10:38:09]: Det oppleves hvert fall ikke ute i kommunene som en opptrapping, for folk er frustrerte i kommunene. De klarer ikke, og har ikke penger til, å levere de tjenestene de skal. I 2023 hadde 84 000 over 70 år en depresjon, og det vil øke til 160 000 i 2050. Som sagt har dagens regjering tatt bort det ene tiltaket etter det andre når det gjelder eldre – tilskudd for sårbare eldre, nasjonalt eldreombud og øvrige gode tiltak som fremmer eldres folkehelse, som kan motvirke ensomhetens mange sider, og som kan gjøre noe med alle de utfordringene vi ser innenfor eldreomsorgen. De opplever ikke at det er penger i kommunene til å kunne gjøre dette på en bedre måte, så når statsråden prater om at man ruller ut ting, er nok ikke det opplevelsen, verken hos pårørende eller hos dem som trenger tjenester, og ikke minst hos veldig mange av dem som jobber i disse tjenestene, som opplever at det blir strammere og strammere tider.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden til å gjøre mer for å fokusere på den stadig økende andelen eldre menn som begår selvmord, og ikke bare prate om en opptrappingsplan, men faktisk gjøre noen konkrete handlinger for å redusere dette.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:39:16]: I opptrappingsplanen er det en lang rekke konkrete tiltak. Jeg redegjorde for flere av dem i svaret. Det at vi ruller ut lavterskeltilbud i kommunene som det er enkelt å oppsøke for alle aldersgrupper, uavhengig av kjønn, vil gi en merkbar bedring. Det at vi har økt kompetanse, kapasitet og tid i hjemmebaserte tjenester, slik at man faktisk kan følge opp den enkelte, virker. Det at vi skal styrke kvaliteten i alle deler av eldreomsorgen og få mer kontroll på den, og også kunne gå inn der vi ser at kommunene trenger ekstra hjelp for å få det til, vil virke.

Jeg er trygg på at denne politikken er riktig. Jeg har ikke hørt så veldig mange andre alternativer, ei heller noen andre forslag fra Fremskrittspartiet. Hvis Fremskrittspartiet har det, kan vi gjerne sette oss ned og diskutere det, for her tror jeg vi har et felles engasjement for våre eldre.

For tredje gang vil jeg til kommuneøkonomien. Jeg forstår ikke hvordan Fremskrittspartiet den ene dagen kan snakke om å øke kvaliteten i eldreomsorgen og den andre dagen love 33 mrd. kr i skatteuttak til dem som har de største formuene. Det går ut over kommunenes evne til velferd.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:40:36]: Fire av ti eldre over 80 år kjenner på ensomhet. Det å være ensom kan være vondt; det kan føre til psykisk uhelse og redusert livskvalitet. Vi har sett hva regjeringen har gjort på dette feltet de siste, snart fire, årene. En har altså kuttet i tilskuddsordningen «Mobilisering mot ensomhet». En har også kuttet i tilskuddsordningen for å bygge flere trygghetsboliger i distriktet, som ville ha bidratt til å få mer aktivitet og fellesskap.

For tre år siden fikk Høyre gjennomslag i Stortinget for at vi skal ha en egen handlingsplan for å forebygge og redusere ensomhet i landet vårt. Den handlingsplanen nevnte statsråden i sitt innlegg, men det har altså gått tre år uten at den har kommet på plass. Da lurer jeg veldig på om det er sånn at regjeringen ikke ser alvorret i ensomheten blant eldre. Jeg spør også: Hva er grunnen til at regjeringen ikke har lagt fram den handlingsplanen som Stortinget har vedtatt? Og hvorfor skal det ta tre år å gjøre det – med tanke på at dette er en utfordring vi ser øke i samfunnet vårt, og som rammer spesielt eldre?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:41:39]: Det er jo summen av all eldrepolitikk som avgjør om eldre har en trygg og god hverdag eller ikke. Vi kan gjerne diskutere og krangle om enkelttilskuddsordninger, om noen har gått opp, og noen har gått ned. Faktum er vel at det deles ut om lag 1 mrd. kr til ulike tilskuddsprogrammer, bl.a. for å sikre mangfold, kvalitet, aktiviteter, samvær og sosiale fellesskap blant eldre. Det er ikke en salderingspost og har ikke vært kuttet i, men vi har gjort noen omlegginger for å øke kvaliteten i de prosjektene som får støtte.

Det er heller ikke sånn at vi ikke er opptatt av mangfold i eldreboligene. Vi har innført et eget eldreboligprogram som en del av bo trygt hjemme-reformen, som nettopp handler om større mangfold i tilbudet til eldre. Noen skal bo hjemme med velferdsteknologi, noen trenger omsorgsboliger, men det er mange som trenger noe midt imellom, og det jobber vi med kommunene for å rulle ut.

Vi jobber også med planen mot ensomhet, og den kommer.

De står i tur og rekke, alle disse tiltakene. Vi får ikke gjort alt på en gang, men det er summen av politikken som avgjør, og nå går retningen framover.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [10:42:56]: Mange eldre har et mer komplekst sykdomsbilde fordi de lever lenger. Eldre bor også ofte lenger fra familie og frykter å være til bry for familien sin. Vi vet også av undersøkelser fra Oregon at 55 pst. valgte assistert selvmord fordi de ikke ville være til bry. Hvis vi setter et slikt syn i system, og normaliserer det, undergraver vi, tenker jeg, verdigheten for de eldre.

Norge har hatt en formalisert utdanning for leger i palliativ medisin helt fra 2011. Våre naboland viderefører det. Statsråden har valgt å stryke den videreutdanningen. Kombinert med en eldreomsorg som stadig er under press, risikerer vi at eldre syke da ikke får den lindringen og omsorgen som de trenger.

Vil statsråden være en garantist for at Arbeiderpartiet og regjeringen fortsatt skal holde fast på at vi skal møte eldre med livshjelp og omsorg, og ikke at de skal måtte velge å begå assistert selvmord?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:44:05]: Det er jeg enig med representanten i. De historiene vi hører om eldre som føler seg til bryderi for familie, for samfunnet, for dem de har rundt seg, gjør dypt inntrykk. Jeg blir veldig lei meg over å høre om det. Det er ikke sånn vi skal ha det. Vi har bygget denne velferdsstaten fordi vi skal stille opp for hverandre. Vi skal ta vare på hverandre, vi skal sørge for at når mennesker trenger hjelp, uansett hvilken livsfase de er i, så får de hjelp.

Det at bare 22 pst. av befolkningen er trygge på at samfunnet kommer til å stille opp når de trenger det, er uakseptabelt. Vi skal ikke ha det sånn. Derfor må vi snu alle steiner og gjøre alt vi kan for å sørge for at folk er trygge. Trygghet er det aller viktigste i hverdagen. Alle de tiltakene jeg nå har redegjort for, og jeg kan love representanten at det kommer flere også utover våren og sommeren, skal bygge opp under nettopp det.

Så er det veldig viktig, som representanten sier – og jeg helt enig med henne – at vi må ha god kompetanse også innenfor palliasjon. Det skal vi ha gjennom god breddekompetanse for helsepersonellet, og vi trenger også spesialiseringer og spisskompetanse innenfor palliasjon. Det vet vi bare blir viktigere når det blir flere eldre. Det er storsamfunnets oppgave å sørge for det – og det skal vi sørge for.

Presidenten [10:45:10]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Marian Hussein (SV) [10:45:22]: Jeg ønsker at helseministeren kommer opp igjen.

Mitt spørsmål går på at jeg nylig kom over en tekst som jeg syntes var veldig fin, og som jeg tenkte jeg skulle dele med dere. I den teksten står det som følger:

«Arbeiderpartiets mål er å gjøre tannhelse til en likeverdig del av vår felles helsetjeneste. Befolkningens tannhelse blir stadig bedre. Samtidig påvirker både økonomi og geografi hvem som bruker tannhelsetjenesten. Vi vet at dårlig tannhelse koster mye.»

Deretter skriver Arbeiderpartiet videre i sitt utkast til arbeidsprogram at de vil «utvide det offentlige ansvaret for tannhelsetjenester», «prioritere å inkludere akutt

tannhelsehjelp i den offentlig finansierte tannhelsetjenesten» og «styrke og forenkle ordningene for refusjon av tannhelseutgifter gjennom folketrygden til personer med diagnoser som gir dårlig tannhelse».

De siste årene har vi sammen klart å sette i gang en tannhelsereform, og over en halv million nordmenn har fått utvidet tannhelsetjenesten sin. I dag har vi i SV fremmet et forslag hvor vi foreslår nettopp å gjøre tannhelsetjenesten til en likeverdig del av vår felles helsetjeneste, med en plan om å ha hele befolkningen inne innen 2030. Dette gir oss god tid til trinnvis å bygge ut den offentlige tannhelsetjenesten.

Derfor er mitt spørsmål til statsråden om han allerede nå – med god politikk, meislet ut i utkast til nytt arbeidsprogram – kan støtte SVs forslag om en videre utrulling av tannhelsereformen for hele befolkningen.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:47:13]: Det var da et meget hyggelig og noe ledende spørsmål!

Innledningsvis har jeg lyst til å takke SV for at vi har samarbeidet veldig godt i Stortinget om statsbudsjettene de siste årene, og jeg vil også gi SV sterk anerkjennelse for at vi har flyttet tannhelsefeltet betydelig framover, i riktig retning. Jeg tror til og med vi skal være så rausere i dag og si at det ikke hadde skjedd hvis vi ikke hadde hatt det gode samarbeidet med SV. Den fortjener partiet SV – det er bare å ta det til seg!

Så har vi fått til store løfter. Vi har nå utvidet universelle tannhelsetjenester til og med 28 år. Vi har investert godt over 1 mrd. kr i dette. Vi satte ned tannhelseutvalget sammen. De har levert sin rapport, og den har vært på høring. Der er det mange gode forslag, også om hvordan man kan utvide dette tilbudet og gradvis innføre universelle tannhelsetjenester.

Det er helt riktig, som representanten sier, at Arbeiderpartiet har et offensivt budskap også i sitt partiprogram, der en nå ønsker å ta dette videre. Der blir det noe diskusjon om man skal fortsette å utvide universelle tannhelsetjenester på aldersgruppe, eller om man i større grad også skal gjøre et løfte for dem som kommer inn og trenger øyeblikkelig hjelp. Det kan vi sikkert ha litt ulike meninger om. Vi ser fram til å lese forslaget fra SV, og så blir det en prioriteringsdiskusjon framover om hvor fort man kan gjøre dette, og hvordan man skal gjøre det, og det ser vi fram til å samarbeide om.

Det er mange gode grunner til at man bør utvide tilbudet om universelle tannhelsetjenester, og det har lenge vært en viktig sak for mange. Nå har vi klart å komme et godt stykke videre, og jeg er ganske trygg på at hvis det blir rød-grønt flertall også ved valget i høst, kan vi fortsette den utviklingen og komme et godt stykke videre også i løpet av de neste årene.

Marian Hussein (SV) [10:48:49]: Det er godt å høre at man i hvert fall er positiv og raus, og at man sier at dette ikke ville skjedd hvis ikke SV hadde presset det igjennom.

Samtidig ser vi jo at det tar tid, og at en del av dette ikke skjer, også når vi blir enige. For eksempel ble vi i desember 2023 enige om at regjeringen skulle se på rettighetene til tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten for personer over 85 år, og at det skulle styrkes i statsbudsjettet for 2025. Det skjedde ikke. Regjeringen viste da til tannhelseutvalget, og nå har tannhelseutvalget foreslått at eldre over 75 år – ikke bare 85, men 75 år – får tilgang til nødvendig tannhelsehjelp. Så hvilket arbeid har statsråden begynt å gjøre for at denne gruppen får den tannhelsetjenesten?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:49:51]: Vi følger opp alle forslagene, og vi må gjøre det samlet, for dette handler om hvor mye ressurser vi kan bruke på dette feltet, og hvor raskt vi kan gjøre det. Det blir gjenstand for budsjettforhandlinger. Nå har vi et budsjett for innværende år, og så er jo målet at vi skal vinne valget sammen og fortsatt styre Norge. Vi må ha velgernes tillit for å kunne gjøre det. Hvis det da er sann at vi skal fortsette å lage budsjetter, som jeg håper og tror, må vi rett og slett se på i hvilket tempo vi kan gjøre dette.

Da vi var i regjering sammen sist i Stoltenberg-regjeringen – Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet – gjorde en betydelige løft for den eldste pasientgruppen, de eldste blant oss. De reformene ble reversert. Så har vi kommet tilbake i regjering, og da har vi begynt med de yngste, men jeg mener det kan være gode grunner til også å diskutere om vi skal gjøre noen særskilte løft for de eldste.

Marian Hussein (SV) [10:50:44]: Vi bruker allerede ganske mye ressurser på konsekvensene av at eldre ikke får tannhelsehjelp, som er at de slutter å spise, at de får vondt, og at man driver med reparasjon.

En annen gruppe som ikke får hjelp, er de som trenger tannregulering. Tannregulering er i dag ikke en del av det offentlige tannhelsetilbudet, og de som trenger regulering, blir i hovedsak henvist til private kjeveortopedier. Der ser vi fra SSB at bruken av tannregulering hos barn og unge avhenger av foreldrenes inntektsnivå. Barn som trenger tannregulering, får det ikke fordi foreldrene ikke har råd. Tannhelseutvalget har sagt at vi bør sørge for gratis oppfølging av og behandling med nødvendig tannregulering i den offentlige tannhelsetjenesten. Dette er en av de store forskjellsdriverne. Hvilke planer har statsråden for å minske disse tannhelseforskjellene?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:51:47]: Jeg tror det er viktig å understreke at det nå er tatt betydelige

grep og investert mye penger i å nærme seg universelle tannhelsetjenester, noe våre partier er enige om at er viktig å gjøre.

Så har dette utvalget levert en veldig grundig NOU. Jeg vil igjen takke dem for det arbeidet de har gjort. Dette er på høring, og vi må avvente og se på de høringssvarene som kommer inn. Her er det nok litt ulike meninger, vil jeg tro, avhengig av hvem en spør, om hvilke grupper som skal prioriteres, i hvilken rekkefølge og i hvilket tempo. Jeg kan ikke i dag stå og si at jeg vil anbefale at vi gjør enten det eller det først. Jeg mener vi nå må se på hva høringssvarene sier, og vi må også se på hva handlingsrommet er framover, og hvordan vi tror vi kan prioritere dette på en ordentlig måte som også sørger for at det er kvalitet og kompetanse i disse tjenestene. Så får vi komme tilbake til og eventuelt bli enige om hvordan det skal skje. At vi har tatt veldig store steg sammen i riktig retning, skal vi være stolte over, for det gjør hverdagen til folk bedre.

Marian Hussein (SV) [10:52:51]: Vi bør ikke se klasseskiller i tennene til folk, og de amerikanske tilstandene som er i tennene våre, er en stor utfordring for veldig mange.

I dag er det mange som gruer seg til å gå til tannlegen. Vi vet, som jeg sa i sted, at barn ikke får tannregulering på grunn av foreldrenes inntekt, og veldig mange frykter også utgiftene. Det er til og med representanter fra denne salen som legger ut på sosiale medier at de er redde for å få av tannlegen. Sann burde det ikke være. Det burde være mulig å kunne klare å prioritere å gjøre tannhelsen til en del av helsetjenesten. Vi ser store ulikheter. Hvilke planer har statsråden – i stedet for bare å vente og se på høringsinnspill – for å redusere helseulikheten i tannhelsetjenesten vår?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:53:45]: Regjeringen har som intensjon å følge opp den NOU-en vi selv bestilte, og jeg mener det er viktig at vi gjør dette i riktig rekkefølge. Nå er det bevilget godt over 1 mrd. kr ekstra til å utvide tannhelsetilbudet til innbyggerne våre. Det er veldig positivt, og så har vi en felles ambisjon om at vi skal ta dette videre. I det enkelte budsjett må en da komme tilbake til hvor mye rom en finner for å utvide denne satsingen.

Det er mange viktige oppgaver i velferdsstaten framover, og vi må også være bevisst på pengebruken. Vi nærmer oss nå lyset i enden av tunnelen, og inflasjonen er på vei ned. Det vil legge grunnlaget for at folk kan få bedre hverdagsøkonomi, og at rentene etter hvert kan settes ned, men vi må prioritere knappe ressurser godt også framover. Vi må være opptatt av effektiv ressursbruk i samfunnet, høyere produktivitet og at vi prioriterer godt. Da vil dette formålet bli stilt opp mot andre

viktige formål. Jeg mener det er gode grunner til å prioritere dette, men det må vi altså gjøre i budsjettprosessene ut fra en helhetlig plan, ikke stykkevis og delt.

Marian Hussein (SV) [10:54:49]: Jeg er enig i at vi er nødt til å prioritere, men det er egentlig helt ko-ko at vi prioriterer at de som er rikest, f.eks. i denne delen av byen, skal drive med overbehandling, mens det samtidig er folk som er fattige, eldre og barn som ikke får nødvendig tannhelsetjeneste, fordi vi ikke regulerer tannhelsetjenesten slik vi har regulert resten av helsetjenesten vår. Det er det som har gitt oss gode helsetilstander i dette landet – at vi har klart å regulere helsetjenesten vår.

Samtidig ser vi i dag at Norsk pasientskadeerstatning har utbetalt mer enn 35 mill. kr i erstatning etter tannbehandlingsfeil i 2024. Dette viser også at den økende tannlegekjedeetableringen i Norge begynner å gå på bekostning av kvalitet. Hvilke planer har statsråden for å regulere også dette markedet, som har løpt løpsk i den tiden vi lever i?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:55:53]: Jeg vet ikke om jeg kjenner meg helt igjen i akkurat den beskrivelsen, og jeg tror kanskje ikke det er grunnlag for helt uten videre å sammenholde eierstrukturen innenfor tannlegetjenester med antall pasientskader, feil, klager osv. Jeg tror vi må legge til grunn at tannleger flest går på jobb og gjør en god og kompetent jobb og vil det beste for pasientene sine og innbyggerne. Så må man alltid se på hva man kan gjøre for å forebygge feil, man må lære av sine feil, og det må selvfølgelig være gode rutiner for å følge opp det systematisk. Det skjer også innenfor tannlegetjenestene.

Jeg beklager at dette blir litt gjentakende, men vi har som sagt en veldig omfattende NOU på høring. Der er det flere forslag nettopp knyttet til hvordan en skal ramme inn dette på en god måte. Der har også Tannlegeforeningen bidratt veldig konstruktivt, vil jeg si, sammen med de andre i utvalget. Så vil regjeringen komme tilbake til hvordan vi skal følge opp dette. Da tror jeg også representanten vil få svar på mange av de spørsmålene hun stiller.

Seher Aydar (R) [10:57:09]: Etter at tannhelseutvalget leverte sin rapport, tok Rødt initiativ til at alle partier skulle sette seg ned for å finne sammen om et tannhelseforlik. Høyre er imot tannhelsereformen. Fremskrittspartiet kommer ikke til å foreta seg noe. Vi har ikke forventninger til de partiene på høyresiden, men vi har fortsatt et håp om at flertallet på Stortinget vil sette i gang arbeidet med en ordentlig tannhelsereform for universelle tannhelsetjenester, altså behandle tenene som en del av kroppen. En tannhelsereform lar

seg ikke innføre over natten, men nettopp fordi det tar så lang tid er det viktig å sette i gang arbeidet.

I Arbeiderpartiets hundredagersplan, som partiet gikk til valg på, er det et mål å likestille tannhelsetjenester med andre helsetjenester. Jeg er enig i det. Nå er det nesten 200 dager til valget. Bør vi ikke sette oss ned og lage en hundredagersplan for å få gjennom en tannhelsereform for alle, uavhengig av alder?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:58:06]: Nå må vi få gå gjennom høringen om tannhelseutvalget, som har levert en lang rekke forslag, og så må vi se på hva vi vil gjøre først, i hvilken rekkefølge, og hvordan vi prioriterer dette. Retningen tror jeg vi er enige om. Vi er åpne for å snakke med alle partier på Stortinget som deler engasjementet for at vi bør gjøre mer for å sikre befolkningen universelle tannhelsetjenester.

Dette er til syvende og sist et budsjettspørsmål. Det er relativt store løft det er behov for. Anslagene spriker litt, men vi snakker vel om en størrelsesorden på et sted mellom 10 og 20 mrd. kr, som da over tid må inn i statsbudsjettene, hvis man skal ta dette helt ut. Da er det naturlig at de partiene som gjør opp budsjetter seg imellom, ser på hva som er mulig å få til av prioriteringer. Det er ikke mulig å gjøre reformer eller forlik helt på siden av statsbudsjettene, for tallene må gå opp, men vi er åpne for å snakke med alle partier som har et engasjement for dette. Det inkluderer også partiet Rødt.

Seher Aydar (R) [10:59:07]: Det er viktig at vi fortsatt har et stortingsflertall som faktisk vil behandle tenene som en del av kroppen, sånn at det ikke koster mer å gå til tannlegen enn å gå til fastlegen. Det målet må stå fast.

Vi kan gjøre mer. Fra høringsfristen i mars til denne stortingsrunden er ferdig, altså før valget, kan man få på plass flere ting – ikke kun det som gjelder budsjett, men også det som handler om å få på plass rammene. For eksempel slet tannhelseutvalget med å få nok tallgrunnlag, kunnskapsgrunnlag. Det fikk de ikke, men det kan myndighetene få på plass, for vi trenger den kunnskapen for faktisk å gjennomføre det.

Nå har regjeringen satt i gang et arbeid med å finne ut hva som er nødvendige tannhelsetjenester, når det gjelder både regulering og generelt. Da blir spørsmålet: Er regjeringen interessert i å gjøre noe bredere arbeid for å legge grunnlaget for tannhelsereformen vi trenger, sånn at det faktisk blir mulig å gjennomføre det år for år og få det på plass?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:00:05]: Det er et bredt grunnlag som er anlagt, for tannhelseutvalget hadde et bredt mandat. De leverte en omfattende NOU. Jeg har lest den, den er god. Det er mange gode forslag

der – noen spenstige forslag, vil jeg også si – og jeg synes de har en god og helhetlig tilnærming til dette.

Så er det engang sånn at når dette er på høring, må vi nesten, av respekt for de aktørene som skal levere høringssvar, la dem få muligheten til å si meningen sin før vi begynner å konkludere. Det er en grunnsetning i demokratiet vårt at man får bruke høringsinstituttet på en god måte. Jeg har veldig respekt for at det nå jobbes godt blant mange aktører som har meninger om dette, og de skal sende inn sine høringsinnspill.

Jeg kan forsikre om at vi kommer til å gå grundig gjennom høringssvarene, ta dem på alvor og se hva det er stor tilslutning til, hva det er mindre tilslutning til, og hvor flertallet av høringsinnspillene ligger, og så får vi komme tilbake til hvordan vi kan følge opp dette. Jeg tror noen av forslagene er relativt enkle å følge opp. Noen av dem vil kreve store investeringer, og da må det prioriteres mot andre formål i statsbudsjettet.

Presidenten [11:01:09]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:01:25]: Det blir nok ein ny tur for helseministeren til talarstolen, så han får sine 10 000 skritt i dag.

Spørsmålet mitt er som følgjer: Dei siste vekene har Trump-administrasjonen trekt USA ut av Verdas helseorganisasjon, gått til masseoppseiingar i det amerikanske smittevernbyrået og utnemnt ein vaksineskeptikar til helseminister. Det som no skjer i USA, er nifst. Det set millionar av liv i fare. Det betyr også at faren for ein ny global pandemi aukar, og at smittevernet mot ein ny pandemi blir svekt globalt.

I denne nye situasjonen hastar det, etter Venstres syn, meir enn nokon gong at Noreg får fullt medlemskap i EUs samarbeid om helseberedskap, som er ein del av EUs helseunion. Det er ikkje noko som utanforlandet Noreg har krav på gjennom EØS-avtalen. Det krev anten EU-medlemskap eller velvilje frå EUs side. Då den interne regjeringsstriden mellom Senterpartiet og Arbeidarpartiet heldt på, var helseministeren prisverdig klar på at Noreg må innføre EU-direktiv regjeringa somlar med, viss vi skal ha moglegheit til å få vere med i det stadig viktigare helsesamarbeidet i EU. For å sitere helseministeren i eit intervju med Aftenposten for tre veker sidan:

«Hvis EU og EU-landene får inntrykk av at Norge tar det som er viktig for oss, uten å ivareta de forpliktelsene vi allerede har etter EØS-avtalen, så stiller vi lenger bak i køen når vi skal forhandle nye og viktige avtaler for Norge. Sånn er det.»

Det var godt sagt, men det som undrar meg og Venstre sterkt, er at regjeringa i neste omgang varsler at Noreg ikkje skal innføre den resterande delen av EUs rein

energi-pakke, ikkje i år og ikkje dei neste fire åra. Så mitt spørsmål er:

Korleis vil helseministeren seie at det rimar med hans eigne ord om at Noreg må vareta forpliktingane vi har etter EØS-avtalen? Har helseministeren fått signal frå EU, som han kan dele med oss her i dag, om at denne «prinsesse vil ikkje»-strategien frå den norske regjeringa blir sett på med godvilje i EU, i arbeidet med å kome på innsida av helsesamarbeidet i EU?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:03:26]: Først tror jeg vi må fastslå at Norge har et godt samarbeid med EU, Brussel og viktige medlemsland i EU. Det andre vi må vi slå fast, er at EØS-avtalen ligger til grunn. Arbeiderpartiet kommer aldri til å kompromisse på EØS-avtalen. Det var også grunnen til at det ikke var aktuelt for oss å gå med på et annet resultat enn at vi måtte innlemme de tre direktivene, bl.a. fornybardirektivet og det som handlet om energimarked, som er ukontroversielle. Det tok Senterpartiet konsekvensen av og gikk ut av regjering. Det var et valg de tok. Nå styrer Arbeiderpartiet.

Vi jobber intenst med å få EØS-etterslepet ned, men det er ikke sånn – og sånn har det aldri vært – at man kan trekke en slutning om at et EU-direktiv gir en motytelse. Det er ikke sånn verken EU eller Norge jobber. Men det er viktig at EU ser at Norge oppfyller forpliktelsene sine, for EØS-avtalen er en gjensidig forpliktelse, hvor Norge får mange rettigheter og fordeler. Så skal vi også sørge for at vi implementerer og gjennomfører den EU-retten som er EØS-relevant.

Det har alltid – under alle regjeringer – vært et visst etterslep, og det har under alle regjeringer vært sånn at noen direktiver er helt uproblematisk og går rett igjennom, mens andre direktiver trenger mer tilpasninger og mer tid. Det kan være på EU-siden eller på norsk side. Vi gjør det vi kan for å opprettholde et godt forhold og en god relasjon, og EØS-etterslepet skal ned. Det er vi i full gang med.

Jeg er enig i at det er viktig at Norge deltar i det utvidede helsesamarbeidet, og denne regjeringen har lagt ned mye tid og innsats for å få til det. Det er god progresjon. Det foreligger nå et mandat fra EU-kommisjonen som gir Norge tilgang til medisinske tiltak i en helsekrise. Det betyr i praksis vaksiner. Det hadde vi ikke sist, men det får vi nå. Mandatet for det ligger nå til behandling i Rådet for Den europeiske union. Det er Polen som har formannskapet. Vi har god dialog med dem og andre EU-medlemsland og har et håp om at disse forhandlingene kan komme i gang om ikke så altfor lenge.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:05:28]: Eg takkar for svaret, men eg høyrde ikkje at helseministeren heilt svarte på spørsmålet mitt, nemleg: Kva for nye signal har hel-

seministeren og regjeringa fått frå EU no når regjeringa har kommunisert ut at ein seier ja til desse tre ukontrollerte direktiva, men nei til alt anna som ligg i rein energi-pakken – ikkje berre no, ein kjem til å gjere det òg i overskodesleg framtid, i alle fall dei neste fire åra? Mine spørsmål er:

Har dette ført til ei auka framdrift i forhandlingane? Har det ført til status quo? Har regjeringa gjeve andre, meir konkrete, signal om kva ein vil gjere for å få ned resten av etterslepet? Kva er nytt etter at Arbeidarpartiet klarte å få Senterpartiet ut av regjering, og no har eit større handlingsrom rundt det som Arbeidarpartiet og Venstre er einige om, nemleg at vi må slå ring rundt EØS-avtalen og få eit tettare samarbeid med EU?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:06:30]: Som jeg sa i forrige svar, er det progresjon. Det foreligger nå et mandat som sikrer Norge det som kanskje er det viktigste, og det er medisinske tiltak. Da pandemien rammet oss, hadde vi ingen sånne garantier fra EU, og det ble gjort iherdige forsøk på å skaffe Norge vaksiner. For å si det sånn: Jeg tror nesten uansett hva man hadde tilbydd vaksineprodusentene av kroner og øre, ville Norge vært et for lite marked. Vi var helt avhengige av å samarbeide, og det var mer eller mindre flaks og tilfældigheter og en hyggelig svenske, som vi alle husker, som gjorde at det norske folket fikk vaksiner. Sånn kan vi ikke ha det, med de truslene og farene som nå henger over oss, og når det er overveiende sannsynlig at en ny pandemi vil inntreffe.

Det er derfor denne regjeringen – med Senterpartiet, da de var en del av den – har jobbet iherdig for at Norge skal være en del av det utvidede helsesamarbeidet. Man har nå kommet dit hen at det foreligger et mandat. Det er til behandling i Rådet. De skal sende dette tilbake til EU-kommisjonen, og det vil bli forhandlinger. Jeg er optimist med tanke på at vi kan oppnå en avtale som er god for Norge, og som sikrer Norge det viktigste.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:07:33]: Først vil eg seie at eg er 100 pst. einig i skildringa til statsråden av at det er bra med hyggelege svenskar, men vi kan ikkje basere vår framtidige helseberedskap på det. Vi er nøydde til å få dette inn i fastare former, og eg er glad for at vi deler det overordna målet.

Statsråden var inne på dette med eit mandat frå Rådet, som er nødvendig før EU-kommisjonen kan inngå ein eventuell avtale med Noreg. Slik eg har forstått det, blir denne saka framleis behandla på eit arbeidsgruppenivå i Rådet. Det betyr at dette då må ut til alle medlemslanda, og ein må ha godkjenning i alle medlemslanda. Så mine spørsmål er:

Sidan vi no er einige om at dette er ei ekstremt viktig sak for Noreg, og ho blir viktigare etter det som no skjer

i USA, noko som gjer at risikoen for ein ny pandemi faktisk aukar veke for veke – det er ein dramatisk situasjon – kva gjer den norske regjeringa no for å påverke dei ulike medlemslanda før saka blir behandla i Rådet? Kva for tilbagemeldingar og signal får Noreg om korleis Noregs politikk overfor EU, bl.a. med å seie nei til energipolitikken, blir oppfatta blant dei landa vi skal ha ein avtale med?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:08:38]: Jeg har ikke opplevd, i dialog med noe EU-medlemsland eller Brussel de siste ukene, at Norge oppleves som en partner som ikke vil være med. Snarere tvert imot tror jeg at de siste dager og uker med all tydelighet har vist at Norge er et land å regne med, at vi er en del av Europa, at vi har et veldig godt og nært forhold til og samarbeid med viktige EU-medlemsland, at vi blir tatt med på råd og innspill, og at vi har en god dialog også med EU-kommisjonen og Brussel. Det er veldig viktig. Vi pleier forholdet, og vi gjør det vi kan for å ha framdrift.

EU er også et stort system. Formelle prosedyrer skal følges, og formelle prosedyrer følges. Det viktigste for meg er likevel at vi har progresjon, og at det beveger seg framover – og det gjør det. Jeg tror det ville være galt av meg å si, her og nå, hvilke signaler ulike EU-medlemsland har gitt, men det jeg generelt kan si, er at Norge generelt sett opplever støtte til sin sak. Det er mange som mener det er viktig at vi deltar på så like vilkår som mulig, sammenliknet med EUs medlemsland, og det tar jeg med meg videre som et positivt signal.

Presidenten [11:09:39]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Anna Molberg (H) [11:09:58]: Det er ikke bare helsekøene som øker. Nå har det kommet nye tall for uføre i Norge igjen. Nav-direktøren sier til VG at veksten i antall uføre i fjor er den kraftigste siden før koronapandemien. På bare ett år har det blitt 6 400 flere uføretrygdede – 123 mennesker hver uke, 17 nye uføre hver dag – og det øker mest for unge under 30 år. Nav-direktøren sier at det er bare å forvente at antallet vil fortsette å øke i årene framover.

Det å få ned andelen nordmenn på uføretrygd har ikke vært lett for noen regjering, men nå er det regjeringen Støre og statsråd Tonje Brenna som sitter med ansvaret for at rekordmange mennesker parkeres på en livslang uføretrygd. De siste tre årene har det skjedd fint lite, til tross for de alarmerende tallene. Støre-regjeringen har stengt dører inn i arbeidslivet ved å gjøre det vanskeligere å ansette folk. Regjeringen har fjernet tiltak som Høyre innførte da vi satt i regjering, og regjeringen har brukt over tre år på å legge fram en stortingsmelding med vage og uforpliktende tiltak.

Høyre mener at det må kraftigere lut til, og vi har bl.a. foreslått en hovedregel om at unge under 30 ikke skal på uføretrygd. Vi foreslår at vi raskt innfører en ny arbeidsrettet ungdomsyttelse, vi foreslår at vi gjenopptar forsøk med arbeidsorientert uføretrygd, og vi foreslår at flere unge uføre skal sitte igjen med mer av pengene sine dersom de jobber litt ved siden av.

Hvorfor tok det over tre år før regjeringen foreslo noe som helst for å møte denne alarmerende utviklingen?

Statsråd Tonje Brenna [11:11:58]: Jeg er uenig i at det tok over tre år før det kom forslag om hvordan man kunne få flere i jobb. Faktisk viser tallene nå at det i løpet av de siste tre og et halvt årene har kommet nesten 148 000 flere inn i det norske arbeidsmarkedet, så noe må jo ha fungert i løpet av de årene regjeringen Støre har styrt.

Det jeg er enig med representanten i, er at det ikke finnes noen enkel løsning på hvordan vi får disse tallene til å se bedre ut framover. Det er komplisert, både fordi tallene i seg selv er store, og fordi det bak hvert enkelt tall er veldig mange enkeltmennesker som har ulike behov og ulike problemer og begrunnelser for å være nettopp en del av uførestatistikken.

Hvor komplekst og krevende det er, vises vel også godt i de tallene vi har historisk, hvor det er riktig, som representanten sier, at det i 2024 ble 6 400 flere uføre. I 2018, på representantens eget partis vakt, ble det 13 000 flere uføre, og i 2019 ble det 12 900 flere uføre. Med andre ord: Dette svinger litt opp og ned.

Jeg mener at der Høyre går seg bort, er i det som handler om at det er en motsetning mellom å ha det trygt og godt på jobb, og det å få flere med. Det at vi prioriterer hele, faste stillinger, betyr ikke at færre kommer inn i arbeidslivet. Tvert imot: Det er mulig å jobbe for både at flere skal ha det trygt og godt på jobb, og at flere inkluderes i arbeidslivet. Fra høsten får vi på plass en ungdomsorientert ytelse som ikke har helse som inngang. Det skal bidra til å få færre unge på uføretrygd. Vi har gjennomført en ungdomsgaranti som skal gi unge tett, tidlig og tilpasset oppfølging. Vi prioriterer unge folk gjennom Nav-systemet, og vi jobber også med å styrke tiltak som IPS og annet som gjør at unge folk kan komme inn i arbeidslivet.

Jeg mener dette er komplekst, men jeg mener allikevel det er galt å si at det ikke har skjedd noen ting i løpet av de siste årene. Vi har på gang store, viktige arbeid, og det kommer til å skje mer framover. Vi trenger alle dem vi kan få i jobb i Norge, og det gjelder spesielt de unge.

Anna Molberg (H) [11:14:00]: Det skulle da vitterlig bare mangle at det ikke kom flere mennesker i jobb etter en pandemi hvor flere mistet arbeidet sitt. Det vi snakker om nå, er jo dem som faller utenfor. I går gjorde

jeg et søk i Støre-regjeringens arbeidsmarkedsmelding. Ordet «vurdere» ble nevnt 148 ganger, og et eksempel på et tiltak regjeringen foreslår, er:

«Vurdere om unge med uføretrygd bør få målrettet informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten om muligheter for arbeidsrettet oppfølging etter at det har gått noe tid.»

Helt alvorlig: Dette har regjeringen nå vurdert i tre år. De har vurdert at de skal vurdere noe. Er det ikke bare å slå fast at jo, den oppfølgingen skal unge uføre faktisk få? Går det ikke an bare å skjære igjennom, ta en avgjørelse og si at dette skal vi gjøre? Da får folk og opposisjonen i det minste et klart svar på hva regjeringen vil.

Statsråd Tonje Brenna [11:15:05]: Det er riktig, og det har vi også gjort. I tildelingsbrevet til Nav for i år står det at unge mennesker skal få informasjon om hvordan de kan få arbeidsorientert oppfølging dersom de er på uføretrygd. Så dette er gjort før Stortinget har behandlet stortingsmeldingen som representanten elsker å hovre over. Det at man vurderer enkelttiltak før man gjennomfører dem, tror jeg klokt, men det står ikke i motsetning til at vi også har gjennomført en rekke andre tiltak.

Vi har sørget for at mennesker som er på uføretrygd, får flere arbeidsforsøk hvis de ønsker det, for å se om de kan jobbe mer ved siden av uføretrygden. Vi har sørget for at mer av arbeidsmarkedspolitikken kan brukes tidligere i møte med den som f.eks. er i et arbeidsavklaringsløp. Vi sørger for bedre samarbeid mellom de ulike tjenestene som skal gi unge folk hjelp til å bli kvalifisert, få helsehjelp og hjelp til å komme inn i arbeidslivet.

Jeg mener dette temaet egentlig er for alvorlig til å late som det ikke har skjedd noe. Det har skjedd en rekke viktige ting. Vi må gjøre enda mer, men målet må være å få flere i jobb, ikke å hovre over antall «vurdere» i enkelte stortingsmeldinger.

Anna Molberg (H) [11:16:11]: Regjeringen har brukt tre år på å vurdere at man skal vurdere noe. Sånn er det bare, og sånn burde det ikke være.

Det mest konkrete tiltaket regjeringen har foreslått i denne stortingsmeldingen, er å etablere et prøveprosjekt med en ny ungdomsyttelse. Det støtter Høyre fullt ut, men til forskjell fra regjeringen bevilget vi faktisk penger i årets budsjett til å gjennomføre dette fullt ut – ikke bare som nok et nytt forsøk i etaten. Tenk om vi kunne fått denne ytelsen til å rulle og gå allerede i år, slik at unge som er på vei ut i varig utenforskap, heller får en ny sjanse. Tenk om regjeringen kunne ha fullfinansiert dette i årets budsjett. Nå er det jo en ny parlamentarisk situasjon, og nye flertall for tydelig politikk kan potensielt dannes. Er statsråden interessert i å forsere arbeidet med en ny ungdomsrettet ytelse?

Statsråd Tonje Brenna [11:17:06]: Den ytelsen kommer vi til å ha på plass til høsten, for den er finansiert i dette budsjettet. Vi har holdt på med dette arbeidet en stund, og nå blir det en realitet. Vi trenger å bruke noe penger på å innrette et Nav-system på en måte som gjør at de er i stand til å håndtere den nye ytelsen som skal på plass, og det er den summen som ligger i statsbudsjettet, men dette får vi på lufta fra høsten.

Vi må gjøre mer for at flere unge kan få fotfeste innenfor arbeidslivet, men vi må også sørge for å slutte med det vi har drevet med altfor lenge, nemlig å gi unge folk en motorvei ut av arbeidslivet, som leder dem fram til uføretrygd, og heller skape en form for rundkjøring som får dem tilbake igjen i arbeidslivet. Derfor har vi endret reglene, sånn at man nå får flere arbeidsforsøk. Derfor får vi på plass en ny ungdomsyttelse. Derfor har vi gjennomført en ungdomsgaranti gjennom Nav. Derfor har vi styrket lavterskeltilbudene våre, bl.a. gjennom IPS – individuell jobbstøtte. Derfor skal vi også sørge for bedre samarbeid mellom helse, utdanning og hele Nav-systemet, sånn at flere kan få samtidig hjelp til å komme i aktivitet.

Anna Molberg (H) [11:18:09]: Regjeringen har ikke finansiert denne ytelsen. De har lagt 30 mill. kr på bordet til en IKT-løsning for et prøveprosjekt. Høyre har lagt 100 mill. kr på bordet for å fullfinansiere denne ytelsen fra dag én. Da Støre drev valgkamp i 2021, uttalte han at Solberg-regjeringens politikk hadde feilet da uføreutbetalingene nådde 100 mrd. kr. Det ble lovet endring med «mer av det vi vet virker», dersom Arbeiderpartiet fikk makten. Nå har Arbeiderpartiet hatt makten i nesten fire år. Problemet er at utbetalingene til uføretrygd har økt med 30 mrd. kr siden 2021.

Mener statsråden regjeringen har fått til de endringene som ble lovet i valgkampen i 2021, eller er det litt passivt med 30 mill. kr til et IKT-prosjekt for å starte opp ungdomsyttelsen, som Høyre ønsker at vi skal fullfinansiere med en gang?

Statsråd Tonje Brenna [11:19:06]: Det koster 30 mill. kr å legge opp de systemene i Nav, og det vil bety at Høyres alternative opplegg er å ha 70 mill. kr til å sørge for at færre unge blir uføre. Det er heller ikke en sum det står til troende at holder i seg selv. Nettopp dette er hele poenget: Vi skal ha færre på uføretrygd, og flere skal få hjelp gjennom denne aktivitetsorienterte ytelsen.

Noe må jo ha fungert på Støres vakt, det er nesten 150 000 flere i jobb i dette landet. Det er bevilget penger til alle de tiltakene som er ment å følge opp folk for at de skal kunne komme seg i aktivitet.

I 2018 var økningen i antall uføre på 36 000. I 2019 var den på 36 000. I 2024 var den på 30 000. Så tallene

var verre under Høyre, men det betyr ikke at jeg er fornøyd med de tallene vi nå har. Vi trenger flere unge i aktivitet og i jobb. Vi trenger å foreskrive fellesskap til unge mennesker som står i fare for å bli ensomme og ikke komme i posisjon til å klare seg selv gjennom et langt arbeidsliv. Det jobber regjeringen intenst med, og det kommer vi til å fortsette med.

Presidenten [11:20:10]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:20:13]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:20:15]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Frank Edvard Sve til statsministeren, er overført til samferdselsministeren. Spørsmålet utsettes imidlertid til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 10, fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til finansministeren, er overført til kultur- og likestillingsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 14, fra representanten Liv Kari Eskeland til samferdselsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 16, fra representanten Mímir Kristjánsson til digitaliserings- og forvaltningsministeren, vil bli besvart av energiministeren på vegne av digitaliserings- og forvaltningsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 18, fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren, er overført til forsknings- og høyere utdanningsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 20, fra representanten Hårek Elvenes til forsvarsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 22, fra representanten Helge André Njåstad til justis- og beredskapsministeren, er trukket.

Spørsmål 1

Fra representanten Frank Edvard Sve til statsministeren:

«Regjeringa la i mars 2024 fram sin NTP, som presenterer Arbeidarpartiet og Senterpartiet sine planar for samferdselspolitikken dei neste tolv åra. Her tok regjeringa Støre prosjektet Møreaksen til 30–40 mrd. kr heilt

ut av NTP. No står stortingsrepresentant og fyrstekandidat til Arbeidarpartiet i Møre og Romsdal fram og lovar bygging av Møreaksen i Molde-området i den neste fireårsperioden som ei valkampsak for Arbeidarpartiet.

Gjeld Arbeidarpartiet sin politikk berre for enkelte, eller står statsminister Støre bak sin eigen politikk og eigen NTP, som har fjerna prosjektet Møreaksen heilt dei neste tolv åra?»

Presidenten [11:20:20]: Dette spørsmålet er overført til samferdselsministeren og er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 2

Anna Molberg (H) [11:20:33]: «Støre-regjeringens innstramminger i innleiereglene har resultert i at ansatte i eget selskap ikke lenger anses som lovlig innleid arbeidskraft. Da problemstillingen ble behandlet i Stortinget i fjor sommer, fikk man inntrykk av at dette var en utilsiktet konsekvens, og at statsråden ønsket å finne en løsning.

Har statsråden endret mening om dette, ettersom høringsnotatet ikke skisserer noen løsning for konsulenter som er ansatt i eget AS eller enkeltpersonforetak?»

Statsråd Tonje Brenna [11:21:11]: La meg starte med å understreke at representantens spørsmål bygger på feil premisse, for det virker som det er en oppfatning av at regjeringen har innført en eller annen form for næringsforbud for selvstendige oppdragstakere, og spesielt for selvstendige IT-konsulenter. Det er ikke riktig. Regjeringens innstramminger i innleieregelverket er ikke det som har bidratt til den situasjonen vi nå står i. Det har ingenting med hverandre å gjøre. Jeg vil også presisere at det ikke har vært regjeringens intensjon å innskrenke selvstendige oppdragstakeres mulighet til å selge sine tjenester, og det har vi heller ikke gjort.

Denne regjeringen har vært opptatt av å tydeliggjøre arbeidstakerbegrepet for å hindre omgåelser av loven ved at personer som egentlig skulle hatt arbeidstakervern, blir presset til å være såkalte falske selvstendige. Det er en trend vi har sett i flere bransjer, og som regjeringen ønsker å rydde opp i. Jeg vil minne om at også Høyre stemte for denne endringen i arbeidsmiljøloven. Denne presiseringen, sammen med innføringen av godkjenningsordning for bemanningsforetak, har avdekket en praksis der både oppdragsgivere og selvstendige oppdragstakere feilaktig har lagt til grunn at selvstendige oppdragstakere kan anses som bemanningsforetak som det kan leies inn fra etter reglene i arbeidsmiljøloven.

Som høringen har vist, reiser saken prinsipielle og komplekse spørsmål om tilknytningsformer til arbeids-

livet og forholdet til EØS-retten. Høringsinstansene har også ulike syn på saken. Høringen har i tillegg vist at denne problemstillingen ikke bare gjelder for IT-konsulenter. Dette tilsier at det er behov for en bredere kartlegging av tilknytningsformer i konsulent- og rådgivernæringen. Departementet har utlyst et FoU-prosjekt om dette og har mottatt flere tilbud, og vi er nå i gang med å tildele oppdraget.

Regjeringen er opptatt av å finne en hensiktsmessig og langsiktig løsning for selvstendige oppdragstakere. Jeg har derfor, i tråd med høringsforslaget, besluttet at vi skal sette oss ned sammen med partene for å finne gode løsninger. Arbeidsgruppen vil bli ledet av en ekstern leder og skal foreta en grundig utredning av ulike aktørers behov. Saken er prioritert, og arbeidsgruppen vil bli opprettet så fort som mulig.

Anna Molberg (H) [11:23:24]: Takk for svaret. Med all respekt: Regjeringen har innført et næringsforbud for denne gruppen. Tusenvis av konsulenter som er ansatt i sitt eget lille AS, er nå avskiltet. De får ikke lenger godkjenning fra Arbeidstilsynet for å leie seg selv ut til ulike oppdrag. Jeg har snakket med konsulenter som nå må tenke kreativt. De ansetter kona i en 10-prosentstilling på regnskap for å oppfylle vilkårene til fortsatt å kunne leie seg selv ut. Sånn mener jeg ikke vi bør ha det. Vi må støtte opp under gründere og mennesker som ønsker å leie ut sin spisskompetanse til både offentlig sektor og næringslivet for øvrig.

Det står svart på hvitt i statsrådets høringsnotat at denne gruppen må fortsette å ta oppdrag. De kan ikke lenger leie seg selv ut. Vil statsråden gjøre noe med dette?

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Tonje Brenna [11:24:25]: Jeg deler beskrivelsen av situasjonen, men jeg er uenig i at dette kun handler om innleiereglene. Dette handler også om presiseringene som er gjort knyttet til hvem som er arbeidstaker, og hvem som ikke er arbeidstaker, i arbeidsmiljøloven. La nå det være det, og la oss se framover og på hva vi skal gjøre.

Høringen vi har gjennomført, viser at det er flere grupper enn bare IT-konsulenter dette gjelder for. Det er flere som kan få trøbbel hvis vi ikke finner løsninger som også favner dem. Derfor vil jeg sammen med partene se på hvilke endringer som skal til for at dette ikke blir et problem i framtiden. Det er ikke et mål for regjeringen eller et ønske for noen av oss, tror jeg, at enkeltgrupper skal oppleve at de får en eller annen form for næringsforbud, eller at det blir vanskeligere å levere viktige tjenester til både offentlig og privat sektor. Jeg er derfor

opptatt av at vi sammen finner en løsning på en problemstilling som kanskje var mer kompleks enn det vi overskuet da Stortinget i sin tid stemte igjennom at vi skulle presisere arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven.

Anna Molberg (H) [11:25:21]: Dette sto vi og diskuterte i Stortinget i fjor sommer. Da var Høyre og Arbeiderpartiet helt enige om at dette ikke var en tilsiktet konsekvens av endringene. Problemet er at dette nå begynner å bli snart ett år siden. I mellomtiden vedtok Stortinget, med Arbeiderpartiets stemmer, at vi skulle finne en løsning for disse gründerne som nå ikke lenger kan leie seg selv ut. Resultatet av det er et høringsnotat som kom før jul, og i det høringsnotatet er ikke den gruppen vi diskuterer, tilgodesett. De er ikke tatt hensyn til, og de sitter nå og lur på hva som faktisk skjer.

Mange av gründerne følger med på spørretimen i dag, og da er mine spørsmål til statsråden: Hva slags beskjed har hun til denne gruppen? Hva kan denne gruppen forvente at kommer ut av denne høringsprosessen?

Statsråd Tonje Brenna [11:26:19]: I denne høringsprosessen må vi finne en faktisk og reell løsning på de utfordringene disse gruppene står i. Det er et mål at folk skal kunne både være ansatt i sitt eget foretak og være arbeidstaker, leie seg selv ut og være tilbyder av viktige tjenester for både offentlig og privat sektor.

Når jeg svarer som jeg gjør, er det fordi det i den høringsrunden vi har hatt, har kommet fram enda flere utfordringer enn dem vi visste om fra før, da vi la saken ut på høring. Derfor er jeg opptatt av at vi forsøker å løse alle disse utfordringene. Det gjør vi aller best sammen med arbeidslivets parter, sammen med dem som har skoene på, rett og slett fordi vi skal unngå at vi pådrar oss nye og større utfordringer. Målet må jo være at enten man jobber i sitt eget selskap eller er ansatt i et annet selskap, skal man kunne levere og tilby viktige tjenester, enten man jobber innenfor IT eller andre områder. Det er regjeringen innstilt på å forsøke å løse sammen med dem som kjenner best på kroppen hvilke utfordringer dette byr på.

Spørsmål 3

Bård Hoksrud (FrP) [11:27:31]: «Frosta-saken og Varhaug-saken har avdekket omfattende misbruk av pasienter som kunne pågå over lang tid uten å bli oppdaget. I ettertid har det vist seg at analyser av relevante data fra dagens pasientsystemer kan avdekke avvik og dermed bidra til å forhindre lignende overgrep. Helfo har et tilsvarende system for kontroll av refusjonsordningen.

Vil statsråden ta initiativ til å styrke og effektivisere kontrollsystemene slik at de også fanger opp avvik i pasientbehandlingen som disse sakene avdekket?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:28:05]: Takk for spørsmålet. Disse sakene gjør dypt inntrykk på oss alle sammen, og vi må alle se på hva man kan lære, og hvordan man kan gå gjennom og styrke kontrollrutiner og andre mekanismer for å hindre at sånne ting kan skje.

Helfo gjennomfører i dag fortløpende kontroll av utbetalinger av helserefusjoner til samtlige helseaktører som mottar slik refusjon. Det er om lag 45 mrd. kr i året, og det omfatter over 23 000 ulike helseaktører, så det er et stort system. Helfo har ansvar for å avdekke feil og økonomisk misbruk av takstsystemet. Det vil kunne innebære at helseaktører som har en refusjonsprofil som avviker fra det som anses som normal praksis, kan bli fulgt opp særskilt av Helfo gjennom kontrollspørsmål og ulike former for etterkontroller. Arbeidet baserer seg bl.a. på risikovurderinger som Helfo gjør fortløpende.

Helfos mandat tilsier at det ikke er sannsynlig at de kan avdekke alvorlig feilbehandling av pasienter, herunder seksuelt misbruk av pasienter. Det eksisterer i dag ikke en takst for gynekologisk undersøkelse hos allmennlege. Selv om det fantes en takst for slike undersøkelser, som det gjorde da Frosta-saken startet, vil ikke hyppig bruk av taksten i en periode i seg selv bety at det skjer et overgrep. Gitt en eventuell arbeidsdeling internt på et legekantor kan én lege bruke taksten mer enn andre, og noen pasienter kan ha behov for hyppigere kontroller i en periode. Sånn er det, og det er begrenset hva man kan slutte ut av det. Dersom det ikke er vesentlig avvikende praksis, vil det være svært krevende for Helfo å avdekke økonomisk misbruk av takstsystemet.

Dette innebærer at refusjonsbruken isolert sett kan anses som faglig adekvat, selv om behandlingen er unormal. Videre kan det reises spørsmål om hvorvidt helsepersonell som seksuelt misbruker en pasient, vil sende et refusjonskrav til Helfo for «konsultasjonen».

Jeg tror det i stedet må legges vekt på hvorledes Helse-tilsynet og statsforvalterne blir bedre til å fange opp bekymringsmeldinger og varsler fra pasienter og pårørende. Det er tilsynsmyndighetene våre som har dette ansvaret i dag. Jeg tror vi skal videreutvikle den modellen.

Jeg tror også at pasient- og brukerombudene kan ha en viktig oppgave ved å støtte og veilede både pasienter og pårørende som er utsatt for misbruk eller annen form for feilbehandling i helsetjenesten. Terskelen for å konfrontere helsetjenesten eller sende en formell klage til forvaltningen kan for noen pasienter oppleves som en stor barriere. Da kan det kanskje være lettere for en pasient å be om hjelp fra pasient- og brukerombudet.

Bård Hoksrud (FrP) [11:30:38]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Så synes jeg på mange måter han sier at man har et system i Helfo, men at man ikke kan gjøre det med takstsystemet, og at han heller peker på Helse-tilsynet og statsforvalterne.

Et system vi diskuterte litt i går, Helseplattformen, sier at de også ser at de har noen muligheter til å kunne bidra med det. De har vært offensive her. Det er da jeg har lyst til å utfordre statsråden litt på å være mer offensiv.

Selv om han sier at det ikke finnes et takstsystem, osv., burde man åpenbart på noen kriterier, fordi de slår ut, kunne sørge for at man kan sjekke og gå inn og kontrollere. Jeg er helt enig med statsråden i at det ikke behøver å være noe feil, men det kan uansett være greit å sjekke, som man gjør innenfor Helfo. Når man åpenbart ser at det er noen typer undersøkelser det blir veldig mange av hos enkelte, blir det kvalitetssikret etterpå for å forsikre seg om at det ikke er feil. Det er her jeg tror at man med et sånt system, hvis man hadde lagt til rette for det, kunne fått en enda bedre ordning og avdekket alvorlige ting.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:31:47]: Jeg sier ikke at det er umulig, men jeg tror vi må være realistiske om hva som er mulig å oppnå. Så skal vi rette innsatsen inn mot tilsynsmyndighetene, statsforvalterne og Helse-tilsynet. Der gjør vi nå om på regelverket, en ny meldeordning kommer, vi vil ha andre rutiner, terskelen vil bli lavere, og vi skal gjøre en større innsats for å lære av feil som oppstår, og være mer proaktive for å kunne forebygge at det faktisk skjer. Jeg tror det er veien å gå.

Så utelukker jeg ikke at Helfo med sine kontroller av refusjonene kan oppdage noe, men det er lite sannsynlig av de grunnene jeg nå nevnte – også fordi jeg tror at de som begår overgrep eller gjør straffbare handlinger og noe som er fullstendig forkastelig og galt, sannsynligvis ikke vil opplyse om dette gjennom å journalføre det de gjør galt. Det ville jo være en ganske enkel måte å bli oppdaget på. Så jeg tror vi må følge tilsynssporet, og det er det vi gjør.

Bård Hoksrud (FrP) [11:32:48]: Jeg er veldig enig med statsråden i at det er viktig å følge tilsynssporet, og jeg mener statsforvalterne og Helsetilsynet er utrolig viktige i dette arbeidet.

Jeg håper uansett at statsråden vil – og jeg har lyst til å utfordre ham litt på det – utfordre Helfo, statsforvalteren og Helsetilsynet litt på om ikke de også ser muligheter for å kunne gjøre noe med systemene, som allikevel gjør at man kan oppdage ting for på en enda sikrere og tryggere måte å forsikre oss om at pasienter unngår noe av det forferdelige vi har sett både i Varhaug-saken og nå også i Frosta-saken, og hindre at det skal kunne skje igjen.

Jeg tror kanskje det vil være litt verre nå enn det har vært, men jeg tror det fortsatt er viktig å fokusere på dette. Jeg har lyst til å utfordre statsråden på å se på hvilke muligheter som er, og utfordre både Helfo og de to andre aktørene, både Helsetilsynet og statsforvalteren, på om man kan gjøre noe ytterligere for å forbedre og forsikre seg om at man ivaretar pasientene på en enda bedre måte.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:33:54]: Vi gjør som sagt om på meldeordningene, senker tersklene og skal være mer opptatt av hvordan man kan forebygge dette proaktivt. For øvrig synes jeg det representanten sa, var godt sagt, så jeg er egentlig enig i det representanten sa. Vi må alltid se på hvordan vi kan lære av feil, og hvis det er forhold som kan forbedres, nye rutiner, nye retningslinjer eller bedre oppfølging, er vi alltid åpne for å diskutere det.

Spørsmål 4

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:34:31]: «I VG 12. februar kan vi lese at den ene parten i ventetidsløftet, NHO, går hardt ut mot helse- og omsorgsministeren, som ikke sørger for at private aktører kan bidra til å redusere de skyhøye ventetidene vi har sett under Støre-regjeringen siden de overtok i 2021. Jeg har skriftlig bedt statsråden fremlegge en liste over nye avtaler sykehusene har inngått med private siden mai 2024. Statsråden har bedt helseforetakene kartlegge ledig privat kapasitet.

Mitt spørsmål i dag er om statsråden sitter på en komplett oversikt over ledig kapasitet hos private aktører?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:35:12]: I ventetidsløftet har vi satt oss klare, krevende og ambisiøse mål for en markant nedgang i ventetidene, og det skal skje i løpet av 2025. I desember 2024 så vi en noe positiv trend, målt som ventetid for påbegynt helsehjelp. Så ser vi i tallene for januar 2025 at denne positive trenden har stoppet opp, selv om det er noen variasjoner mellom de regionale helseforetakene og mellom helseforetakene.

Jeg tar med meg, og synes det er positivt, at 18 000 færre venter på helsehjelp, og det er også positivt at ventetiden for ventende har gått ned med én uke på ett år. Det må vi bare være glade for, men vi må gjøre betydelig mer for å få ventetidene ned, også for påbegynt helsehjelp. Dette handler om innbyggerne våre, pasientene våre. Hvis de blir akutt syke eller alvorlig syke, får de god hjelp, men jeg mener at det er uakseptabelt lange ventetider på en del elektiv behandling. Folk skal ikke måtte

gå rundt og være bekymret for om de får helsehjelp når de trenger det. Det er rett og slett ikke godt nok.

Derfor er vi veldig tydelige på at disse målene skal nås. Vi kommer til å gjenta styringsmålene, vi kommer nå til å ha veldig tett oppfølging av hvert enkelt regionale helseforetak. Det er gledelig at det er satt inn hundrevis av tiltak, og at mye av dette vil ha betydning over lang tid. Bedre ansvars- og oppgavedeling, mer bruk av KI, digitalisering, teknologi, det å unngå unødvendige kontroller, det å fjerne tidstyver, det å utvide åpningstidene på poliklinikkene våre – alt dette gir effekter over tid, og det er bra.

Så er jeg også opptatt av at vi må ha et langsiktig og godt samarbeid med ideelle og private aktører, for de kan også bidra til å avlaste de offentlige sykehusene. Det er grunnen til at jeg inviterte med både NHO Geneo, som representerer de kommersielle aktørene, og Virke, som representerer de ideelle aktørene, inn i ventetidsløftet, for jeg mener at de kan spille en viktig rolle. De tilbyr tjenester som – når det inngås avtaler med det offentlige – egentlig bidrar til å styrke og slå ring om vår felles helsetjeneste.

Som representanten viser til, har jeg bedt de regionale helseforetakene nå, enda en gang, om å kartlegge kapasiteten innenfor fagområdene i sine regioner med de lengste ventetidene. Den kartleggingen viser at de regionale helseforetakene har utnyttet mer ledig kapasitet innenfor eksisterende avtaler, og de har lagt planer for nye anskaffelser. Jeg har i tillegg bedt om en helt konkret liste, en oversikt, over inngåtte avtaler etter mai 2024, altså avtaler som er inngått som en del av ventetidsløftet, eller etter at ventetidsløftet ble lansert. Jeg ser fram til å komme tilbake til denne svært konkrete oversikten i svar på skriftlig spørsmål, nr. 1197, fra representanten Trøen.

Vi skal få dette til. Da må vi først og fremst øke kapasiteten og aktiviteten i de offentlige sykehusene. Det er de som står for de aller fleste pasientbehandlingene våre. Det er vi i gang med. Så mener jeg også at vi i større grad må kunne bruke den kapasiteten som finnes hos private og ideelle. Det har jeg gjort uttrykkelig klart overfor RHF-ene, og det kommer også til å bli fulgt opp i et eget foretaksmøte i dag.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:38:12]: Det vi ser med Støre-regjeringen, er en kraftig vekst i ventetidene. Er det noe pasienter er opptatt av, er det å få hjelp raskt. Det kan jo være forståelig, når man hører svaret til helseministeren her, at NHO går ut som de gjør i VG og etterlyser. De har altså hele tiden siden mai 2024, slik jeg leser det i VG, vært på tilbudssiden for å bidra til å få ned ventetidene. Jeg føler ikke at jeg får noe klart svar. Hvilke nye avtaler er inngått? Har statsråden bedt hel-

seforetakene om å kjøpe ledig kapasitet – og vært tydelig på at de skal gjøre det – for å få ned ventetidene, eller er det bare noe man prater om?

Så må jeg bare si at for å øke kapasiteten i sykehus vil jeg anbefale å øke innsatsstyrt finansiering.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:39:16]: Til det siste: Dette har vært forsøkt før. Den forrige regjeringen økte innsatsstyrt finansiering ganske betydelig, og ventetidene begynte å gå oppover. Et enstemmig sykehusutvalg advarte mot den utviklingen. De ba om at man heller styrker grunnfinansieringen av sykehusene, både for å sikre en bedre beredskap – med all den lærdommen vi har fra pandemien – og også fordi det sørger for en mer effektiv bruk av knappe ressurser. Så der er vi uenige, og det har jeg respekt for, men jeg velger altså å lytte til fagfolkene og ikke gjennomføre ideologiske eksperimenter som ikke virker.

Jeg svarte på spørsmålet, for jeg sa at det er gjort en kartlegging av ledig kapasitet, og jeg sa også at det er økt innkjøp som en del av ventetidsløftet. I alle de fire helse-regionene har en utvidet eksisterende avtaler og kontrakter. Det er også inngått nye avtaler, og det kommer til å bli inngått nye avtaler. Denne oversikten vil representanten få når jeg svarer på det skriftlige spørsmålet som nå er til behandling, og så får vi ta diskusjonen derfra.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:40:16]: Det er en svært alvorlig situasjon for svært mange mennesker som venter på helt nødvendig helsehjelp. De lever med smerter, med utrygghet, med dårlig livskvalitet, mange av dem faller kanskje ut av utdanning, og de står utenfor arbeidslivet. Jeg må si at etter tre og et halvt år med Arbeiderpartiet i regjering har vi sett at det bare har gått én vei – man har svekket samarbeidet med private. Selv etter at man har invitert alle parter inn til en dugnad for å bøte på Arbeiderpartiets feilslåtte politikk, som har bidratt til kraftig økt vekst i ventetider, tar man ikke i bruk den private kapasiteten. Jeg tror pasienter opplever det som helt utrolig at de skal vente på behandling mens det er ledig kapasitet.

Jeg må spørre igjen: Hvorfor bruker ikke statsråden sin mulighet til å øke kjøp hos private, slik de sier at de har kapasitet til?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:41:26]: Jeg vet ikke om det er på grunn av mottakeren eller avsenderen, men det er åpenbart noe vi ikke forstår med hverandres budskap, for nå sier jeg for tredje gang at det er kartlagt ledig kapasitet. Alle de fire helseregionene har utvidet eksisterende avtaler og kontrakter. Alle de fire helseregionene har inngått nye avtaler, og de kommer til å inngå flere nye avtaler. Det er positivt, for

vi må gjøre alt vi kan for å få ventetidene ned. Jeg er enig i at ventetidene er for lange. Det var derfor jeg initierte ventetidsløftet, det var derfor jeg ringte rundt og fikk med alle partene på dette store endringsarbeidet vi må sette i gang.

Ventetidene begynte å øke i 2017. Sykehusene ble kraftig underfinansiert fra 2018 til 2021, og det gjorde at kapasiteten og aktiviteten gikk ned. Man kan altså ikke bare snu det over natten; det tar tid å bygge den kapasiteten opp igjen. Det er vi nå i ferd med å gjøre, og det er derfor vi ser at det er 18 000 færre som venter på helsehjelp. Det er derfor gjennomsnittlig ventetid for ventende har gått ned med en hel uke siden i fjor, og det er derfor vi kommer til å se de neste månedene at også ventetid for påbegynt behandling kommer til å gå markant ned.

Spørsmål 5

Sandra Bruflot (H) [11:42:40]: «På to år har andelen voksne pasienter som blir avvist i psykisk helsevern, gått fra én av fem til én av tre. Med Arbeiderpartiet i regjering blir altså 1/3 av pasientene som fastleger henviser til spesialisthelsetjenesten, avvist. Stadig flere av de som faller utenfor arbeidslivet gjør det på grunn av psykiske lidelser. Samtidig, under Støre-regjeringen, avvises flere og flere som ber om hjelp, og de venter lenger. Regjeringen har bommet fundamentalt på en av de viktigste oppgavene den har. Hvor gikk det galt?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:43:15]: Alle innbyggere i Norge som har rett til helse- og omsorgstjenester, skal få dette enten fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene eller fra spesialisthelsetjenesten.

Avviste henvisninger varierer mellom fagområder, og det varierer litt fra år til år. Vi ser at det de siste årene har vært en økende andel avviste henvisninger spesielt innen psykisk helsevern for voksne. Dette har som sagt pågått over tid, det har ikke skjedd i forbindelse med ventetidsløftet. Vi ser også at totalt antall henvisninger har økt i denne perioden.

Andelen innen psykisk helsevern for barn og unge har derimot vært ganske konstant og er faktisk lavere nå enn i 2019. Det er positivt. Vi har vært opptatt av både tidlig oppfølging og kartlegging, og vi innfører også vurderingssamtaler, slik at man raskere kan få pasientene inn på riktig behandling. Det er litt for tidlig å slå fast at det har hatt betydning, men det kan ha hatt en positiv effekt. Det er grunnen til at vi nå også vil utvide dette til psykisk helsevern for voksne.

Når henvisninger avslås i spesialisthelsetjenesten, er det fordi man er vurdert til ikke å ha behov for tjenester i spesialisthelsetjenesten. Jeg har tillit til at legene og overlegene som vurderer disse henvisningene, vurderer

om den enkelte både har rett til, har behov for og vil ha nytte av hjelp i spesialisthelsetjenesten eller ikke. De regionale helseforetakene peker på litt ulike årsaker til den gradvise økningen. Vi ser at det er en stor økning i antall pasienter som henvises for utredning for ADHD, men som ikke har symptomer som gir rett til helsehjelp i spesialisthelsetjenesten. Det kan kanskje forklare noe.

Det kan av og til være vanskelig å avgjøre om pasienter med psykiske lidelser bør få hjelp i kommunen eller i spesialisthelsetjenesten. Derfor mener jeg som sagt at godt samarbeid rundt inntak kan redusere risikoen for at problemene pasientene ønsker hjelp med, blir verre. Der er både avklaringsteam, dialogbasert inntak, økt bruk av vurderingssamtaler – som jeg nevnte – og veiledningstiltak med kommunene viktig. Alt dette arbeidet er vi godt i gang med innen psykisk helsevern for barn og unge over hele landet.

I år har også de regionale helseforetakene fått i oppdrag å etablere slike tjenester for psykisk helsevern for voksne, i samarbeid med kommunene. Dette kommer vi selvfølgelig til å følge med på. Vi har god og regelmessig dialog med de regionale helseforetakene om hvordan vi kan få andelen ned. Den skal være på et riktig nivå. Det viktigste er å sikre at alle pasienter som trenger det, får rask behandling på rett nivå.

Sandra Bruflot (H) [11:45:43]: Jeg lurer egentlig på hvordan statsråden vil sørge for at vi ikke bare flytter køen, eller setter flere i en litt håpløs situasjon der de får beskjed om at de må bli enda litt sykere før de kan få hjelp. På mandag kom det en sak fra Møre og Romsdal, der en kvinne har slitt med angst i mange år og er ufør på grunn av det. Hun har søkt plass på DPS i Kristiansund, men har fått nei. Hun mener hun har blitt en kateball, med hensyn til nettopp det statsråden peker på: Er det kommunen eller spesialisthelsetjenesten hun skal få hjelp hos?

Jeg lurer på om statsråden føler seg trygg på at vi nå ikke egentlig bare flytter køen litt, og at flere av dem som burde hatt hjelp, blir avvist og i mellomtiden blir enda sykere.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:46:25]: Jeg tror jeg er ganske enig med representanten. Spesielt innenfor psykisk helsevern vet vi at det å bli fulgt opp tidlig er ekstremt viktig, for en del psykisk uhelse kan faktisk forebygges, det kan oppdages tidlig, og det kan behandles tidlig, gjerne med lavterskeltilbud som gjør at det ikke utvikler seg videre til å bli en psykisk lidelse med en diagnosekode. Vi har fortsatt en stor jobb å gjøre for å få ut lavterskeltilbudene. Det er en helt sentral forutsetning i opptrappingsplanen for psykisk helse. Vi skal bruke mer enn 3 mrd. kr ekstra på dette formålet. Vi har

allerede passert 1 mrd. kr i økning, og det går bl.a. til lavterskeltilbud.

Det må være korte ventetider i psykisk helsevern. Vi ser at det er på vei nedover. Det er veldig bra. Det må også være riktige henvisninger. Alle de som har behov for helsehjelp, skal ha helsehjelp, men det handler også om at fastlegene har tid og kompetanse til å skrive riktige henvisninger. Fra noen år tilbake har vi en riksrevisjonsrapport som viste at mer enn én av fire fastleger jevnlig henviser noen de ikke forventer vil ha medisinsk nytte av det. Da er det også noe galt med henvisningene, ikke bare hvordan de blir vurdert i spesialisthelsetjenesten.

Sandra Bruflot (H) [11:47:33]: Det er stadig flere som selv mener at de ikke får den helsehjelpen de trenger også. Nå nevnte jeg Møre og Romsdal, og der har klagesakene fra dem som har blitt avvist, gått opp med 82 pst. fra 2022 til 2023. I Vestland har de gått opp med 128 pst.

Fylkeslegen i Vestland sa til NRK:

«Det er krevjande økonomiske tider, store innsparingar og nedskjeringar i tenestetilbod i kommunane og helseføretaka, og det gjer at vi får auka pågang. Det skjer over heile landet.»

Er statsråden enig med fylkeslegen i Vestland i at dette er grunnen?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:48:09]: Det er et grunnleggende prinsipp i Norge at alle som har rett på helsehjelp, skal få helsehjelp, uavhengig av økonomien til det enkelte sykehus. Hvis det ikke hadde vært sånn, hadde vi egentlig ikke hatt rett til helsehjelp. Det er veldig viktig å ivareta og også beholde.

Det er nok en kombinasjon. Spesielt etter pandemien er det mange flere henvisninger, og en del av de henvisningene er nok riktige, men det er grunn til å tro – også når vi lytter til Legeforeningen og fastlegene selv – at en del av dem faktisk ikke er riktige. Det viktigste tiltaket for å møte det er tidlig avklaring og vurderingssamtaler, for da vil man i grensesnittet mellom kommunehelsetjeneste og spesialisthelsetjeneste veldig raskt kunne avdekke og identifisere hvilken behandling en pasient egentlig skal ha. Da blir det også færre feilhenvvisninger, og det er færre som opplever det representanten viser til, som også gjør inntrykk på meg: at man ser for seg et behandlingsforløp, og så møter man spesialisthelsetjenesten, som sier at man ikke har rett på helsehjelp likevel. Sånn bør det ikke være. Derfor er det så viktig at vi nå får disse avklaringssamtalene ut i alle kommunene, og det jobber vi intenst med.

Spørsmål 6

Erlend Svardal Bøe (H) [11:49:31]: «Stortinget har to ganger i inneværende stortingsperiode vedtatt at

NOU 2021:11 om brukerstyrt personlig assistanse (BPA) skal følges opp med en stortingsmelding i løpet av denne perioden. Regjeringen er pliktig til å følge opp Stortingets vedtak. Men da regjeringen nylig publiserte sin liste over saker de sender til Stortinget, er ikke stortingsmeldingen om BPA å finne. Det vitner om en manglende respekt for Stortinget, men viktigst av alt en manglende respekt for de som er avhengige av BPA.

Når skal regjeringen følge opp Stortingets vedtak?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:50:12]: Regjeringen følger naturligvis opp Stortingets vedtak. Vi har ikke noe grunnlag for ikke å skulle ønske det. Jeg tror det tvert imot kan være en fordel å få en samlet behandling av dette viktige temaet, BPA, i Stortinget, med sikte på at vi får en avgjørelse om veien videre. Dette er vi også tydelige på i Hurdalsplattformen.

BPA er et viktig bidrag til likeverd, likestilling og samfunnsdeltakelse for personer som har nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand. I arbeidet med oppfølgingen av NOU-en «Selvstyrt er velstyrt» har vi fått veldig mange innspill, det har vært flere bilaterale møter med ulike organisasjoner, og vi har hatt et større innspillsmøte. Organisasjonene som deltok på dette møtet, etterlyste bl.a. større forutsigbarhet knyttet til ordningen. Det har vi fulgt opp gjennom et eget rundskriv om BPA til alle landets kommuner og statsforvaltere, som ble sendt ut 17. oktober i fjor, der vi understreker at for brukerne oppleves BPA som et viktig frigjøringsverktøy som setter en i stand til å stå i arbeid og ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre. I dette rundskrivet presiseres det også at det er av sentral betydning at kommunene aktivt tar i bruk denne organisasjonsformen. Det er ett konkret eksempel på noe vi foretar oss.

Så reiser arbeidet med BPA-ordningen komplekse spørsmål knyttet til grunnleggende brukerrettigheter og innretningen av et kommunalt tjenestetilbud. Vi ønsker alle at tilbudet skal være så godt som mulig, men det må også kunne forvaltes på en god og effektiv måte. Vi har ikke ubegrensede personellressurser i kommunene våre. Det har vært til dels ganske stor uenighet også blant brukerorganisasjonene om hvordan dette skal følges opp. Jeg opplever nå at stadig flere tar til orde for at dette først og fremst skal være et likestillingspolitisk virkemiddel, ikke et helsepolitisk virkemiddel. Jeg opplever også at det er stadig flere som ønsker at staten skal ta en tydeligere rolle, kanskje fra kommunene, og det åpner i så fall for helt nye prinsipielle problemstillinger som denne NOU-en ikke har gitt klare svar på.

Vi følger opp dette arbeidet. Vi jobber med dette. Vi er opptatt av at BPA skal være et godt tilbud til dem som trenger det, samtidig som det ikke skal gå på bekostning

av andre brukere som har behov for kommunale omsorgstjenester.

Jeg vil avslutte der jeg startet, med å si at vi selvfølgelig skal følge opp Stortingets vedtak, og vi vil komme tilbake til Stortinget med dette på egnet måte.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:52:52]: Det er ganske fantastisk å bruke så lang tid på et spørsmål og ikke svare på det, for spørsmålet var: Når skal regjeringen følge dette opp?

Vedtakene har vært krystallklare. Vi vedtok i juni 2023 at vi skulle få en stortingsmelding. Så vedtok vi i februar 2024 at den skulle være ferdig innen utgangen av 2024. Det er vedtak som Stortinget har gjort, og ingen av de to vedtakene har regjeringen fulgt opp. Da er igjen spørsmålet: Hvorfor har en ikke fulgt opp de vedtakene? Når kan en forvente å få dette? Kommer en til å få det før sommeren? Har en planer om å legge det fram innen kort tid? Hva er planen for å følge opp den stortingsmeldingen?

Det mener jeg faktisk Stortinget trenger et tydelig svar på, og det trenger ikke minst brukerne av BPA et tydelig svar på. Jeg kan da spørre: Hvor langt har departementet kommet i arbeidet med å lage en stortingsmelding, som er det Stortinget har bestilt gjennom to vedtak?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:53:50]: Det var absolutt ikke meningen å kjede representanten med en beskrivelse av hva vi faktisk gjør, men jeg trodde representanten faktisk var opptatt av BPA og brukerne, og ikke først og fremst av å drive polemikk mot regjeringen. Det var derfor jeg brukte tiden min på å fortelle hva vi faktisk har gjort, og på litt av de dilemmaene vi står overfor, og de problemstillingene vi nå vurderer. Jeg tror i hvert fall det er en beskrivelse som brukerorganisasjonene vil kjenne seg igjen i, og det er også et uttrykk for at vi tar det på dypt alvor.

Så sa jeg at vi vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Jeg kan ikke si nå når det skjer, og på hvilken måte, men det jeg kan si, er at vi selvfølgelig kommer til å følge opp Stortingets vedtak. Det skulle bare mangle. Sånn er det – og det kommer.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:54:31]: Det å beskyldte meg for ikke å være opptatt av BPA når jeg stiller spørsmål om BPA, synes jeg er litt hårreisende. Når en forteller om hva regjeringen gjør, gjør en heller ikke det som Stortinget har bedt om gjennom to vedtak, og det er det vi må forholde oss til når jeg stiller spørsmål om den stortingsmeldingen som skal komme.

Grunnen til at vi er opptatt av å få en stortingsmelding, er nettopp at den kan bidra til å ta veldig mange av disse utfordringene samlet, og at det ikke blir stykkevis

og delt. Da er igjen spørsmålet når den stortingsmeldingen kommer, for en har hatt lang tid på seg. BPA-utvalget leverte sin rapport i desember 2021. Stortinget har gjort vedtak både i 2023 og i 2024. Så hvor lang tid trenger egentlig regjeringen på dette?

Jeg spurte i mitt forrige spørsmål om hvor langt arbeidet i departementet med å gjøre ferdig en stortingsmelding har kommet. Sånn som svaret kom fra statsråden nå, hørtes det ut som en ikke har intensjoner om å følge det opp, eller at en ikke har satt i gang arbeidet med dette. Spørsmålet blir da: Hva kan regjeringen gjøre i påvente av en stortingsmelding, og når kan vi konkret få den? Det er det vi og brukerne lurer på.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:55:41]: Det var tre spørsmål.

Til det andre spørsmålet har jeg allerede redegjort for hva vi gjør i påvente av stortingsmeldingen. Det er bl.a. rundskrivet, og det er de andre tiltakene som går an å gjøre uten en stortingsmelding.

Det første spørsmålet er om vi har satt i gang. Ja, vi jobber med dette. Det er noe vi har jobbet med over tid, og noe vi selvfølgelig kommer til å fortsette å jobbe med.

Det tredje spørsmålet er når vi kommer til Stortinget. Det jeg kan si i dag, er – igjen – at vi skal følge opp Stortingets vedtak. Vi er også interessert i å få dette til Stortinget, for jeg mener det er veldig positivt at vi kan få en bred og helhetlig behandling av dette. Jeg tror det er mange i denne salen som deler dette engasjementet. Jeg tviler ikke på at representanten har et sterkt engasjement for BPA, det er vi flere som har. Det er positivt at vi får meldingen til Stortinget, så vi kommer til å følge opp dette og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Jeg kan ikke i dag si akkurat hvilken dato og på hvilken måte, annet enn at vi, som sagt, skal følge opp Stortingets vedtak. Det skulle bare mangle.

Spørsmål 7

Trine Fagervik (Sp) [11:56:49] «De regionale helseforetakene skal gjennomføre en nasjonal evaluering av følgetjenesten for gravide, der kvalitet, nytteeffekt og ressursbruk evalueres.

Kan statsråden redegjøre for hvordan evalueringen gjennomføres, og når Stortinget kan forvente å bli forelagt en oppfølging av evalueringen?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:57:10]: Takk for spørsmålet. En god følgetjeneste gir trygghet for gravide og fødende med lang reisevei til fødested. De regionale helseforetakene har helt siden 2010 hatt ansvaret for følgetjenesten. Helsedirektoratets retningslinjer for fødselsomsorgen legger til grunn et behov for en døgn-

kontinuerlig vaktberedskap og følgetjeneste hvis det er 90 minutters reisevei eller mer til fødestedet. Følgetjenesten er organisert i et samarbeid mellom helseforetak og kommune.

Helseregionene har helt riktig fått i oppdrag å gjennomføre en nasjonal evaluering av følgetjenesten for gravide, der kvalitet, nytteeffekt og ressursbruk skal vurderes. Det er Helse Midt-Norge som leder dette oppdraget. Bakgrunnen for oppdraget er en rapport fra Helsedirektoratet som anbefalte en nasjonal evaluering av tilbudet.

Oppdraget er organisert som et prosjekt, med en styringsgruppe og en prosjektgruppe. Styringsgruppen består av fagdirektørene i helseregionene, representanter fra kommunene, tillitsvalgte og brukerrepresentant. Prosjektgruppen består av representanter med fagkompetanse fra helseregionene, kommunale representanter, tillitsvalgte og brukerrepresentant. Alle de kommunale representantene er rekruttert via KS.

Helse Midt-Norge opplyser at evalueringen belyser faglig kvalitet og nytteeffekt, da ressursbruk ble gjennomgått i Helsedirektoratets rapport. Oppdraget løses bl.a. ved hjelp av en spørreundersøkelse til ansatte og ledere i kommuner og helseforetak og – kanskje enda viktigere – til gravide med rett på følgetjeneste. Det er tross alt dem tjenesten er til for.

En kommune har spurt om det politiske nivået i kommunen bør involveres i evalueringen. Helse Midt-Norge har svart den aktuelle kommunen at evalueringen belyser faglig kvalitet og nytteeffekt, og at styringsgruppens vurdering derfor er at det ikke er aktuelt å involvere det politiske nivået på dette tidspunktet.

En god evaluering av følgetjenesten bør ligge til grunn for å kunne forbedre tjenesten. Jeg mottar årlig melding fra de regionale helseforetakene i mars. Der vil de rapportere nærmere på dette oppdraget. Derfor er det litt for tidlig å si noe om resultatene fra evalueringen og hvordan vi vil følge den opp når den foreligger, men jeg ser selvfølgelig fram til å lese den.

Trine Fagervik (Sp) [11:59:21]: Takk for svaret. Som ministeren sa, kan en god følgetjeneste gi trygghet for gravide og fødende med lang reisevei til fødestedet, og følgetjenesten er ofte organisert i et samarbeid mellom sykehus og kommuner. Som ministeren nevnte, har to ordførere, ordførerne i Hamarøy og Steigen, skrevet brev til helseministeren, datert den 3. februar, der de uttrykker bekymring for det de opplever som manglende involvering.

Oppdraget sier at helseforetakene, i samarbeid med kommunene, skal gjennomgå og vurdere de konkrete forbedringstiltakene og sette i verk tiltak for å forbedre følgetjenesten. Disse ordførerne viser til et spørreskjema,

som også ministeren var inne på, men de opplever at det tilsynelatende er tilfeldig hvem som har fått dette spørreskjemaet.

Kan ministeren forsikre dem og øvrige ordførere om at administrativ og politisk ledelse involveres tilstrekkelig i evaluerings- og forbedringsarbeidet?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:00:20]: Som jeg sa, er det viktig at ansatte og ledere i både kommuner og helseforetak involveres, og at de får komme med innspill til evalueringen. Dette er forsøkt løst gjennom en spørreundersøkelse, som jeg håper at har stor oppslutning. Hvis noen skulle være uteglemt, eller en skulle føle at det ikke er et tilstrekkelig representativt utvalg, er jeg helt sikker på at de som har sendt ut denne undersøkelsen, vil være villige til å lytte til det. Jeg tror alle er tjent med, når en har en slik evaluering på et så viktig område, at de som har noe å bidra med, føler at de får bidra. Samtidig må en, på en eller annen måte, sette noen grenser. Styringsgruppen og prosjektgruppen har vært tydelige på hvem de mener skal involveres direkte i dette arbeidet, men jeg er helt sikker på at hvis det er politikere og folkevalgte der ute som også har gode innspill til prosessen, får de sende dem inn. Da regner jeg med at det også blir en del av innspillene framover.

Som sagt: Når vi får dette, kommer vi til å følge det opp, for dette er en viktig tjeneste som skaper trygghet for fødende kvinner, spesielt i distriktene. Det skal vi ta vare på, hegne om og utvikle videre.

Trine Fagervik (Sp) [12:01:28]: Når kvalitet, nytteeffekt og ressursbruk skal evalueres, er det kanskje lett å glemme at det er mennesker i fødsel bak disse statistikkene og tallene. Et eksempel er Mette. Hun har født alle de tre barna sine i transport: et i redningshelikopter, et på en veiskulder på E6-en til Narvik og et i rundkjøringen ved siden av kjøpesenteret i Bodø. Ved to av fødsleene hadde man planlagt opphold på hotell i forkant. Til tross for stengte fjelloverganger, kollisjon og flere ambulansebytter underveis, opplevde hun fødsleene sine som veldig fine. Hun var trygg og i gode hender hos jordmor underveis.

Ikke overraskende viser studier til økt stress i svangerskapet hos gravide med lang reisevei. Det å ikke ha en god følgetjeneste kan gi langt større kostnader. Man kan også tenke seg at en forbedret og mer utbredt følgetjeneste kan gjøre at kvinner velger å bosette seg i distriktene også i fertil alder.

I hvilken grad mener ministeren at erfaringene til eksempelvis Mette og andre fødende har noen verdi, og vil ministeren sørge for at også brukerne av følgetjenesten og deres opplevelser blir tillagt vekt i evalueringen og forbedringen av tjenesten?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:02:33]: Absolutt – det er jo dem følgetjenesten er til for. Det er veldig hyggelig å høre de historiene som vi her får høre. Jeg tror vi må være enige om at det generelt er trygt å føde i Norge, i både by og land – hand i hand – i øst og vest, i nord og sør og alt imellom. Det er en kvalitet vi skal ta vare på fordi trygghet i samfunnet handler om at man vet at de grunnleggende velferdstjenestene fungerer, og at man kan være sikker på at helsetjenestene stiller opp for deg, uansett om du bor i by eller distrikt, hvor vi vet det kan være trafikale utfordringer, geografi og værforhold som gjør det vanskeligere. Det er utrolig viktig at vi tar vare på de kvalitetene.

Grunnen til at vi har satt i gang dette arbeidet, er nettopp at vi vil se hva som fungerer godt med følgetjenesten, og hva som kan forbedres og utvikles videre. Jeg håper at mange vil bidra i den evalueringen, enten man har gode historier eller har opplevd utfordringer og gjerne vil at ting skal bli bedre, som jeg tror det også kan være. Vi skal selvfølgelig lytte til det også. Så vil vi som sagt følge det opp når vi får den rapporten. Det kan representanten være trygg på.

Spørsmål 8

Ine Eriksen Søreide (H) [12:03:47]: Jeg vil – med presidentens tillatelse – først få gratulere finansministeren og ønske ham velkommen tilbake i spørretimen. Jeg ser fram til å fortsette et veldig nært samarbeid de siste ti årene, nå i en ny kapasitet. For å bygge en bro mellom hans tidligere og nåværende jobb er mitt spørsmål:

«Mener statsråden at oljefondets etiske regelverk bør justeres, for å muliggjøre økte investeringer i forsvarsindustrien?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:04:22]: Det er hyggelig å være tilbake i spørretimen, og jeg ser fram til å fortsette et godt samarbeid med representanten Søreide, riktignok i en ny rolle.

De etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond utland ble innført av daværende finansminister Per-Kristian Foss i 2004, med bred støtte i Stortinget. Formålet med retningslinjene er å unngå at fondet er investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer.

De etiske retningslinjene handler om hva det er felles enighet om at det er uetisk å tjene penger på, ikke hvilke næringer vi ønsker å satse på. Våpenprodusenter utelukkes ikke fra fondet på generelt grunnlag, men produsenter av bl.a. biologiske våpen, kjemiske våpen, antipersonellminer og klaseammunisjon omfattes av retningslinjene. Dette er våpentyper som er forbudt internasjonalt.

Helt siden 2004 har også kjernevåpen vært omfattet av retningslinjene, og mange våpenprodusenter er i dag utelukket fordi de produserer komponenter til kjernevåpen. Våren 2021 ble praktiseringen av kjernevåpenkriteriet skjerpet ved at også leveringsplattformer ble omfattet av kriteriet. Også dette fikk bred støtte i Stortinget.

Jeg mener det er en styrke med bred enighet om vårt etiske rammeverk og stabilitet over tid. Samtidig er det viktig at vi videreutvikler retningslinjene og rammeverket, da etiske normer kan endre seg over tid. Dette har vi tradisjon for, og retningslinjene har vært revidert og justert flere ganger siden innføringen. Dette mener jeg vi skal fortsette med, med samme grundighet og åpenhet som tidligere.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:06:18]: Det er ingen uenighet om at vi skal ha et regelverk, men når verden står i en ny og veldig alvorlig situasjon, må også det etiske regelverket utvikles og justeres, som finansministeren var inne på. Vestlig forsvarsindustri må styrkes når land som Russland og andre autoritære stater oppskalærer sin våpen- og ammunisjonsproduksjon, og økte investeringer er en forutsetning for industriell oppskalering og også for å beholde det militærteknologiske forspranget Vesten har. I dag produserer Russland flere artillerigranater i året enn alle NATO-land til sammen.

For bare 42 dager siden sa Stoltenberg på NHOs årskonferanse at han ville oppfordre norsk næringsliv til å investere mer i forsvarsteknologi. Han sa:

«Jeg skjønner at det er provoserende. Men (...) hva er mer etisk enn å investere i noe som kan beskytte vårt eget land og beskytte Ukraina?»

Det samme gjelder jo i all vestlig forsvarsindustri. Siden har Stoltenberg blitt finansminister, og mitt spørsmål er, nå som han har muligheten til faktisk å gjøre noe med – og justere – regelverket: Vil regjeringa se på dette?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:07:24]: Finansminister Jens Stoltenberg er enig med tidligere generalsekretær i NATO Jens Stoltenberg i at det er viktig å styrke forsvarsindustrien. Det er vi i gang med fra norsk side, bl.a. gjennom samarbeid med norske våpenprodusenter og ammunisjonsprodusenter, og produksjonen og produksjonskapasiteten øker. Vi gjør det gjennom store kjøp bl.a. fra USA, som bidrar til å styrke den delen av vår felles forsvarsindustri i NATO, men kanskje først og fremst er det betydelige midler som nå gis til Ukraina for at de skal styrke sin forsvarsindustri. Så å styrke forsvarsindustrien er vi i gang med.

Det som er et mer komplisert spørsmål, er om vi skal lempe på de etiske retningslinjene som ble innført i 2004, og så skjerpet i 2021, med tanke på f.eks. atomvåpen og også våpentyper som er forbudt. Der vil jeg bare si at vi bør ha den samme grundighet, den samme forutsigbarhet og den samme åpenhet for justeringer som vi

har hatt tidligere, fordi det er slik vi har praktisert disse retningslinjene på en forutsigbar og god måte for både etikken og industrien.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:08:33]: Jeg tror alle er enig i at dette er komplekse problemstillinger. Som finansministeren var inne på, er noen av de aller største forsvarsindustrielle selskapene f.eks. indirekte involvert i produksjon av kjernevåpenkomponenter, og derfor kan ikke oljefondet investere i dem. Paradokset er for så vidt at Norge er beskyttet av NATOs atomparaply, men det er en lengre diskusjon.

Det som er et annet og viktig paradoks, er at det etiske regelverket gjør at fondet ikke kan bruke statens penger på å investere i disse selskapene, men vi kan bruke statens penger på å kjøpe fra disse selskapene. Finansministeren nevnte jo selv store kjøp fra bl.a. USA. Og noen eksempler: Fra Lockheed Martin kjøper vi 52 F-35-fly, fra Boeing kjøper vi fem P-8-fly, og fra Airbus kjøper vi nytt satellittkommunikasjonsutstyr til Forsvaret. Disse selskapene bruker vi godt over 100 mrd. kr på å kjøpe utstyr fra, men det er forbudt å investere i de samme selskapene. Ser finansministeren dette paradokset?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:09:36]: Jeg ser at det er et dilemma, men det dilemmaet var der også i 2004, da Per-Kristian Foss innførte disse retningslinjene, og de var der ikke minst i 2021, da finansminister Jan Tore Sanner skjerpet dem. Også den gangen var vi avhengige av NATOs atomgaranti – eller atomparaply – og vi var allerede i gang med å kjøpe F-35-fly fra de selskapene Pensjonsfondet ikke investerer i. Så det er ikke et nytt dilemma, det er et gammelt dilemma der et samlet storting har funnet avveininger. Men som jeg sier, jeg er åpen for en grundig vurdering, alltid med forutsigbarhet, av disse retningslinjene.

Spørsmål 9

Emilie Mehl (Sp) [12:10:29]: «Økte avgifter rammer hardest dem som har dårligst råd fra før. Jeg mener økte avgifter er uklokt hvis målet er å ha små sosiale og geografiske forskjeller i Norge. Statsråden uttalte i Politisk kvarter at det er bra å skattlegge, og at CO₂-avgifter er det aller viktigste virkemiddelet i klimapolitikken. Regjeringen har styrt på en gradvis opptrapping av CO₂-avgiften, som ble lagt frem av Solberg-regjeringen, frem mot 2030.

Kan statsråden slå fast at han ikke vil øke avgiftene utover dette?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:11:24]: Global oppvarming og tap av natur er blant vår tids største utfordringer. Prising av utslipp gjennom klimaavgifter og del-

takelse i EUs kvotesystem bidrar til å nå klimamålene våre til en lavest mulig kostnad for samfunnet. Virkemiddelet motiverer husholdninger og bedrifter til selv å finne løsninger for å redusere utslipp, og det er i tråd med prinsippet om at forurenser skal betale. Karbonprising er et ubyråkratisk og målrettet virkemiddel. Det blir mer lønnsomt å rense og mindre lønnsomt å forurense. Det gir også insentiver til å utvikle og investere i ny klimavennlig teknologi.

Virkningene av klimaavgifter for husholdningene og bedriftene vil avhenge av deres mulighet til å tilpasse seg de økte avgiftene. Mens noen grupper kommer godt ut, vil andre komme dårligere ut. Vi må imidlertid se regjeringens fordelingspolitikk i sin helhet. Uheldige fordelingsvirkninger kan motvirkes, f.eks. gjennom andre skatteendringer eller på statsbudsjettets utgiftsside. Inntekter fra klimaavgifter har bidratt til å gi oss økonomisk handlingsrom til f.eks. å redusere priser på SFO og barnehager og å øke barnetrygden. Dette har bidratt til å redusere barnefattigdom i Norge de siste årene.

Avgiftene virker. I Norges siste rapportering til FN ble det anslått at CO₂-avgiften, i kombinasjon med andre transportavgifter, reduserte utslippene i 2020 med 5,3 millioner tonn. Det er mer enn 10 pst. av Norges samlede utslipp.

Jeg er glad for at regjeringen flere ganger har slått fast at karbonprising er hovedvirkemiddelet i norsk klimapolitikk. Senest i nasjonalbudsjettet for 2025 bekreftet vi vår klimaplan, som innebærer en gradvis økning av avgiftene på ikke-kvotepliktige utslipp til om lag 2 400 2025-kr per tonn innen 2030. Regjeringen vil fortsette å styre etter denne politikken, men vil, som vanlig, ta endelig stilling til avgiftsnivået for det enkelte år i de årlige budsjettframleggene.

Emilie Mehl (Sp) [12:13:52]: I Norge er vi avhengig av bilen vår. Vi er et land med veldig lange avstander. Det er mange som kjører fordi de må, ikke fordi de bare har lyst eller det er mer praktisk enn å ta kollektivt – for mange er det ingen andre muligheter. Mange kjører tusenvis av kilometer i året, som de er helt avhengige av for eget liv og egen hverdag, og slik vi er det for at Norge og våre arbeidsplasser skal gå rundt. Hvis bensin- og dieselsavgiftene øker, vil også ulempene øke for dem som trenger bilen mest, og det vil skape større forskjeller, ikke bare sosialt, men også geografisk. Jeg mener at vi må ha en bilpolitikk som ikke øker de totale avgiftskostnadene for folk, og særlig fordi det fortsatt er mange som ikke har råd eller mulighet til å ha elbil. Kan statsråden slå fast at han framover vil kompensere bilistene for økt CO₂-avgift gjennom å redusere veibruksavgiften like mye, slik regjeringen gjorde da Senterpartiet var en del av den?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:14:54]: Økte avgifter er en belastning, og det gjelder også miljøavgifter, som det er bred enighet i Stortinget om at vi skal ha. Denne regjeringen har, i likhet med den forrige regjeringen, stått for en politikk der vi gradvis skal øke miljøavgiftene. Som jeg sa: Det gir oss inntekter vi kan bruke til å redusere andre skatter og avgifter. Akkurat nøyaktig hvilke skatter og avgifter vi skal redusere, får vi komme tilbake til, men jeg viste til at f.eks. reduserte avgifter på barnepass og økt barnetrygd har gitt oss mulighet til å bekjempe barnefattigdom. Vi skal bruke de økte inntektene til å redusere andre skatter og avgifter på en sosialt rettfærdig måte.

Emilie Mehl (Sp) [12:15:39]: Vi er helt enige om at økte avgifter er en belastning, det er bra. Det var også viktig for Senterpartiet da vi satt i regjering, å få redusert barnehageprisen og å få økt barnetrygden. Også mange av de andre av de sosiale tiltakene vi har gjort, f.eks. å gi nedskrivning i studiestøtte for folk som bor i de minst sentrale kommunene, osv., har spesielt vært viktige gjennom en veldig vanskelig dyrtid, hvor mange har opplevd at lommeboka ikke strekker til.

Bilen og bilavgiftene er noe folk er veldig opptatt av fordi det slår direkte inn i veldig manges hverdag, og det prinsippet som Senterparti–Arbeiderparti-regjeringen la til grunn om at man må kompensere bilistene gjennom veibruksavgiften hvis man skal øke CO₂-avgiften, er veldig viktig. Er det nå sånn at statsråden egentlig åpner for å gå bort fra det, eller vil han gi en avgiftsgaranti om at eventuelle avgiftsøkninger også vil bli kompensert gjennom veibruksavgiften, når det gjelder det som rammer bilistene?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:16:39]: Det vi går til valg på fra Arbeiderpartiets side, eller dvs. det forslaget til partiprogram som skal behandles på landsmøtet, som jeg antar at det kan bli bred enighet om – er et skattelefte der man skal holde det samlede skatte- og avgiftsnivået uendret. Det betyr at når det blir økte CO₂-avgifter – som Senterpartiet, Høyre, Arbeiderpartiet og det store flertallet her på Stortinget har vært for å øke gradvis framover i årene som kommer – får vi noen avgiftsinntekter vi skal bruke på å redusere andre skatter og avgifter. Jeg kan love at det skal vi gjøre på en sosialt rettfærdig måte, noe som bidrar til å utjevne forskjeller i Norge, men akkurat hvilke avgifter får vi komme tilbake til i de enkelte budsjettforslagene.

Spørsmål 10

Fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til finansministeren, overført til kultur- og likestillingsministeren som rette vedkommende:

«Jeg mener vi som folkevalgte og statsråder må bruke skattebetalernes penger nøkternt. Dessverre har mange statlige byggeprosjekter blitt altfor dyre. Senterparti–Arbeiderparti-regjeringen tok flere grep for å få mer kontroll med statlige byggeprosjekter. Som finansminister uttrykte jeg at Tullinløkka-løsningen for Natio-naltheatret vil bli for kostbar.

Er den nye finansministeren enig i at vi ikke skal gå videre med Tullinløkka-modellen?»

Presidenten [12:17:32]: Representanten Trygve Slagsvold Vedum er ikke til stades i salen.

Spørsmål 11

Tina Bru (H) [12:17:58]: La meg også, som andre, få lov til å starte med å ønske finansministeren velkommen tilbake til norsk politikk og til Stortinget, og med det også til de vanlige norske debattene om det som rører seg i Norge, som vi pleier å ha i dette huset. Jeg tillater meg derfor å stille et spørsmål om noe som vi har diskutert veldig mye. Det er:

«På en skala fra én til ti, hvor fornøyd er statsråden med nivået på eierbeskatningen i Norge?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:18:36]: Det er hyggelig å bli ønsket velkommen. Jeg er glad for å være tilbake i norsk politikk og også for å delta i de vanlige norske debattene.

I Finansdepartementet, og som finansminister, er det ikke en slik rangering av de ulike skattenes fortrefelighet, men det jeg kan si, er at vi er opptatt av å ha et best mulig skattesystem. Derfor er jeg også glad for at vi i Norge ble enige om et bredt skatteforlik i 1992, der vi senket skattesatsene og utvidet grunnlaget. Selv om det har skjedd mange endringer siden den gang, bygger fortsatt det norske skattesystemet veldig på de hovedelementene det da var bred enighet om.

Skattesystemet må vurderes helhetlig, og ulike hensyn må balanseres mot hverandre. Det gjelder også for eierbeskatningen. Da utbytteskatten ble innført som en del av skattereformen i 2006, var det viktigste hensynet at samlet marginals-katt på utbytte ikke måtte være vesentlig lavere enn høyeste marginals-katt på lønn. Dette hensynet lå også til grunn ved en bred politisk enighet om justeringer av skattesystemet i 2016. For å tilpasse selskapsskattesatsen til utviklingen internasjonalt ble selskapsskattesatsen redusert gradvis, til 22 pst. Samtidig ble skattesatsen på utbytte på aksjonærers hånd økt. Det var nødvendig for å motvirke økt forskjell mellom samlet marginals-katt på utbytte og marginals-katt på lønn.

Regjeringen har holdt selskapsskattesatsen uendret på 22 pst. Det er viktig for at det fortsatt skal være attrak-

tivt å investere i Norge. Skatten på aksjeutbytte og formue bidrar til å jevne ut inntekter etter skatt. Formuesskatten er et viktig supplement til inntektsskatten ved at den bidrar til å opprettholde progressiviteten i skattesystemet. Uten formuesskatt ville gjennomsnittsskatten vært fallende utover i de høyeste inntektsintervallene, dvs. at de mest velstående menneskene ville betalt en mindre andel av inntekten i skatt enn dem med lavere og midlere inntekter.

Selv om Norge er et av få land med formuesskatt, er ikke den samlede skatten på kapitalbeholdning særlig høy. Det skyldes at vi, i motsetning til mange andre land, ikke har arveskatt og ikke har særlig høy eiendomsskatt. Tvert imot er den norske eiendomsskatten forholdsvis lav.

Samlet har vi et skattesystem som legger godt til rette for investeringer i næringsvirksomhet, og som har en god fordelingsprofil. Det er likevel alltid rom for å vurdere forbedringer i skattesystemet og diskutere hvordan ulike hensyn skal balanseres.

Tina Bru (H) [12:21:26]: Takk for svaret. Det var for så vidt en ganske fin redegjørelse for alt som har skjedd på skattesiden i norsk politikk tilbake i tid. Når det gjelder denne store enigheten om hva som er det riktige nivået på f.eks. eierbeskatningen i Norge, er det imidlertid ikke så stor, bred enighet om det lenger. Det er mange, ikke minst ute i næringslivet, som nå tar til orde for at den totale eierbeskatningen har blitt altfor høy, og at det er nødvendig å gjøre noe med det. Dette skyldes først og fremst politikken som de siste årene har blitt ført av den regjeringen som statsråden nå er en del av, hvor dette har blitt en stor belastning.

Nå står vi i en skjebnetid i Europa. Vi trenger å øke inntektene våre også her i Norge, for å kunne finansiere de store løftene vi er nødt til å ha, ikke minst innen forsvar.

Jeg la merke til at da statsråden ble utnevnt, var det veldig mange i næringslivet som nå øynet håp om at det skulle bli endring på f.eks. formuesskatt. Spørsmålet er da: Har de hatt grunn til å tro og håpe at det vil bli en endring i politikken på f.eks. formuesskatt, nå som statsråden er på plass i regjeringen?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:22:31]: Jeg redegjorde for mange endringer som har skjedd i fortiden, for bl.a. å vise til at det norske skattesystemet egentlig særpreges av to ting. Det ene er at det er noen elementer som har ligget fast lenge, som det har vært bred politisk enighet om – og det har vært bra for bedriftene – men det har faktisk også vært ganske mange justeringer. Akkurat som skattesystemet er justert i fortiden, er jeg helt sikker på at det også kommer til å bli justert i framtiden, men det å endre skattesystemet er en ganske alvorlig ting, som jeg ikke kommer med utspill om i en spørre-

me. Det er noe som må jobbes ordentlig med, før det eventuelt kommer forslag.

Tina Bru (H) [12:23:08]: Det er for så vidt fint å høre statsråden si at skattepolitikk er en alvorlig ting man ikke kan endre over en talerstol i Stortinget her og nå. Men nettopp det som har vært min bekymring de siste årene, er at den politikken som har blitt ført av regjeringen, har vært utrolig uforutsigbar. Det har vært noe av den største kritikken – at det har vært en hopp-og-sprett-politikk. Det har vært nye skatter, midlertidige skatter, skatter med tilbakevirkende effekt.

Vi trenger en ny linje på dette. Vi trenger også justeringer i skattepolitikken, og gjerne gjennom et bredt forlik. Det er også derfor jeg er nysgjerrig på å høre om statsråden er enig i at den totale eierbeskatningen i Norge nå er på et nivå som svekker norske eieres mulighet til å videreutvikle sine bedrifter, og at dette er en ulempe for Norge, all den tid vi trenger disse inntektene, og vi ønsker oss mer norsk eierskap. Er det grunn til å håpe på at noen av de justeringene statsråden snakker om, også kan innebære at man ser en reduksjon i eierbeskatningen i Norge?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:24:04]: Det er alltid rom og muligheter for forbedringer og justeringer, men igjen: Det er noe jeg mener vi skal komme tilbake til når ting er drøftet og behandlet på en ordentlig måte.

Det jeg kan si, er at det norske skattesystemet også har en del åpenbart gode egenskaper når det gjelder både fordeling og å fremme investeringer, gjennom det systemet vi har for beskatning av bedrifter, med 22 pst. og fritaksmetode og annet. Det gjør at det faktisk også skattemessig er ganske lønnsomt å investere i norske bedrifter. Det er jo også noe av årsaken til at vi nå har god vekst i norsk økonomi, at vi har høye investeringer, at vi har høy sysselsetting, lav ledighet og faktisk et ganske høyt nivå på antall nyetableringer.

Så ja, skattesystemet kan alltid forbedres, vi skal alltid lete etter det, men nei, det er ikke slik at det norske skattesystemet er et ubrukelig system som kveler nyskaping i landet vårt.

Spørsmål 12

Helge Orten (H) [12:25:07]: La meg også få lov til å ønske finansministeren velkommen tilbake til spørretimen på Stortinget. Mitt spørsmål er:

«Hovedregelen i Norge er at du betaler skatt av gevinster når du realiserer dem, altså tar utbytte eller selger aksjer. Regjeringen har strammet inn utflyttings-skatten, slik at utflyttere nå må betale skatt av urealiserte verdier.

Mener statsråden det er fornuftig?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:25:43]: Jeg er opptatt av at vi skal ha et skattesystem som legger til rette for fortsatt vekst og omstilling i næringslivet, og som samtidig er omfordelende og sikrer finansiering av velferdsgodene. Da er det sentralt at personer som er bosatt i Norge, betaler skatt av de verdiene som opparbeides mens de er bosatt her, også om de velger å flytte ut.

Reglene som gjaldt før november 2022, ga aksjonærer med latente gevinster et skattemessig insentiv til å flytte ut. Det var fordi skatten falt bort hvis aksjene var i behold fem år etter utflytting. Etter at denne femårsregelen ble opphevet i 2022, var det mulig å utsette betalingen av utflyttingskravet fram til aksjene ble realisert. Det kunne i praksis bety utsettelse på ubestemt tid.

Det mener jeg er uheldig av to grunner. For det første er det krevende for skattemyndighetene å følge en aksjeholdning på ubestemt tid etter at skatteyder har flyttet ut av Norge. Det gir en risiko for at skatten ikke blir betalt. For det andre kan eiere ta verdier ut av selskapet uten å realisere aksjene. Det understreker også finanspolitikkkutvalget i sin uttalelse av 6. februar. Også det gir en risiko for at skatten blir ubetalt.

Det betyr at hovedregelen om at skatt først skal betales ved realisasjon, ikke fungerer når skatteyder har flyttet til utlandet. Jeg mener at regler som ikke sikrer at skatten blir betalt, er ufornuftige – av hensyn til både næringslivet i Norge og skattesystemets legitimitet. Jeg håper og tror at heller ikke Høyre mener det er fornuftig med regler som virker på denne måten.

Samtidig har regjeringen vært opptatt av å sørge for skatteydernes mobilitet. Derfor skal skatten falle bort hvis skatteyder flytter tilbake igjen innen tolv år med aksjene i behold. Jeg mener det er fornuftig å ha utflyttingsskatte regler som faktisk sikrer norsk skattlegging av verdier som er opparbeidet her. De nye reglene har klare forbedringer for å nå denne intensjonen.

Helge Orten (H) [12:28:02]: Vi deler både synet på behovet for og ønsket om at vi skal ha en utflyttingsskatt – en utflyttingsskatt som gjør at du skatter i Norge av de verdiene du opparbeider deg mens du bor og virker i Norge. Vi er også enige om opphevelsen av femårsregelen, som finansministeren refererte til. Det uenigheten dreier seg om, handler vel mest om det er riktig at du skal betale skatt av en urealisert gevinst. Det gjør du jo ikke hvis du bor i Norge, men det risikerer du å gjøre hvis du flytter ut av landet, enten midlertidig eller permanent.

Finansministeren virket ikke særlig bekymret for at regjeringa har droppet prinsippet om å skattlegge gevinster først når de faktisk tas ut. En gründer med internasjonale ambisjoner vil vurdere hvor det er mest gunstig å starte en bedrift, og skattesystemet vil jo spille en viktig rolle i den vurderingen.

Regjeringa har både økt eierbeskatningen betydelig og strammet inn utflyttingsskatten, noe som vil øke risikoen og kostnadene ved å etablere seg i Norge. Er finansministeren bekymret for hvordan dette vil påvirke etableringen av nye teknologi- og vekstbedrifter i Norge?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:29:08]: For det første har vi et høyt nivå på nyetableringer i Norge. For det andre er jeg glad for at Høyre er enig i at vi må gjøre noe med det vi hadde inntil november 2022 – at man kunne flytte ut, ta med seg store ubetalte skatteregninger og så kvitte seg med dem etter fem år.

Så er utfordringen den at hvis man skal vente til disse gevinstene er realisert i utlandet, kan man altså vente svært lenge. Da blir det veldig vanskelig for norske skattemyndigheter å sørge for at det som er en reell skattegjeld, blir betalt. Videre har f.eks. finanspolitikkkutvalget vist at det er måter å omgå dette på, bl.a. ved å lage holdingselskaper som gjør at du likevel tar ut verdier av selskapet og på den måten slipper skatt.

Hvis man er enig i at man ikke skal kunne ta ut verdier som er opparbeidet i Norge, og slippe beskatning, men at de må beskattes til Norge, må man også tette de hullene som er påpekt i systemet. Derfor er det riktig å gjøre det som regjeringen har foreslått.

Helge Orten (H) [12:30:11]: Jeg merket meg at finansministeren ikke gikk så veldig mye mer inn på om han er bekymret for hvorvidt dette påvirker etableringen av nye teknologi- og vekstbedrifter i Norge – altså den samlede belastningen av eierbeskatning og den innstramningen som nå er gjort i utflyttingsskatten.

For å ta en annen utfordring knyttet til utflyttingsskatten: Den hadde tidligere en sikkerhetsventil. Der som selskapet ditt f.eks. gikk konkurs eller sank i verdi, kunne skattekravet bli satt ned, og slik unngikk utflyttere å bli skattlagt for en gevinst som aldri ble reell eller aldri fantes. Regjeringa har nå fjernet denne sikkerhetsventilen. Mener finansministeren det er en god idé å skattlegge gevinster som ikke finnes?

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jens Stoltenberg [12:30:51]: Vi er opptatt av nøytralitet, og det er slik at hvis man flytter ut, får man ikke et tillegg i skattekravet fra Norge for verdiøkning ute, og man får heller ikke et fradrag for eventuell verdiforringelse ute. Flytter man hjem, skattlegges man ut fra det som var den opprinnelige latente gevinsten.

Jeg tror det er viktig å ha noen prinsipper og noen regler som bygger på en likebehandling av både pluss og minus når det gjelder mulige gevinster i et selskap.

Spørsmål 13

Ove Trellevik (H) [12:31:36]: Eg må få lov til å stilla meg i rekka av dei som ønskjer finansminister Jens Stoltenberg tilbake i norsk politikk. Og eg må få lov til å seia at eg kom inn det året Stoltenberg for ut, men eg får verkeleg håpa at ikkje mi tid i norsk politikk er over sjølv om Stoltenberg er tilbake i norsk politikk. Spørsmålet mitt er:

«Hvordan vil «Norgespris» påvirke gjennomføringen av finanspolitikken for 2025, herunder behovet for å gjøre innstramninger på andre områder i revidert nasjonalbudsjett?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:32:22]: Tusen takk for hyggelige velkomstord.

Det skjer normalt en rekke endringer i statsbudsjettet i løpet av det året budsjettet gjelder for. I løpet av våren i budsjettåret foretar regjeringen en samlet vurdering av både budsjettet og den økonomiske politikken. På bakgrunn av disse vurderingene legger regjeringen fram Meld. St. 2, om revidert nasjonalbudsjett, og en samleproposisjon om omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet.

Regjeringen legger handlingsregelen til grunn for budsjettpolitikken. I tråd med denne skal finanspolitikken bidra til en stabil og bærekraftig økonomisk utvikling og brukes til å jevne ut svingningene i økonomien. Finanspolitikken skal bl.a. sikre tilgang til offentlige tjenester og velferdsordninger og bidra til høy sysselsetting og jevn inntektsfordeling.

De seneste årene har Norge blitt utfordret av internasjonale kriser og uro – med pandemi, krig i Europa, prisvekst, energikrise og klimaendringer. Uroen slår inn i folks hverdagsliv og privatøkonomi og skaper usikkerhet i næringslivet og arbeidslivet. Norsk økonomi har likevel klart seg godt gjennom en usikker periode.

Den geopolitiske utviklingen bidrar fortsatt til usikkerhet. Regjeringen kommer tilbake til en samlet vurdering av både budsjettet og den økonomiske politikken i forbindelse med framleggelsen av revidert nasjonalbudsjett, som er planlagt til 15. mai i år.

Gjennomføringen av regjeringens forslag om Norgespris og budsjettmessige konsekvenser av dette vil inngå i en samlet helhet i regjeringens framlegg i samleproposisjonen om omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet for inneværende år.

Ove Trellevik (H) [12:34:10]: Støre-regjeringa har store og ambisiøse mål, bl.a. om 10 TWh-reduksjon i straumforbruket i forbindelse med energieffektivisering. NVE meiner at dette kan kosta 400 mrd. kr – dette samtidig som regjeringa synest det er ein god idé å bygga 30 GW havvind, som kostar kanskje opp til både 2

og 3 kr/kWh, og samtidig som ein ønskjer å subsidiera straumprisen ned til 40 øre for forbrukarane. Ein skal altså subsidiera produksjon, ein skal subsidiera forbruk, og ein skal subsidiera enøk. Kva tenkjer finansministeren om desse paradoksa?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:34:54]: Jeg tenker at det er en avveining mellom det som er rene fagøkonomiske resonnementer, og det som er politisk nødvendige hensyn å ta. Derfor er det også slik at det har vært bred enighet, jeg tror det er nærmest enstemmighet i Stortinget, om at man skal iverksette tiltak for å dempe virkningen av de høye energiprisene for husholdningene med den strømstøtteordningen som er innført, som også har betydning for budsjettets utgiftsside, for det skal betales over statsbudsjettet. Nå har regjeringen foreslått en ny ordning som vil forsterke dette, men prinsipielt sett er det det samme, nemlig at man bruker fellesskapets midler til å redusere familiehusholdningenes strømudgifter. Da får vi finne den avveiningen og finne finansiering, som vi har gjort tidligere, innenfor en ansvarlig økonomisk politikk. Det vil regjeringen gjøre i framlegget til revidert nasjonalbudsjett i mai.

Ove Trellevik (H) [12:35:53]: Finansministeren har nyleg fått eit råd frå Rådgjevande utval for finanspolitiske analysar. Dei oppsummerte det veldig godt:

«Staten bør ikke støtte utbygging av samfunnsøkonomisk ulønnsom kraftproduksjon eller subsidiere økt kraftforbruk, og bør definitivt ikke støtte begge deler på en gang.»

Støttar finansministeren dette, og vil han følgja opp desse råda frå utvalet?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:36:20]: Jeg har stor respekt for det rådgivende utvalget for finanspolitikken. Jeg mottok rapporten for et par uker siden.

Jeg tror vi skal innrømme, uavhengig av hvilket parti vi kommer fra, at vi plukker de rådene vi liker, og overser de rådene vi ikke liker. Forrige spørsmålsrunde handlet om utflyttingsskatt. Der gir utvalget full støtte til regjeringen, så det framhever jeg. Men på andre punkter støtter ikke utvalget regjeringens politikk, og da legger jeg ikke like stor vekt på det. Omvendt skjer det samme fra Høyre. Så jeg tror vi bare skal erkjenne at faglige råd er gode, men så har vi et politisk ansvar for å gjøre våre politiske vurderinger. Det er det politikk handler om, og det er det vi alle sammen gjør. Men igjen: Det er en avveining mellom det å lytte til faglige råd og det å gjøre politiske vurderinger, som vi bl.a. gjør i strømpolitikken.

Spørsmål 14

Fra representanten Liv Kari Eskeland til samferdselsministeren:

«Gratisferjer har, spesielt i turistsesongen, gitt utfordringer for mange øysamfunn, der fastbuande og næringsliv har vorte ståande att på kaia.

Korleis vil statsråden møta den auka etterspørselen no når vi står framom ein ny sommarsesong?»

Presidenten [12:37:12]: Spørsmålet utsettes til neste spørretime.

Neste spørsmål er fra representanten Bård Ludvig Thorheim, men han er ikke til stede i salen. Det er heller ikke neste spørsmålsstiller, så vi har ikke annet valg enn å pause møtet til representantene finner det for godt å innfinne seg i salen.

Stortinget avbrøt forhandlingene kl. 12.38.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 12.42.

Spørsmål 15

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:42:27]: «Tidligere finansminister Vedum har sagt at kraftløftet som han selv var med på å gi til Finnmark om ny kraftproduksjon tilsvarende Melkøyas forbruk innen 2030, er ingenting verdt. Det virker som en tapt mulighet at regjeringen ikke har vurdert muligheter for erstatningskraft godt nok, herunder mulighetene for havvind og karbonfangst og -lagring.

Vil statsråden i det minste sørge for at NVE konsesjonsbehandler også de mest modne prosjektene for vindkraft på land?»

Statsråd Terje Aasland [12:43:04]: Regjeringens kraft- og industriløft for Finnmark er i høyeste grad en realitet, og det er en svært viktig sak for Finnmark. Vi vil at våre nordligste fylker skal ha de samme mulighetene for bosetting, næringsutvikling og forsyningssikkerhet for energi som resten av landet. Forsterkninger av nettet og mer fornybar kraft er nødvendig for å sikre dette.

Antallet meldinger som har kommet inn til Norges vassdrags- og energidirektorat i anledning kraftløftet, viser etter mitt syn at det er stor interesse for å investere i ny kraftproduksjon i Finnmark. Jeg har tillit til at NVE legger opp til en effektiv og forsvarlig behandling av sakene som kommer inn. NVE skal prioritere behandlingen av prosjekter som bidrar til betydelig økt kraftproduksjon eller fleksibilitet i kraftsystemet. I NVEs tildelingsbrev er det særlig understreket at direktoratet, i lys

av regjeringens kraft- og industriløft i Finnmark, skal prioritere framdrift i behandlingen av konsesjonssøknader om nett og ny produksjon i Finnmark. NVE har blitt tilført økte ressurser til saksbehandling og digitalisering og arbeider systematisk med å utnytte tildelte ressurser effektivt.

Det er likevel ikke mulig å behandle alle meldte og omsøkte prosjekter samtidig. I Finnmark har NVE lagt opp til en prosess med samlet behandling av saker. NVE sendte i den forbindelse planer om elleve vindkraftverk og fire kraftledninger i Finnmark på høring høsten 2024, med høringsfrist 1. februar i år. Innenfor de rammene som framgår av tildelingsbrevet, mener jeg det er mest hensiktsmessig og gir best ressursbruk at NVE prioriterer enkeltsaker basert på et faglig skjønn. Jeg vil sterkt fraråde en praksis der departementet på usikkert og tidvis uklart grunnlag skulle instruere NVE om hvilke enkeltsaker som skal prioriteres opp, og hvilke enkeltsaker som skal prioriteres ned.

Jeg minner også om at regjeringen nylig har fremmet en proposisjon om endringer i energiloven. Et av forslagene er innføring av hjemmel for at saksbehandling av kraftprosjekter som klart ikke vil få konsesjon, kan avsluttes på et tidlig stadium. Dette vil gjøre at NVE i enda større grad kan bruke ressursene sine på realistiske prosjekter, og det er det som er viktig når det gjelder å få opp industri- og kraftløftet for Finnmark.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:45:17]: Jeg fikk ikke noe helt klart svar på akkurat det med modne prosjekter versus ikke-modne prosjekter. Statsråden sier at dette ikke er politiske vurderinger, men hurtigsporet er jo en politisk konstruksjon som skulle gi kraft innen 2030. NVE sier klart i sin markedsanalyse at det ikke blir vesentlig ny kraftproduksjon i Finnmark innen 2030. Det ligger da også en politisk prioritering i at man tillater at NVE sier at prosjektene som er de mest modne, ikke skal behandles, mens mindre modne prosjekter skal behandles, med de konsekvensene det har for det politiske målet som er satt om erstatningskraft. Ser statsråden at han også har et politisk ansvar for det, ikke minst i lys av den uroen det har gitt i Finnmark og Nord-Norge, og at man ikke har tiltro til regjeringens kraftløfte, noe som bekreftes av Vedum?

Statsråd Terje Aasland [12:46:20]: Det kan være en viss forskjell på hva som er modne prosjekter, og hva som er realistiske prosjekter. Det er det jeg har tillit til at NVE faktisk har vurdert i denne sammenhengen, hvor man etter min mening har laget en god prosess for å få gjennomført både ny kraftutbygging og ikke minst ny infrastrukturbygging i Finnmark, noe som er helt nødvendig. Jeg registrerer at Høyre og representanten Thorheims kanskje fremste mål er å så tvil om industri-

og kraftløftet for Finnmark. Det må en gjerne forsøke å holde på med, men industri- og kraftløftet for Finnmark gir muligheter i hele Finnmark. Det legger til rette for mer kraftproduksjon og ikke minst en infrastruktur som er bygget på et moderne samfunns behov for tilgang på kraft som grunnlag for investeringer i industri, næringsliv, trygghet for arbeid, mulighetene for å snu en negativ befolkningsutvikling og så videre. Jeg har full tiltro til at den prosessen som NVE nå kjører, resulterer i at vi klarer å oppfylle industri- og kraftløftet på en god måte for Finnmark og legger grunnlaget for framtiden på en god måte.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:47:28]: Det er smått utrolig å høre at statsråden mener at det er Høyre som sår tvil om kraftløftet, når en finansminister i regjering sammen med Arbeiderpartiet etterpå går ut og sier at dette ikke kommer til å fungere, at dette er et løfte som allerede er brutt. NVE, hans egen fagetat, sier at det ikke kommer ny kraft innen 2030, stikk i strid med kraftløftet. Det er ikke Høyre som sår tvil. Vi ønsker at befolkningen i Finnmark skal ha tillit til at det kommer ny kraftproduksjon, og at vi maksimerer mulighetene for Finnmark og Nord-Norge ved både å gi elektrifisering av Melkøya og stå ved de tillatelser som er gitt – der vil Høyre stille opp – og ved å få en sterk kraftsituasjon. Vil statsråden se på det på nytt?

Statsråd Terje Aasland [12:48:30]: Jeg vil ikke se på noe på nytt nå. Jeg mener at vi har fullt trykk på å gjennomføre industri- og kraftløftet for Finnmark. Den prioriteringen og den prosessen som NVE har valgt, stiller jeg meg fullt og helt bak. Jeg mener det er klokt. Det er gjort noen avveininger av hvilke prosjekter som det enklest går an å gi konsesjon til, kontra mer vanskelige og omdiskuterte prosjekter som kanskje ikke vil oppnå konsesjon. Det velger jeg å forholde meg til.

Jeg er ellers glad for å høre at Høyre nå støtter opp under industri- og kraftløftet og betydningen av å få bygd ut infrastruktur – ikke minst å få på plass mer fornybar energi – som en viktig ingrediens for videre utvikling av Finnmark. Det er gode toner, som jeg setter stor pris på å høre, og en har heller ikke tenkt å omgjøre vedtak knyttet til Melkøya som en viktig forutsetning for det. Det var gode avklaringer fra Høyres side.

Spørsmål 16

Presidenten [12:49:31]: Dette spørsmålet, fra representanten Mímir Kristjánsson til digitaliserings- og forvaltningsministeren, vil bli besvart av energiministeren på vegne av digitaliserings- og forvaltningsministeren, som er bortreist.

Mímir Kristjánsson (R) [12:49:41]: Da jeg sendte inn dette spørretimespørsmålet, hadde man planlagt et datasenter på Vagle i Sandnes kommune, men det ble stoppet av kommunestyret der i går. Det kan vi jo feire litt, men Vagle er altså med i det opprinnelige spørsmålet.

«I Rogaland planlegger den israelsk-eide datasentergiganten Green Mountain nye, store datasentre både på Kalberg i Time, Vagle i Sandnes og Jørpeland i Strand. Hvert og et av disse datasentrene vil sende strømmen i NO2 til himmels.

Vil statsråden gjøre noe for å bremse tilveksten av nye datasentre, eller er det opp til hver enkelt kommune (og Green Mountain) å bygge så mange datasentre de vil?»

Statsråd Terje Aasland [12:50:30]: For det første synes jeg det er bra at man har diskusjoner om dette i kommunestyrene, og at kommunestyrene har en reell mulighet til å si ja eller nei til et datasenter. Det synes jeg i utgangspunktet er bra og en understreking av lokaldemokratiets betydning.

Datasentrene er en del av den digitale grunnmuren. Datasentre som er lokalisert i Norge, legger til rette for at kritiske digitale tjenester kan produseres nasjonalt framfor i utlandet. Det vil styrke den nasjonale kontrollen, sikre muligheten for nasjonal autonomi og styrke sikkerhet og beredskap. Regjeringen ønsker å legge til rette for næringsutvikling i alle deler av landet. All data-basert innovasjon og verdiskaping er avhengig av at dataene organiseres, prosesseres og lagres et sted – det forutsetter et datasenter.

Regjeringen ønsker å legge til rette for datasentre som bidrar til verdiskaping, økt sikkerhet og ivaretagelse av norske interesser. Det er avgjørende for det norske velferdssamfunnet og en bærekraftig økonomi at vi lykkes med den digitale og grønne omstillingen, som varslet i regjeringens nasjonale digitaliseringsstrategi, Fremtidens digitale Norge. Regjeringen vil også legge fram en ny datasenterstrategi.

For å oppnå alle gevinstene må vi akseptere at datasentrene bruker deler av kraftressursene våre, og det er en viktig oppgave for regjeringen å legge til rette for ny kraftproduksjon, økt nettkapasitet og mer energieffektivisering. Det er regjeringen godt i gang med.

I tillegg er vi opptatt av pris. Vi har lansert ordningen Norgespris, som er en fastprisordning, og som vi ønsker å iverksette fra 1. oktober. Vi har fastprisavtaler for næringslivet, og vi har langsiktige kraftkontrakter for industrien, med mulighet til å sikre seg hvis man ønsker det.

Det er kommunene med sin rolle som planmyndighet, som behandler søknader om datasenteretablerin-

ger og avgjør om og hvor et datasenter kan bygges. Det fikk vi et eksempel på i går, i forbindelse med avgjørelsen i Sandnes kommune. Det er altså kommunene som avgjør enkeltsaker om datasenteretableringer. Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet har publisert en veileder for kommunene. Den gir informasjon om hvilke forholdsregler kommunene bør ta, og hvilket handlingsrom kommunene har når de mottar søknader om etablering av datasenter, eller når kommunene selv ønsker å etablere et datasenter.

Mímir Kristjánsson (R) [12:52:55]: At en kommune bør ha mulighet til å si nei til et datasenter, f.eks. fordi det ville legge beslag på et stort areal, mener jeg er helt riktig. Jeg stiller meg litt mer spørrende til at det er et fornuftig system at hver enkelt kommune kan si ja til et datasenter. I debatten som nylig var i Sandnes, var argumentasjonen fra dem som var tilhengere av å bygge datasenter, at hvis Sandnes ikke skyndte seg med å bygge datasenter, ville nabokommunen bygge datasenter. Og da ville man få de høye strømprisene uten å få noen datasenterarbeidsplasser. Slik får man et slags kappløp, der kommunene falbyr hverandre og hiver ut verdifulle tomter rundt omkring for å prøve å tiltrekke seg datasentre.

Ville det ikke vært en bedre plan at man nå satte en stopper for å bygge nye datasentre i Norge, og så sa at man må søke om konsesjon til å få legge beslag på så store strømrressurser som det her er snakk om? Disse datasentrene er jo på flere terrawattimer, for å si det på den måten.

Statsråd Terje Aasland [12:53:53]: Jeg mener at det å involvere lokaldemokratiet i dette er en god ordning. Kommunene ønsker i enkelte sammenhenger næringsetablering, og datasentre er en mulighet til å gjøre det. Samtidig skal en selvfølgelig være kritisk til det som etableres – hvordan det brukes, hvordan det passer inn i samfunnet, og hva nytteverdien er.

Jeg sa i mitt første svar, hovedinnlegget mitt, at regjeringen vil legge fram en ny datasenterstrategi, og vi må komme tilbake til en del ting i tilknytning til det. Jeg har imidlertid lyst til å understreke at jeg tror det er en svært dårlig idé å stoppe datasenteretablering i Norge nå i en tid da vi virkelig ruller ut både kunstig intelligens og digitalisering av samfunnet som en løsning. Vi vet at data, dataprosessering og kunstig intelligens vil hjelpe samfunnet på veldig mange områder som er av stor betydning, så jeg mener vi skal ha fullt fokus på det og ivareta de dataene på en trygg og god måte i Norge.

Mímir Kristjánsson (R) [12:54:59]: Jeg gleder meg til å lese den datasenterstrategien. Jeg tror det ville vært en fordel å sette en midlertidig stopper for datasentre-

ne mens den strategien er på vei, slik at man ikke bygger datasentre på enhver knaus over hele landet før man har fått laget en strategi for hvor de skal ligge.

Jeg vil komme inn på det med lagring av norske data: Jeg tror alle er enige i at det er en fordel om vi kan lagre data i Norge, at vi kan lagre våre egne data, og at vi kan bygge IKT-industri rundt datasentre, men hva med proporsjonene? NVE anslår at vi i Norge må bruke 5 pst. av strømmen vår på å lagre alle våre data i 2050. Ett eneste planlagt datasenter – Googles datasenter i Skien – vil bruke opptil 5 pst. av Norges strøm. Det er det eneste datasenteret vi trenger da, ifølge NVE, fram til 2050.

Bør det ikke være et slags magemål når det gjelder dette? Det er vel ikke først og fremst norske aktører som lagrer data når Green Mountain bygger datasenter for Microsoft, Tik Tok eller Google?

Statsråd Terje Aasland [12:56:03]: Det er selvfølgelig flere som lagrer dataene sine i norske datasentre, og de brukes til ulike formål, men formål som vi i Norge også har, og som er en viktig del av oss. Etter det jeg vet, har Green Mountain fra før f.eks. datahåndtering for en billeverandør. Det er en ganske viktig tjeneste også i norsk sammenheng. Så hvor grensen skal gå her, og hvordan vi skal ramme dette inn og se på det, må vi komme tilbake til i forbindelse med datasenterstrategien. Men det er viktig å ha datasenterkapasitet og dataprosesseringskapasitet i Norge når vi vet hvor mye det betyr.

Noe av det jeg har blitt mest grepet av, er at man kan oppdage brystkreft hos kvinner langt tidligere med bruk av kunstig intelligens enn man kan kun ved hjelp av mennesker. Det forteller hvor viktig dette vil bli i et samfunnsoppgaveperspektiv i tiden framover. Så det å ha en prinsipiell tilnærming til både datasenter og dataprosessering som er negativ, tror jeg er uklokt i møtet med framtiden og de utfordringene vi som samfunn skal løse.

Spørsmål 17

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:57:14]: «Et utvalg skal se på skolens rolle i framtidens samfunn til 1. juni 2026. I Dagsrevyen lille julaften åpna statsråden for å endre skolen til igjen å få mer innholdsbaserte læreplaner, i tråd med faglige innspill som dem Roos, Malik, Ferrer, Æsøy, Ryen, Friis Nilsen og Helsvig presenterte i Klassekampen 3. januar. I Meld. St. 34 (2023–2024) blir det også klart at nasjonale prøver skal erstattes med læringsstøttende prøver og ikke lenger tas i 9. klasse.

Hva vil statsråden ta tak i nå, og hva vil Framtidsutvalget måtte komme med svar på?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:57:56]: Representanten nevner en rekke ulike temaer i sitt spørsmål. Jeg mener at fellesnevneren er at alle er viktige i utviklingen av norsk skole på ulike måter. I Meld. St. 34, om en mer praktisk læring, beskriver regjeringen sine grep for å snu den negative utviklingen i norsk skole og hvordan vi på kort sikt skal styrke læring, motivasjon og trivsel. Å gjøre undervisningen mer praktisk, aktiv og relevant for elevene betegner flere av hovedgrepene i meldingen. Dette følger regjeringen opp i statsbudsjettet for 2025 gjennom rentekompensasjonsordningen med mer penger til utstyr for praktisk læring og finansiering av tilpasning av skolens lokaler og uteområder for praktisk læring.

Et annet viktig grep i meldingen er forslaget til nytt kvalitetsutviklingssystem, herunder at det skal utvikles nye læringsstøttede prøver og utvikling av kvalitetsdialog som viktige verktøy for kvalitetsarbeidet. Forslaget har blitt svært konstruktivt mottatt av partene i skolesektoren, som sammen har sendt meg sine innspill, som blir viktige for meg i det videre arbeidet.

Vi må tenke på både kort og lang sikt når vi skal utvikle norsk skole. Siste kapittel i Meld. St. nr. 34 handler om de lange linjene og om regjeringens ambisjoner om å nedsette et utvalg som skal utrede fellesskolens rolle i framtidens samfunn. Utvalget ble satt ned i høst. Det er bredt sammensatt og ledes av Bjørn Haugstad. De skal levere sin innstilling i juni 2026.

Ett annet tydelig budskap i Meld. St. nr. 34 er at skolen må utvikle seg kontinuerlig for fortsatt å spille en så sentral og best mulig rolle i samfunnet vårt. For å fylle sitt oppdrag må skolen endre seg når samfunnet vårt gjør det, og i en tid der sterke krefter forsøker å splitte og skape mer konflikt, blir skolens rolle som fellesarena enda viktigere. Før jul løftet jeg fram spørsmål om læreplanenes rolle i dette, og her er det to ulike debatter: Den ene er om felles referanser, og den andre er en debatt om innretningen av læreplanene våre. Begge er viktige når vi skal diskutere utviklingen av norsk skole framover.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [13:00:14]: Hvor vi kommer fra, har alt å si for hvor vi skal. Senterpartiet har alltid slåss for faglighet, læring og trivsel i skolen. Norske verdier med rot i kulturarven og vårt åpne samfunn med frihet, ytringsfrihet og nestekjærlighet kan vi bl.a. takke falne soldater som har forsvart landet, for. Vi kan takke for lover om konsesjon, vannkraft, odel og landmakt, men hva hjelper det om elevene ikke lærer om Grunnloven og kampen for fedrelandet, som vant fram i 2014? Under arbeidet med nye læreplaner skal Udir ha manet til å se framover, ikke bakover. Skal vi knytte oss nærmere EU og OECD, eller vil statsråden ta 1814 inn i norske læreplaner?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:01:00]: Det er viktige spørsmål som representanten her er inne på, og jeg deler engasjementet, må jeg si. Jeg kan love representanten at på dette området vil det skje mye framover, i begge de to sporene som jeg var inne på i mitt svar.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [13:01:19]: Faktum er at vi i for stor grad innretter oss etter internasjonale føringer framfor å prioritere det som sikrer læring for våre elever. PISA-prøvene er OECDs verktøy, og statsråden hviler mye av sin skolepolitikk på PISA-resultater. Senterpartiet har alltid ment at skolen heller bør fokusere på hva som er viktig i norsk kontekst, og hva våre elever lærer og ikke lærer av, og hvorfor de lærer og ikke.

17. mai er vår nasjonaldag. Det er da vi feirer vår frie nasjonalstat, vårt nasjonalflagg og vår nasjonalsang. Hvorfor er ikke 17. mai i læreplanen, og er læreplanen mest for å svare på OECD-mål? Vil statsråden nå kunne rope hurra og sikre mer faglighet i skolen, som Senterpartiet ønsker?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:02:08]: Jeg mener at det som er viktig i norsk kontekst, er vårt fremste oppdrag. Det at vi er med på internasjonale prøver – ikke bare PISA, men også TIMSS og PIRLS, de store viktige undersøkelsene om realfag og leseferdigheter – mener jeg er med på å bidra til utvikling hos oss og ikke minst til å sette inn ressursene der vi ser at det trengs.

Til det representanten er inne på knyttet til verdidebatt og spørsmål om innholdet i fagene: Jeg har allerede varslet at jeg vil komme tilbake til det, og jeg ser fram til og håper på et fortsatt godt samarbeid med Senterpartiet i Stortinget knyttet til dette.

Spørsmål 18

Presidenten [13:02:59]: Dette spørsmålet, fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren, er overført til forsknings- og høyere utdanningsministeren som rette vedkommende.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:03:12]: «Norge står nå ved et veiskille, der en aldrende befolkning med økende sykdomsbyrde, synkende fødselstall og færre yrkesaktive per pensjonist vil sette helsetjenestene under press i årene som kommer. Støre-regjeringens svar er å kompromisse på kvalitet og kompetanse i sykepleierutdanningen gjennom å fjerne karakterkrav til norsk og matematikk. Sykepleiere beregner medisindoser på milligram og mikrogram, og en regnefeil kan handle om liv og død.

Er statsråden villig til å kompromisse på kvalitet og kompetanse i sykepleierutdanningen?»

Statsråd Sigrun Aasland [13:03:50]: Det korte svar-
et på spørsmålet til representanten Jønnes er nei. Jeg
kan gjerne utdype.

Som representanten påpeker, er det mangel på sy-
kepleiere i hele landet, og utfordringene vil forsterke seg
i årene som kommer. Derfor er regjeringen opptatt av
rekruttering til sykepleierutdanningen, av god under-
visning og av å få dyktige sykepleiere gjennom studier og
ut i arbeidslivet. Over tid har for mange studieplasser
stått tomme på sykepleierutdanningen. Derfor har re-
gjeringen jobbet systematisk med tiltak som vil øke an-
tall sykepleiere og sørge for kvalifikasjonene til en ferdig
utdannet sykepleier.

Politisk bestemte nivåkrav for opptak til studier stri-
der for det første mot prinsippet om at søkere med gene-
rell studiekompetanse er studieforberedt. De er heller
ingen god indikator på kvalifikasjonene etter endt ut-
danning. Det eneste vi vet sikkert med politisk bestemte
nivåkrav, er at det blir færre studenter. Karakterkravet
som tidligere begrenset opptak til sykepleierutdanningen,
stengte ute mange motiverte søkere fra studiet. Det
har ikke det norske samfunnet råd til framover.

Vi har vært krystallklare på at å fjerne nivåkravene
ikke skal gå ut over kvaliteten i utdanningen. Har en stu-
dent ikke lært det han eller hun skal, vil han eller hun hel-
ler ikke bestå. Utdanningsinstitusjonene jobber kontinu-
erlig med å sørge for høy kvalitet på utdanningene, og
rammeplanen for sykepleierutdanningene stiller omfatt-
ende krav til kunnskap og kompetanse sykepleier-
studentene skal tilegne seg.

De fleste sykepleiere som jobber i Norge i dag, ble
også utdannet på et tidspunkt der det ikke var innført
nivåkrav. Jeg legger til grunn at representanten ikke me-
ner at de som er utdannet før 2022, utgjør en fare for pa-
sientenes sikkerhet. Personlig tror jeg sykepleiermangel
er en langt større trussel mot pasientsikkerheten.

I 2022 og 2023 falt tallet på søkere til sykepleierstu-
diet, og flere utdanninger slet med å fylle studieplassene.
Etter at regjeringen avviklet nivåkravene, ble det høsten
2024 tatt opp rekordmange sykepleierstudenter, nesten
1 000 ekstra sykepleierstudenter i lokale opptak uten ni-
våkrav. De skal vi ta godt vare på og sikre god undervis-
ning, slik at de kommer kvalifisert ut i andre enden av
utdanningen.

Det har også vært viktig for regjeringen at unge
kommer raskere i gang med studiene, at de ikke bruker
unødvendig tid på å forbedre karakterene etter at de har
fullført videregående skole. Avvikling av nivåkrav bidrar
til dette.

Vi må ikke gå på kompromiss med kvalitet, og vi
kan heller ikke la viktige tiltak stå uprøvd når vi skal sik-
re velferdsstaten i årene som kommer, men den knap-
peste ressursen kommer til å være tilgang på kompetent

arbeidskraft. Da er vår aller viktigste oppgave å bruke
alle motiverte krefter på best mulig måte, og da trenger
vi relevant utdanning av høy kvalitet. På den måten får
vi flere kompetente sykepleiere ut i kommunene og til
sykehusene.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:06:45]: I 2009 var det
20 pst. frafall og 71 pst. som fullførte på normert tid. I
2019 var det 13 pst. frafall og 81 pst. som fullførte. For
Høyre er ikke det viktigste hvor mange som starter på
utdanningen, men hvor mange som fullfører, består og
kommer ut som kvalifiserte sykepleiere.

Når regjeringen velger minste motstands vei, og sen-
ker kravene framfor å bidra til å øke attraktiviteten til stu-
diet, er det en stor bekymring for oss. Sannheten er at en
lemper på krav, en innfører en yrkesvei inn i sykepleier-
yrket som en snarvei framfor å opprettholde strenge krav
og bidra til å øke attraktiviteten, slik Sykepleierforbundet
ønsker.

Spørsmålet mitt er: Hvorfor velger regjeringen min-
ste motstands vei, framfor langsiktig arbeid for å heve
statusen til et av de aller viktigste yrkene våre?

Statsråd Sigrun Aasland [13:07:50]: Regjeringen
velger ikke minste motstands vei. At vi har utdanninger
av god kvalitet, er viktig for meg, og det gjelder ikke
minst sykepleierutdanningene, som fyller et viktig be-
hov i samfunnet. Vi skal hele tiden jobbe med å videre-
utvikle sykepleierutdanningen, slik at den møter behø-
vene sykepleierne skal fylle.

Dette tiltaket med nivåkrav er veldig nylig blitt inn-
ført. Derfor er det viktig at vi ser hvordan det virker, før
vi gjør nye vurderinger. Tallene representanten refererer
til, kan vanskelig knyttes til nivåkravet.

Det skal ikke være noen tvil om at kvalitetskravet til
ferdigutdannede studenter er akkurat det samme som
tidligere.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:08:29]: Når man nå kan
komme inn på sykepleierstudiet med 2 i norsk og 2 i
matte, vil jeg si det skal være et betydelig løft for å ferdig-
utdanne sykepleiere som skal ut og snakke med oss som
mennesker på det mest sårbare. Matematikkunnskaper
er særdeles viktig. Man er alene på post og skal beregne
medisiner som avgjør liv og død. Man skal snakke med
mennesker fra hele verden, i de mest sårbare situasjoner,
i alle aldre.

Hvorfor ser ikke regjeringen at det å sørge for gode
kunnskaper i norsk og matematikk er særdeles viktig for
å utdanne gode sykepleiere? Hvorfor er det viktigere å
svekke kravene til dem som kommer inn på studiet,
framfor å sørge for at de fullfører og består på normert
tid? Et tilleggsspørsmål: Hvordan vil statsråden sette in-
stitusjonene i stand til å gi den ekstra oppfølgingen?

Statsråd Sigrun Aasland [13:09:37]: Det er hvilken kompetanse man tar med seg ut av en utdanning, som er det sentrale for alle de kompetansebehovene representanten peker på, ikke hva man har når man kommer inn. Vi har gode universiteter og høyskoler som gjør en strålende jobb med sykepleierutdanningene, og vi følger tett opp. I motsetning til det representanten sier, er vi svært opptatt av å styrke gjennomføring og kvalitet i undervisningen. Jeg minner om at sykepleiere som ble utdannet før det ble stilt karakterkrav, også er svært kompetente sykepleiere i det norske samfunnet, som skal få et godt utdanningstilbud både under studiene og i løpet av arbeidslivet.

Spørsmål 19

Margret Hagerup (H) [13:10:43]: «Over 15 000 elever går årlig ut av ungdomsskolen uten tilstrekkelige leseferdigheter, og over 18 000 går ut uten tilstrekkelige regneferdigheter. Det er alvorlige tall.

Hvorfor kan ikke statsråden avklare i Stortinget hvorfor regjeringen har stemt imot forslaget om intensivopplæring for ungdomsskoleelever som sliter med lesing, skriving og regning?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:11:08]: Først vil jeg oppklare at regjeringens medlemmer ikke stemmer i Stortinget. Det tenker jeg det er viktig å presisere siden disse spørsmålene ofte blir brukt som kilder av skoleelever. Det er viktig at vi i denne salen gir et korrekt bilde av hvordan maktfordelingsprinsippet fungerer i praksis.

Jeg antar representanten viser til at Arbeiderpartiet har stemt mot et forslag fra Høyre fremmet i behandlingen av Meld. St. 34 for 2023–2024. Forslaget var at man først ved starten av 8. trinn skal sette inn intensiv undervisning i lesing, skriving og regning. En slik vente-og-se-holdning til elevers læring gjennom hele mellomtrinnet vil jeg advare mot på det sterkeste. Når elever strever med lesing, skriving og regning, må tiltak settes inn raskt, slik at gapet ikke blir for stort. Dette skal skje gjennom hele opplæringsløpet som en del av den tilpassede opplæringen, selvsagt også på mellomtrinnet så raskt det er nødvendig.

På 1.–4. trinn har kommunene en lovpålagt plikt til å sørge for intensivopplæring til elever som står i fare for ikke å ha forventet progresjon i lesing, skriving eller regning. De første skoleårene har innlæringen av grunnleggende ferdigheter en særlig stor plass i opplæringen. Deretter er lesing, skriving og regning viktige verktøy i all videre læring. Etter barnetrinnet bør ikke fokuset på om elevene lærer det de skal, avgrenses til kun grunnleggende ferdigheter. I motsetning til representanten me-

ner jeg det også er avgjørende å sette inn rask og intensiv innsats ved behov i fag som naturfag eller engelsk. Et forslag som kun retter seg mot lesing, skriving og regning, undergraver betydningen av god og tidlig læring i alle fag.

Jeg merker meg også at det ikke står noe om intensivopplæring i Høyres alternative statsbudsjett.

Representanten gjentar om lag samme spørsmål som er rettet til meg tidligere, både skriftlig og i denne salen, sist av representanten Erna Solberg den 12. februar. Da understreket jeg at det er anledning til å bruke nivådeling i norsk skole, altså midlertidig inndeling i grupper etter faglig nivå, og det kan være et høyst relevant virkemiddel i skolen. Opplæring intensivt i grupper er en slik metode. Mange skoler praktiserer dette i dag, og i Meld. St. 34 for 2023–2024 oppfordrer vi til at flere bruker denne muligheten.

I motsetning til representanten ser jeg ikke behovet for å pålegge skolene hvilke verktøy for tilpasset opplæring de skal velge. Det er et linjeskift fra Høyre, og man går i bresjen for større detaljstyring av lærernes metodevalg. Vi har svært kompetente lærere i norsk skole, og for regjeringen er det selvsagt at denne typen faglige beslutninger er det læreren som er best til å ta.

Margret Hagerup (H) [13:14:13]: Rett skal være rett. Jeg burde selvfølgelig ha sagt «regjeringspartiene», så jeg takker for voksenopplæringen.

Statsråden snakker om nivådeling, og jeg snakker om intensivopplæring. Det er noe helt annet. Det er bekymringsfullt når Mossige og Lundetræ ved Lesesenteret i Stavanger, i prosjektet Tid for lesing, fant at det i 2016 var 33 pst. av lærerne på 5. trinn som hadde en vente-og-se-holdning når elever ikke hadde lært seg å lese. I 2021 hadde det tallet økt til 45 pst. Man frykter at det kan indikere en mer avslappet holdning til elever som sliter med lesing. Nå er det jo sånn at denne regjeringen ikke har gjort noen tiltak utover den endringen som vi gjorde i opplæringsloven i 2018, der vi innførte plikt til intensivopplæring i 1.–4. klasse. Ser ikke statsråden at det er behov for å sette i verk konkrete tiltak for nettopp å sørge for at elevene lærer seg å lese, skrive og regne også etter 1.–4. klasse?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:15:16]: Jeg deler absolutt representantens engasjement for viktigheten av at det er flere som klarer å lese godt og skrive godt i norsk skole. De resultatene vi ser i dag, er ikke gode nok, og derfor må vi jobbe langs flere spor for å snu den negative utviklingen. Jeg har ikke tro på at et enkelttiltak klarer å gjøre det alene. Her må vi la flere tiltak få lov til å virke sammen. Det vil gi oss de resultatene vi trenger.

Det første handler om kontroll for læreren. Det handler om ro og disiplin i klasserommet og å legge helt

klart til grunn at det selvsagt er læreren som er sjefen i klasserommet. Vi gjør en rekke endringer i opplæringsloven nettopp for å stadfeste og bygge opp under det. Det andre jeg vil trekke fram, er viktigheten av lesing, viktigheten av å satse på fysiske lærebøker for å oppnå gode leseresultater. Det er viktig, og det gjør vi. Vi satser på skolebibliotekene, som ikke har vært satset på like stort tidligere, og ikke minst på kvalitetsheving for lærerne knyttet til lesing.

Margret Hagerup (H) [13:16:21]: Jeg er helt enig i at lesing er viktig. Vi har kommet med gode innspill til statsråden om hvordan en kan sikre at det faktisk kommer flere skolebøker inn i skolen. Det håper jeg en tar tak i. Høyre har i sitt alternative budsjett satt av flere midler til laget rundt læreren og eleven sånn at læreren kan være sjefen i klasserommet og gjøre det viktigste først.

Statsråden bør være bekymret når en ser at en større andel lærere har en vente-og-se-holdning. Statsråden og regjeringen som styrer dette landet i dag, og har styrt det i tre og et halvt år, har ennå ikke gjort noen konkrete tiltak for å sørge for at det blir satt inn intensivopplæring etter 4. klasse. Kan statsråden avslutte med å svare på om det er noen gode grunner til at en ikke stemmer for dette, verken for ungdomsskolen eller for 5.–7. trinn? Her hadde statsråden hatt alle muligheter til å komme med et forslag om å begynne med dette enda tidligere og sørge for at det var en metodikk gjennom hele skoleløpet.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:17:20]: For å svare på spørsmålet til representanten: Når elever strever med lesing, skriving eller regning, må tiltak settes inn raskt. Man kan ikke vente til 8. trinn med å gjøre det, for gapet må ikke bli for stort. Det må skje gjennom tilpasset opplæring gjennom hele opplæringsløpet. I motsetning til representanten mener jeg det er helt avgjørende at vi klarer å sette inn rask og intensiv innsats ved behov også i andre fag når man går i 8. trinn, som naturfag, engelsk osv. Derfor er det viktig å vise i meldingen det handlingsrommet lærerne har. Den viser også til at man kan bruke det i større grad enn man gjør i dag, nettopp for å heve læringsresultatene for alle.

Spørsmål 20

Fra representanten Hårek Elvenes til forsvarsministeren:

«Det er over tid identifisert en rekke utfordringer knyttet til strategisk styring og måloppnåelse i gjennomføringen av forsvarsektorens langtidspaner. En sentral utfordring er uklare grensesnitt i og på tvers av

aktørene i sektoren, jf. Prop. 1 S (2024–2025). For å møte utfordringene er forsvarssjefen nå gitt en koordinerende myndighet på tvers av sektoren (jf. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036).

Hvilke endrede fullmakter er gitt forsvarssjefen, og hvordan er styrings- og ansvarslinjene endret på tvers av Forsvarsdepartementet og etatene?»

Presidenten [13:18:06]: Spørsmål 20 er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 21

Tobias Drevland Lund (R) [13:18:22]: «Regjeringen vil heve inntektskravet for familiegjenforening fra 1. februar. Dette vil gjøre det vanskeligere å søke familiegjenforening for sårbare grupper, som flyktninger som har opphold på humanitært grunnlag, flyktninger som har fått beskyttelse hvis familiemedlemmer ikke har kunnet søke innen gitte frister, og lavlønnte, særlig aleneforsørgere.

På hvilken måte mener statsråden at det nye inntektskravet til familiegjenforening er forenelig med Norges menneskerettslige forpliktelser, særlig med tanke på retten til familieliv?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:18:59]: Jeg skal starte med å si unnskyld for i går – jeg skal bli mye flinkere til å oppføre meg ordentlig og adressere presidenten og ikke representantene direkte. Takk for nåden jeg ble vist!

Til spørsmålet: Selv om hevingen skjedde før jeg ble justis- og beredskapsminister, støtter jeg den vurderingen at det var behov for å heve underholdskravet, både for å sikre en kontrollert og bærekraftig innvandring til Norge og for i større grad å sikre at familier som skal bo i Norge, kan forsørge seg selv.

En del grupper kan få problemer med å oppfylle det nye underholdskravet. Endringen vil kunne få konsekvenser for deres utøvelse av familieliv i Norge. Jeg vil derfor understreke at våre folkerettslige forpliktelser ikke innebærer noen universell rett til familieinnvandring og enda mindre en ubetinget rett til å innvandre til et annet land. Hvis familien rettslig og faktisk har mulighet til å bli forent i et annet land, skal det svært mye til for at det å nekte familieinnvandring vil bli ansett som et uforholdsmessig inngrep i familielivet. Et inngrep i retten til respekt for familielivet innebærer uansett ikke nødvendigvis noen konvensjonskrenkelse. Det kan godtas hvis formålet med inngrepet er legitimt og det har et tilstrekkelig klart rettslig grunnlag.

Som representanten nok er klar over, ble forholdet til våre internasjonale forpliktelser grundig vurdert i hø-

ringsnotatet om en tilsvarende heving av underholdskravet i 2014, og den vurderingen står fremdeles ved lag.

Jeg mener at hensynet til selvforsørgelse tilsier at underholdskravet som en klar hovedregel må være oppfylt. Det vil ikke være bærekraftig om det norske velferdssystemet forsørger alle familiemedlemmer som kommer hit fra utlandet.

Det er videre en rekke unntak fra underholdskravet som er videreført, som representanten påpeker, bl.a. en skjønnsbasert unntakshjemmel for særlige tilfeller. Denne unntaksadgangen er riktignok snever, men det er likevel en sikkerhetsventil som gir mulighet for å vurdere om særlig sterke menneskelige hensyn tilsier at familieinnvandring likevel skal innvilges.

Tobias Drevland Lund (R) [13:21:49]: Jeg takker for svaret. Å heve inntektskravet for familiegjennforening til 400 000 kr vil i praksis gjøre det betraktelig vanskeligere å søke familiegjennforening for sårbare grupper som flyktninger. Selv med det tidligere underholdskravet, som var på 335 000 kr, må familier i praksis ofte vente i flere år på å bli gjennforent. Først må familiens første medlem i Norge få svar på sin søknad om oppholdstillatelse, en prosess som kan ta veldig lang tid, minst opptil tre år. Deretter, om personen får opphold, må personen finne fast arbeid og oppfylle inntektskravet. Dette kan også vise seg å være svært krevende, på tross av hardt arbeid fra den enkelte. Resultatet er ofte at familier blir splittet i lange perioder. Mange barn får ikke ivaretatt sine rettigheter ved at de mister kontakt med en forelder, og vi ser også eksempler på par som må gå fra hverandre på grunn av vanskelige situasjoner som de står i over tid. Mitt spørsmål er rett og slett: Hva tenker statsråden om dette, særlig med tanke på barns beste?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:22:51]: Hensynet til barnets beste er et grunnleggende prinsipp i alle avgjørelser, også i utlendingsforvaltningen. Det har vi sett mange eksempler på, både i forvaltningen og også i domstolprøvinger av forvaltningens vedtak. I dette tilfellet mener jeg at en har fått en god balanse mellom de hensynene som regelverket skal ivareta, og vi har den sikkerhetsventilen som jeg nevnte. Når det gjelder flyktninger i Norge, er det unntak ved familiegjennforening for flyktninger. Det er også slik at det framtidige inntektskravet anses å være sikret også ved mottak av alderspensjon eller uføreytelse.

Tobias Drevland Lund (R) [13:23:46]: Jeg er i hvert fall redd for at det å øke underholdskravet på sikt kan føre til dårligere integrering, og jeg tror ikke det er hensikten. Vi kan jo prøve å sette oss inn i hvordan det er å

være i disse menneskenes sko. Vi vil alle gjerne ha våre nære og kjære blant oss i Norge, og hvis det er slik at det blir enda vanskeligere å kunne få deler av sin nære familie til Norge, vil det også kunne svekke integreringen, er jeg redd. Det er derfor bl.a. Selvhjelp for innvandrere og flyktninger, som er en organisasjon som opererer i store deler av Norge, og også NOAS, har vært veldig tydelige i sin motstand mot dette forslaget. Det handler ikke om hvorvidt man er for eller mot underholdskravet i seg selv – det er grunner til at det er der – men den økningen vil kunne gjøre det uforholdsmessig vanskelig å få familiegjennforening. Derfor lurer jeg på om statsråden ikke er redd for at ytterligere innstramninger, som nettopp foretatt, vil føre til at man rett og slett får dårligere integrering.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:24:44]: Hvis jeg forstår representanten riktig når det gjelder premissene for dette siste spørsmålet, går det på betydningen av integrering. Jeg er helt på linje med representanten når det gjelder både hva det vil ha å si å ha familien hos seg for å være velfungerende, og ikke minst hva det vil ha å si at den er selvforsørget. Det som må være det grunnleggende viktige når det gjelder de personene som har oppholdsgrunnlag i Norge, er at vi sammen gjør personene i stand til å få et arbeid og kunne forsørge seg selv. Det er jo det de drømmer om alle sammen – å kunne klare seg selv og kunne forsørge seg selv og sin egen familie.

Spørsmål 22

Fra representanten Helge André Njåstad til justis- og beredskapsministeren:

«Allerede under nøkkeloverrekkelsen i Justis- og beredskapsdepartementet gikk statsråden langt i å avlyse forgjengeren sitt ønske om å gi politiet flere verktøy for å bekjempe den kriminaliteten som har økt siden regjeringsskiftet i 2021. Visitasjonssoner som våre naboland har innført, fungerer godt der.

Hvorfor vil statsråden at Norge sitt politi skal ha færre hjemler enn våre naboland?»

Presidenten [13:25:40]: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 23

Tobias Drevland Lund (R) [13:25:46]: «Den sivile delen av beredskapen blir stadig viktigere i en tid der trusselbildet er mer sammensatt og mange av krisene oppstår i den lavere delen av krisespekteret og skal håndteres og løses i fredstid. For å sikre at vi kjenner

alle tilgjengelige ressurser og unngår samtidighetsproblematikk ved å telle de samme hodene flere ganger, er det nødvendig med en god oversikt over de sivile beredskapsressursene.

Hvilken kartlegging har blitt gjort, og hvilken oversikt har regjeringen over de sivile beredskapsressursene i Norge?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:26:23]: Representanten Drevland Lund tar opp et viktig spørsmål, nemlig viktigheten av å ha oversikt over de sivile beredskapsressursene som er tilgjengelige når hendelser oppstår.

Vi må utnytte ressursene bedre i både planlegging, forebygging og håndtering av kriser. Alle sektorer må være forberedt på alvorlige kriser og krig. Vi må sikre god informasjonsdeling og effektiv og fleksibel utnyttelse av ressursene – uavhengig av om det er i privat eller offentlig sektor, hos de frivillige eller i næringslivet disse ressursene befinner seg. Ressursene må finne hverandre.

Regjeringen prioriterer derfor samordning og samlet ressursutnyttelse, slik at vi kan forebygge og håndtere kriser. Vi vil jobbe for at det sivile samfunnet samarbeider tettere, deler mer informasjon og øver mer. Det er et sentralt budskap i regjeringens totalberedskapsmelding, som som kjent nå er til behandling i Stortinget.

Når det gjelder oversikt over ressurser som staten skal benytte selv, vet vi hvilke virksomheter som har sentrale roller på nasjonalt nivå, og de ansvarlige departementene og etatene kjenner godt til ressursene på sine områder. Statsforvalterne har igjen oversikt på regionalt nivå og kommunene tilsvarende på lokalt nivå.

Det er veldig bra at folk engasjerer seg og bidrar, og ofte er det ikke konflikt mellom flere engasjementer. Det er f.eks. ikke et problem at personell som er disponert i Heimevernet eller Sivilforsvaret, også bidrar i frivillige organisasjoner. Forsvaret og Sivilforsvaret jobber tett sammen med uttak av personell, og de har fritaksordninger for personer som dekker funksjoner som er kritiske for samfunnet – nettopp for å unngå uheldige samtidighetskonflikter, som representanten påpeker.

I totalberedskapsmeldingen viser regjeringen til at det skal etableres en felles rådsstruktur for beredskapsplanlegging og tilstandsvurderinger på nasjonalt nivå for å sikre kontinuitet og systematikk i beredskapsarbeidet i sivil sektor. Det foreslås også å innføre en plikt for kommunene til enten å ha et eget kommunalt beredskapsråd eller å være tilknyttet et slikt råd. Næringslivet og frivillige organisasjoner skal integreres i den nye strukturen. Dette er tiltak som vil styrke ressuroversikten, beredskapen og håndteringsevnen ytterligere.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Tobias Drevland Lund (R) [13:29:12]: Jeg takker for et utfyllende svar. Det jeg prøvde å peke på, er at det i dag ikke finnes noen fullstendig oversikt over de sivile beredskapsressursene i Norge. Det er svært alvorlig, for den eneste kartleggingen som faktisk er gjort av frivillige beredskapsressurser, er den som Norske Kvinners Sanitetsforening har tatt initiativ til gjennom FFI-rapporten som heter Frivillige beredskapsorganisasjoner i fremtidens totalforsvar.

Imidlertid mangler vi i Norge en fullstendig oversikt over de frivillige beredskapsressursene, og det er heller ingen som har vurdert disse opp mot den øvrige sivile beredskapen, som statsråden bl.a. er inne på. Offentlige myndigheter lener seg ofte på frivillige organisasjoner i kriser og slike tilfeller, når de oppstår, men hva skjer når en som er frivillig i f.eks. ambulansetjenesten til Norsk Folkehjelp, også jobber i politiet?

Er statsråden enig i at det trengs en kartlegging av de sivile beredskapsressursene, så vi ikke teller det samme hodet, den samme personen, flere ganger?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:30:15]: Jeg er veldig enig i at vi må sørge for at vi vet hvilke ressurser vi har hvor og til hva, og at ressursene må finne hverandre. Vi har erfart hvordan det kan gå når vi ikke er optimale der.

Så skjønner jeg at det er de menneskelige ressursene, personene, som representanten er særlig opptatt av. Vi har ingen rapporteringsplikt om hvilke frivillige verv borgere har, så en samlet oversikt over mulige doble roller på individnivå har vi ikke. Det er heller ikke hensiktsmessig eller lett å få til – både av hensyn til retten til privatliv og fordi det vil være byråkratiserende og ikke nødvendigvis gi en god og stor gevinst.

Tobias Drevland Lund (R) [13:31:11]: Ja, vi er helt avhengige av at vi kanalisere ressursene og viljen til å bidra på riktig måte. Jeg er enig i at det er problematiske sider, som statsråden tar opp, når det gjelder å få denne kartleggingen, men det er nettopp det jeg vil spørre litt grundigere om.

Når man er frivillig hos la oss si Sanitetskvinnene, men jobber i helsevesenet i kommunen samtidig: Hvor skal man møte opp? Hvordan har det offentlige oversikt over disse ressursene, og hvordan kan vi sikre at vi ikke teller den samme personen flere ganger?

Det er for å få den samlede oversikten i både offentlig og frivillig sektor – hvor mange menneskelige ressurser er det vi faktisk har? Det er denne samtidighetsproblematikken i den sivile beredskapen som jeg lurer på om statsråden har noen tanker om hvordan man kan unngå – eller hvordan man kan løse.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:32:09]: Når det gjelder personer i offentlig tjeneste og offentlige ansettelse

sesforhold, oppfatter jeg at dette ikke er en utfordring. Utfordringen vil være når man også, som det påpekes, har et sivilt engasjement eller et fritidsengasjement. Der er det som sagt denne utfordringen med registrering. Samtidig vil det å bli enda bedre i beredskapsplanleggingen på alle nivåer vise hvilke ressurser man har, og gjennom det kan man også få en oversikt.

Så skal det sies at sivile fredstidshendelser ofte er avgrenset i utstrekning på en måte som gjør at vi ikke går tomme, og denne samtidighetsproblematikken har hitil ikke vært en stor utfordring under større hendelser.

Spørsmål 24

Mari Holm Lønseth (H) [13:33:18]: Jeg har følgende spørsmål til justis- og beredskapsministeren: «Erkjenner statsråden at det har vært en nedbygging av antall politifolk i politidistriktene og forebyggende enheter de siste årene, og hvilke konsekvenser mener statsråden dette har fått for kriminalitetsutviklingen og oppklaringsprosenten de siste årene?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:33:38]: Hvis representanten med dette mener «politiutdannede», og «de siste årene» peker på den regjeringen som var med Arbeiderpartiet og Senterpartiet, stemmer det at antallet har gått noe ned. Samtidig må det sies, også fordi det legges inn et spørsmål knyttet til konsekvenser for utvikling og oppklaringsprosent, at siden regjeringsskiftet har den samlede bemanningen i politiet, inklusive PST, økt med ca. 400 årsverk. Økningen skyldes primært at flere er blitt ansatt i sivile stillinger i politiet. Dette er viktig kompetanse innenfor eksempelvis IT og økonomi, som politiet er avhengig av bl.a. for å bekjempe cyberkriminalitet og økonomisk kriminalitet.

Det er også viktig å understreke at det er flere forhold enn antall ansatte, som f.eks. bruk av ny teknologi og utstyr, som påvirker politiets samlede politikraft. Regjeringen har jobbet målrettet for økt budsjett og flere stillinger i politiet etter krevende år med krig i Europa og høy prisvekst, og politibemanningen i distriktene har økt med 129 årsverk i 2024.

Oppklaringsprosent, etterforskningsløft og styrking av påtalemyndigheten er viktige elementer inn i det hele. Da kan man ikke, mener jeg, se seg blind på hvilken fagbakgrunn samtlige har, for vi ser at også i politiet er det avgjørende viktig at en får inn personer med ulik fagbakgrunn for å kunne få til bedre oppklaring og bedre forebygging.

Representanten stiller også spørsmål knyttet til forebyggende enheter, og det er et godt eksempel på hvor viktig det kan være å få inn personer med annen fagbakgrunn. Jeg er sikker på at med den bakgrunnen

Lønseth har fra den komiteen hun sitter i, er hun klar over at f.eks. i bekjempelse og forebygging av vold i nære relasjoner, det å gi trygghet og god oppfølging av både fornærmede og overgriper, er det en styrke for de operative polititjenesteutdannede at en også har personer med psykologfaglig utdanning i forebyggende enhet.

Mari Holm Lønseth (H) [13:36:39]: Jeg synes det er mye bortforklaringer og unnskyldninger for hvorfor det er over 300 færre politifolk i politidistriktene nå sammenlignet med da Arbeiderpartiet gikk inn i regjering første gang.

Jeg er helt enig med statsråden i at vi også trenger flere andre yrkesgrupper inn i politiet, og at det er bra at det også ansettes folk som kan forebygge på andre måter, som psykologer og andre, som f.eks. jobber opp mot RISK-prosjekt, men det endrer ikke det faktum at det er færre politifolk til å håndtere mer kriminalitet, også det som skjer ute på gaten bl.a. knyttet til ungdomskriminalitet.

Jeg er også veldig bekymret for at denne nedbemanningen av politidistriktene fører til at man ikke har samme kapasitet til å håndtere nettopp vold i nære relasjoner. Vi ser at man i denne typen saker har en oppklaringsprosent på vel 24. Det er fortsatt sånn at omvendt voldsalarm ikke er en hovedregel. Det er 19 ganger flere voldsalarmer enn omvendte voldsalarmer. Vi har også den siste tiden sett flere alvorlige drap.

Deler statsråden min bekymring for at nedbemanningen av politifolk også går ut over deres kapasitet til å håndtere vold i nære relasjoner?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:37:47]: Jeg kan forsikre representanten om at jeg virkelig deler bekymringen, både når det gjelder omfanget av vold i nære relasjoner, av ungdomskriminalitet, av alvorlig grenseoverskridende kriminalitet og av økonomisk kriminalitet. Jeg er enig med representanten i at her er det viktig at vi har gode, kompetente, politiutdannede ansatte, og at vi også har inne andre yrkesgrupper for å få til dette.

Regjeringen har styrket politibudsjettet betraktelig gjennom de tre og et halvt årene som er gått siden Støre-regjeringen overtok i 2021. Det var et stort etterslep på helt vitale områder i politiet som en først måtte sikre.

Mari Holm Lønseth (H) [13:38:45]: «Stort etterslep» i politiet – Høyre i regjering sørget for å gjennomføre en politireform hvor det ble ansatt 2 500 nye operative politifolk. Det ble investert for milliarder. Det var det politiet Arbeiderpartiet overtok. Samtidig fikk man i ettertid en nedbemanningspolitidistriktene, som også har gått ut over politiets evne til å være tidlig ute og tidlig på.

Jeg synes det er bra at statsråden deler min bekymring for den veldig lave oppklaringsprosenten som vi ser

når det gjelder vold i nære relasjoner. Vi har den siste tiden sett eksempler på saker som viser at oppklaringsprosenten er på vei ned. Det truer også tilliten til politiet på sikt. Spørsmålet mitt er da: Hvis statsråden deler denne bekymringen, hva tenker hun om utviklingen som har vært mens Arbeiderpartiet har sittet i regjering, med at oppklaringsprosenten har gått ned?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:39:46]: Først til virkelighetsbeskrivelsen: Det gjøres mye godt og tverrpolitisk når det gjelder å styrke politiets evne til å forebygge og oppklare kriminalitet. Det er også en kjensgjerning at denne regjeringen har økt politibudsjettet med over 5 000 mill. kr siden 2021. Da må det jo ha vært noe som ikke var på plass.

Så er det sånn at i Hurdalsplattformen er det slått fast at regjeringen skal gjennomføre et etterforskningsløft, altså styrke påtalemyndigheten. Det er avgjørende for å få en enda bedre oppklaringsprosent. Dette er fulgt opp i budsjettet ved at en har økt bevilgningene til både etterforskning og høyere påtalemyndighet.

Spørsmål 25

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:40:54]: Det er på sin plass med en gratulasjon til ministeren, da dette er vår første replikkveksling her i Stortinget.

«I NOU 2020: 5 drøftes muligheten for en førstelinjetjeneste for rettshjelp. Mange av høringsinstansene mente at en slik førstelinjetjeneste er nødvendig for å dekke rettshjelpsbehovet i samfunnet. Departementet nedsatte i oktober 2022 en arbeidsgruppe for å utrede hvordan en mulig førstelinjetjeneste for rettshjelp kan organiseres. Arbeidsgruppen leverte sin rapport i juni 2023, og denne har ikke blitt fulgt opp ennå.

På hvilken måte vil statsråden følge opp arbeidet med en førstelinjetjeneste for rettshjelp?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:41:36]: Jeg skal ikke si at jeg fortjener skryt, men jeg er bedre i dag enn i går når det gjelder å adressere presidenten og ikke representanten direkte.

Som representanten viser til: I NOU 2020: 5 «Likhet for loven – Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)» uttaler utvalget seg også om en førstelinjetjeneste. Det utvalget mener, er at en førstelinjetjeneste vil kunne ha fordeler, men de anbefaler likevel ikke å gå videre med det. De viste til at det er begrenset med midler til rettshjelp, og at andre tiltak for å styrke ordningen er viktigere og bør prioriteres.

Det er jeg enig i, og det har regjeringen fulgt opp gjennom forslaget om en ny modell for økonomisk behovsprøving, som Stortinget vedtok i desember 2023.

Når endringene trer i kraft, vil det føre til at rettshjelpsordningen omfatter flere som har behov for offentlig støttet rettslig bistand, enn i dag. Det vil også føre til at ordningen ikke svekkes over tid. Dette arbeidet utgjør regjeringens første deloppfølging av rettshjelpsutvalgets utredning og følger opp de viktigste forslagene fra utvalget for å forbedre dagens rettshjelpsordning.

Så spør representanten også med henvisning til denne arbeidsgruppen, som har utredet dette videre. Forslaget er svært kostbart. Samtidig ville omfanget av bistanden til den enkelte være veldig begrenset. Det er anslått at arbeidsgruppens forslag, beregnet ut fra salær-satsen i 2025, ville koste opp mot 200 mill. kr årlig. Dette ville, etter min vurdering, utgjort en uforholdsmessig stor andel av de totale bevilgningene til rettshjelp, uten at de som trenger det mest, ville fått et bedre tilbud.

Helt avslutningsvis: Jeg antar at representanten også er utålmodig når det gjelder forslag til andre deloppfølging av NOU-en. Det er til behandling i departementet, og planen er å fremme det for Stortinget før sommeren.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:44:21]: Jeg takker ministeren for svaret.

Det er greit å understreke at NOU 2020: 5 var nedsatt av Solberg-regjeringen, med et mandat som skulle være provenynøytralt, så i og med at de holdt seg innenfor rammen av datidens rettshjelpsordning, er det ikke så rart at de ikke anbefalte en førstelinjetjeneste. Så har SV – heldigvis – forhandlet inn betydelige økninger av inntektsgrensen og fått igjennom at vi skal få ny rettshjelpslov. Jeg er glad for det og ser fram til regjeringens forslag om det.

Jeg ble veldig glad da regjeringen satte ned den hurtigarbeidende arbeidsgruppen, og jeg vil tro at man satte ned gruppen med intensjon om å gå videre med en førstelinjetjeneste. Ja, det koster noe, men 200 mill. kr på et statsbudsjett er ikke så fryktelig mye. Dette skal jo løse noen andre utfordringer i samfunnet, ikke bare rettshjelp til dem som absolutt trenger det mest, men et bredt behov. Er ministeren enig i at det er et udekket rettshjelpsbehov i samfunnet?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:45:27]: Jeg må kunne tillate meg å si at ja, jeg er enig i at det er et udekket rettshjelpsbehov. Så er spørsmålet: Hvordan kan det dekkes på den mest fornuftige måten? Jeg kjenner godt til rettshjelpsordningen, både som dommer, som tidligere advokat og også fordi jeg før det igjen jobbet i Justisdepartementet, med den forrige rettshjelpsmeldingen. Da var en prøveordning med førstelinjetjeneste en av de ordningene som kom på plass, og en høstet en del erfaringer derfra. Det jeg ønsker nå, er å gå inn og vurdere alt dette i sammenheng og se på hvor effekten er størst, og også om det kan være at vi på andre områder

enn inn under selve rettshjelpsloven bør få til noe for å kunne gi bedre rettshjelp til flere.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:46:30]: Jeg takker igjen ministeren for svaret.

Hvis man ser tilbake på ikke den forrige regjeringen, men regjeringen før det, altså den rød-grønne regjeringen i 2005–2013, så skjedde det mye vakkert i norsk politikk. Noe av det var nettopp dette prøveprosjektet med en førstelinjetjeneste, der man så at man klarte å løse nesten 60 pst. av sakene på kun 30 minutter – en enorm gevinst for samfunnet, prosessbesparende med tanke på menneskelige konflikter, folk kunne se leiekontraktene sine, få en samboeravtale, og man sørget for trygghet og at man unngår at konflikter eskalerer over tid.

Man peker på at det har en kostnad å innføre en sånn førstelinjetjeneste, men det må da spare samfunnet for betydelig mer enn det.

Kan jeg få utfordre ministeren på dette hurtigarbeidende utvalget: Vil ministeren sende arbeidsgruppens forslag ut på høring, sånn at man kunne fått flere innspill til hvordan man kan gå videre med dette arbeidet?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:47:33]: Det må jeg tenke på, for hvis det skal ut på høring, vil jeg anta at det blir vanskelig samtidig å fremme en delmelding to før sommeren. Det ligger et godt kunnskapsgrunnlag der. Som representanten viste til, har vi også et kunnskapsgrunnlag fra denne storhetstiden, som han nærmest omtalte det som.

Så har jeg i de senere årene erfart hvordan man også kan gi veldig god rettshjelp på andre og kanskje også rimeligere måter, f.eks. ved at en får en tilgjengelighet til domstolene, som domstolene kan bidra med, og at en tilrettelegger for at det rettsøkende publikum, for å kalle det det, kan ha en enklere tilgang dit, og uten at man nødvendigvis trenger en advokat.

Presidenten [13:48:35]: Presidenten kan bekrefte at statsråden kan få skryt for stor framgang i ordskiftet i stortingssalen.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:48:43]: Tusen takk, president!

Spørsmål 26

Anne Kristine Linnestad (H) [13:48:55]: «Spørsmål om urfolk og nasjonale minoriteter ligger under kommunal- og forvaltningskomiteens ansvarsområde. 2022–2032 er FNs tiår for urfolksspråk. I Meld. St. 16 (2021–2022) skriver regjeringen at de vil vurdere aktuelle tiltak som underbygger regjeringens oppfølging av de samiske språkene. 19. januar 2022 spurte jeg kom-

munal- og distriksministeren om når Norges nasjonale handlingsplan for tiåret ville bli lagt ut på UNESCOs hjemmeside.

Er Norges handlingsplan for FNs ti-år for urfolksspråk lagt ut på UNESCOs hjemmeside, og hvis ikke, når vil den bli lagt ut?»

Statsråd Kjersti Stenseng [13:49:45]: Først vil jeg takke representanten Linnestad for et veldig viktig spørsmål, for vi trenger engasjement rundt urfolksspråktiåret.

I mai 2023 ble den nasjonale handlingsplanen lansert på norsk, nordsamisk og engelsk, og da ble den også publisert på UNESCOs hjemmeside. Norge har brukt den internasjonale plattformen aktivt og frontet saker som digital inkludering, språkteknologi og opplæring for barn og unge.

På nasjonalt nivå har vi også, i samarbeid med Sametinget, etablert et nasjonalt samarbeidsforum hvor vi følger opp den nasjonale handlingsplanen. I fjor arrangerte vi bl.a. en ungdomskonferanse om samiske språk i tilknytning til tiåret.

Anne Kristine Linnestad (H) [13:50:41]: Takk for et bekreftende svar.

Det er ingen tvil om at engasjementet rundt dette tiåret har vært veldig labert, i hvert fall i denne salen, så jeg håper vi skal klare å øke det. Det er flere delmål i denne handlingsplanen – som jeg faktisk måtte bruke veldig lang tid på å finne. Jeg tror ikke det er fordi jeg er så dårlig til å bruke internett og søkemotorer, men den ligger ganske godt gjemt, og ikke minst har den en forkortelse jeg gjerne skulle hatt oversatt i hvert fall første gangen, og det er IDIL. Jeg har prøvd å finne ut hva det er, men jeg skjønner det ikke.

Mitt spørsmål er: Hva vil statsråden gjøre for å følge opp denne handlingsplanen og ikke minst for at engasjementet skal øke?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:51:37]: Jeg er opptatt av at flere skal engasjere seg i dette viktige arbeidet. Jeg trodde det var ganske enkelt og ikke så veldig mange klikk å finne fram til den handlingsplanen – det skal jeg i hvert fall gå inn og dobbeltsjekke, slik at det å finne den ikke skal være et problem. Forkortelsen står altså for International Decade of Indigenous Languages, som kan være komplisert nok.

Vi er opptatt av at flere aktører er med, ikke minst i samarbeidsforumet og for å følge opp handlingsplanen. Sametinget er viktig, Kunnskapsdepartementet, som har ansvar for språk, er viktig, Kulturdepartementet er viktig. Mange departementer skal med. Vi jobber med å synliggjøre og bruke samisk på flere steder, på offentlige steder, med at flere offentlige organ jobber med de for-

målene som ligger i planen, med at vi bidrar til å styrke synligheten i media og offentligheten, og ikke minst inn mot opplæringstilbudet til barn og unge.

Anne Kristine Linnestad (H) [13:52:43]: Jeg er veldig glad for at engasjementet tydeligvis er der, selv om det ikke har vært i denne sal. Dette arbeidet skal gå over et helt tiår. Jeg lurer på: Vil denne handlingsplanen og ikke minst måloppnåelsen bli evaluert underveis? De målene som står her, er veldig bra, misforstå meg rett, men spesielt konkrete er de ikke, f.eks. «[a]t opplæringstilbudet for barn og unge blir bedre». Ja, i forhold til hva?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:53:14]: Vi har flere virkemidler for konkret å følge opp målene som ligger her. Det ene er selvfølgelig å styrke satsingen på samisk språk og kultur i de årlige budsjettene. Det har vi gjort, og det skal vi fortsette med. Så er det gjort et veldig viktig arbeid i Stortinget med sannhets- og forsoningskommisjonen. Der har vi et ansvar for å følge opp helt konkrete tiltak, som jeg mener også har overslag inn i dette viktige arbeidet. Både gjennom statsbudsjettene hvert år og i det arbeidet som foregår i de ulike departementene, skal vi ta ansvar for at dette arbeidet blir løftet.

Spørsmål 27

Bengt Fasteraune (Sp) [13:54:12]: «Statsråden uttalte til NRK den 7. februar 2025: «No er det på tide å bli ferdig med reversering, oppsplitting og grensejustering og bruke tid og krefter på å gi innbyggjarane gode tjenester», da statsråden bestemte seg for ikke å la Ona og Sandøya bli grensejustert til Aukra. Kommunen Gran har sagt at de vil søke seg over til Akershus.

Kan statsråden bekrefte at hun ikke vil la Gran få bli med i Akershus siden tiden for oppsplitting er over?»

Statsråd Kjersti Stenseng [13:54:46]: I den sammenhengen jeg sa det, refererte jeg nok først og fremst til omkamper og der det har vært ganske lange prosesser, men ja, jeg er opptatt av at vi skal bruke tiden vår på utvikling framover.

Først vil jeg poengtere at jeg ikke har fått søknaden fra Gran kommune til endelig vurdering. Statsforvalteren i Innlandet har til orientering oversendt sin foreløpige vurdering av saken til departementet. Den er nå på høring hos relevante lokale og regionale instanser. Statsforvalteren har opplyst til departementet at de tar sikte på å oversende sin endelige tilråding til departementet i løpet av mars.

Så vet vi at justering av kommune- og fylkesgrenser har konsekvenser også utover det aktuelle området.

Større endringer på tvers av valgkretser kan f.eks. påvirke mandatfordelingen til Stortinget.

Jeg vil gjøre en grundig og helhetlig vurdering av saken når den kommer på mitt bord. Jeg vil også minne om at det etter inndelingsloven kun er Stortinget som eventuelt kan vedta at Gran kommune blir en del av Akershus fylke.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:55:52]: Årsakene til grensejusteringer kan være så mangt, som ministeren er inne på. Det som er bekymringsfullt, er at debatten i Innlandet i større grad enn tidligere dreier seg om tjenestetilbud, spesielt fra fylkeskommunen – at kommunen er misfornøyd med tjenestetilbudet.

Vi ser nå at det samme er på trappene i Hedmark, i Sør-Odal og Nord-Odal, på samme måte som i Gran. I Lesja og Dovre går diskusjonene om grensejustering og at elevene på videregående skole må få anledning til å gå på skoler i nabofylkene. Nå taper Innlandet terreng og fotfeste. Hva vil distriktsministeren gjøre med det?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:56:35]: Som jeg også sa i stad, er jeg opptatt av at alle grensejusteringer og kommuneendringer skal diskuteres grundig og vurderes konkret ut fra de ulike forutsetningene. Det diskuteres både fylkestilhørighet i andre kommuner, som var nevnt her, og også eventuelle kommunesammenslåinger som kan ha påvirkning på f.eks. skolekretser.

Først og fremst er jeg opptatt av at eventuelle endringer skal gi innbyggerne bedre tjenester, og at det er det viktigste grunnlaget også for å vurdere om det er hensiktsmessig å endre grenser, eller eventuelle kommunesammenslåinger. Jeg vil vurdere alle saker under ett, også dem som handler om Innlandet. Jeg er opptatt av den helhetsvurderingen som Fasteraune understreker, at en også må se på konsekvensene i et litt større perspektiv enn kanskje bare akkurat den grensejusteringen.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:57:31]: Takk for svaret.

Det er klart at det er mange fasetter man må vurdere. En av dem har statsråden selv vært inne på, og det er hvordan mandatfordelingene blir i forhold til, i dette tilfellet, Oppland valgkrets. Det kan også være i forhold til Hedmark valgkrets.

Da er spørsmålene mine: Er den type vurderinger, for det er egentlig nasjonale vurderinger vi snakker om, såpass viktige? Og bekymrer det kommunal- og distriktsministeren at Innlandet, med de to valgkretsene vi har, da taper terreng i forhold til mer sentrale strøk?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:58:12]: Mandatfordelingen til Stortinget beregnes jo hvert fjerde år, og neste beregning skal gjennomføres i 2028 og være grunnlag

for stortingsvalget i 2029. Det er ennå ikke mulig å si helt sikkert hvordan et eventuelt fylkesbytte for Gran vil påvirke mandatfordelingen. Det er befolkningsvekst og større areal, som selvsagt øker sannsynligheten for at Akershus eventuelt vil få det. Det må være en del av den helhetsvurderingen vi gjør i hvert enkelt tilfelle, og i dette tilfellet Gran.

Spørsmål 28

Ingjerd Schie Schou (H) [13:58:55]: Aller først må jeg få lov til å gratulere statsråd Aukrust med å ha byttet plass på spørretaburettene i Stortinget. Det er veldig hyggelig at statsråden er her i dag. Det gjør at jeg ikke kan la anledningen gå fra meg til å være opptatt av det området som statsråden har ansvar for. Mitt spørsmål til statsråden er:

«Hva vil statsråden gjøre for å stimulere til mer handel med og investeringer i utviklingsland?»

Statsråd Åsmund Aukrust [13:59:27]: Takk for det, og takk for veldig hyggelige lykkeønsker fra representanten Ingjerd Schou. Vi har samarbeidet veldig godt på Stortinget, og jeg er helt sikker på at vi skal fortsette å gjøre det også i nye roller – både et samarbeid der vi er enige, og med friske diskusjoner der vi er uenige. Det trenger vi mer av fram mot valget.

Jeg tror det området Ingjerd Schou tar opp i dag, er et område vi virkelig skal samarbeide om. Jeg synes Ingjerd Schou stiller et veldig godt spørsmål. Hvordan vi skal få til mer privat investering i utviklingsland og få opp handelen, er et av de store spørsmålene i utviklingsdebatten. Jeg mener at det hadde det vært uansett, men det er spesielt viktig nå som vi går inn i en tid med et veldig usikkert finansieringsbilde, ikke minst med det som nå skjer i USA. Dette kommer til å stå veldig høyt på min agenda, og jeg ser fram til å jobbe med både Stortinget og næringslivet på dette viktige området.

Det er ingen tvil om at det er handel som har vært driveren for økonomisk vekst og utvikling de siste 30 årene, og i dagens geopolitiske virkelighet er det viktig for utviklingslandene at handel og investeringer økes i tiden som kommer.

Regjeringen vil arbeide for å videreføre og styrke arbeidet knyttet til handelsrettet utviklingsarbeid på en rekke områder. La meg trekke fram tre av dem. Det første gjelder støtte til fondet Enhanced Integrated Framework, et rammeverk som bidrar til å styrke handel og nødvendig kapasitet i de minst utviklede landene, hvor Norge spiller en viktig rolle. Den andre er WTOs Standards And Trade Development Facility, som støtter utviklingslandene i deres arbeid for å oppfylle krav til mattrygghet og produksjonssikkerhet gjennom tilskudd.

Det siste området jeg vil nevne, er WTOs Aid for Trade, som bidrar med teknisk bistand og kapasitetsbygging for utviklingsland, ikke minst så de minst utviklede landene skal øke sin handelskapasitet.

Regjeringen vil arbeide internasjonalt i de multilaterale forumene. Det mener jeg er spesielt viktig nå, når vi ser at hele det multilaterale samarbeidet, som har tjent Norge veldig godt, og som også skal tjene utvikling godt, står under press.

Jeg vil også trekke fram det som er det viktigste verktøyet vi har fra Norge, og som jeg vet at Ingjerd Schou kjenner godt til etter mange komitébesøk i utlandet: Norfund, som gjør et fantastisk arbeid over hele verden. Vi vet at investeringer fra Norfund gir stor utviklingseffekt ikke minst i Afrika sør for Sahara.

Det aller siste momentet jeg ønsker å trekke fram nå, er det store arbeidet som gjøres internasjonalt i arbeidet fram mot den fjerde konferansen for finansiering for utvikling. Der vet vi at et av hovedkravene til det globale sør nettopp handler om å få opp antallet investeringer. Jeg ser fram til å bruke tid på å diskutere det med våre partnere i andre land og selvfølgelig også med Stortinget.

Ingjerd Schie Schou (H) [14:02:27]: Takk til statsråden for et godt og opplysende svar.

«Ja, tenke det; ønske det; ville det med; – men gjøre det!»

Som hos Peer Gynt: Dette er jo noe av utfordringen både for dagens regjering og også for den forrige. Jeg er glad for at statsråden nevner de tre områdene han var innom i sin gjennomgang her nå.

Norfund oppnår god finansiell avkastning og er viktig for Norge, både innen utviklingsmandatet sitt og særlig innen det som går på klimamandatet. Det viser seg fullt mulig å bidra til endring i den retningen som Norge ønsker, uten at vi trenger å tape penger på det. Jeg har hørt statsråden si i flere intervjuer at det er viktig å få inn mer privat kapital, det private næringsliv. Da tenker jeg å følge opp med det norske næringslivet, de norske investeringene. Hva tenker statsråden om i større grad å involvere dem?

Statsråd Åsmund Aukrust [14:03:30]: Det er et veldig godt spørsmål. Norsk næringsliv bør definitivt investere mer i det globale sør. Jeg tror også at det her ligger et enormt stort vekstpotensial for norsk næringsliv, så jeg etterlyser et norsk næringsliv som er enda mer dristig, og som tør å satse. Jeg skal ikke gi dem kommersielle råd, men jeg føler meg ganske sikker på at det kommer til å lønne seg i lengden.

Jeg er veldig opptatt av å ha kontakt med næringslivet og diskutere om det er barrierer vi som myndigheter kan hjelpe dem med for at de skal våge å satse. NHO har

et veldig viktig forum som heter NHOs pådriverforum, og jeg ser fram til å møte dem og diskutere med dem om det er ting de trenger hjelp og støtte til fra myndighetenes side for å være med på det viktige arbeidet det er å gjøre større investeringer og drive med mer handel. Det gjør de først og fremst av hensyn til seg selv, men det er jo også et stort samfunnsoppdrag der jeg etterlyser at norsk næringsliv skal være enda mer aktive.

Ingjerd Schie Schou (H) [14:04:29]: Takk til statsråden for svar. Det gleder meg veldig, og jeg håper at det er det som skjer – at statsråden tar kontakt med norsk næringsliv og hører hva som er deres begrunnelse for hvorfor man ikke tør, eller hvorfor det så langt ikke har vært investeringer, og at det sann sett også kan være aktuelt for regjeringen å vurdere om det er andre typer virkemidler som skal til, særlig det statsråden selv nevner med hensyn til barrierer.

Den forrige regjeringens Afrika-strategi ble lansert i fjor. Den går mye på matsikkerhet, og det er viktig, små bønder og den typen ting, og det er også sentralt, men det er noe for et land å kunne ha et næringsliv hvor man tjener penger og sånn sett kan bidra til å styrke statsdannelsen og det som er av styrende organer i en stat. Det å utløse privat kapital skulle jeg gjerne også høre statsrådens tanker om.

Statsråd Åsmund Aukrust [14:05:31]: Det vil jo være næringslivet som må gjøre de konkrete investeringene selv og ta den risikoen og de beslutningene som skal til, men jeg mener at vi bør samarbeide med næringslivet på dette området. Jeg er også tilhenger av å se om vi kan bruke bistandspengene for å få inn mer kapital – om det er smarte måter å bruke små kronebeløp på som kan gi mye større ressurser.

Jeg er helt enig med Ingjerd Schou i at det selvfølgelig er sann at næringsliv i det globale sør vil kunne bidra til statsdannelse, og det er veldig viktig. Mye av hovedutfordringen i utviklingspolitikken er jo dårlig styresett. Der er selvfølgelig næringslivet veldig viktig, men det er også andre forhold, bl.a. kampen mot ulikhet. Vi vet dessverre at ulikhetene øker like mye internt i land som mellom land, så hvordan vi skal arbeide for å bekjempe ulikhet i utviklingspolitikken, mener jeg henger veldig nøye sammen med hvordan vi skal kunne få et mer aktivt næringsliv og få mer privat kapital inn i næringslivet.

Spørsmål 29

Tag Pettersen (H) [14:06:44]: La meg også starte med å gratulere statsråden med nye spennende oppgaver på et veldig viktig område.

«Siden 2021 har Støre-regjeringen brukt om lag 0,5 mrd. kr på å kvitte seg med kommersielt barnevern. Resultatet er at Norge står i en nasjonal barnevernskrise. Bruddene på bistandsplikten er massive, og i mangel av institusjonsplasser plasseres barn i fengsel. En ny rapport regjeringen bestilte selv, anbefaler at «regjeringen gir et tydelig signal om at også kommersielle tilbydere er ønsket i markedet».

Vil statsråden lytte til faglige råd og endre egen politikk med å kvitte seg med private kommersielle aktører?»

Statsråd Lene Vågslid [14:07:26]: Fyrst og fremst tusen takk for gratulasjonen. Eg ser fram til gode debatter og samarbeid, håper eg, om saker som er viktige for alle parti i Stortinget.

Det viktigaste for regjeringa er at ungar som treng omsorg og støtte fordi dei ikkje kan bu heime, får den hjelpa dei treng, og at dei får ho raskt. La meg starte med å understreke at brota me ser på bistandsplikta, er svært alvorlege. Det er noko me arbeider hardt med å løyse, og det har òg veldig høg prioritet.

Me er nøydd til å sikre at Bufetat kan ivareta bistandsplikta si betre enn i dag. Regjeringa vil difor fortsette oppbygginga av den statlege kapasiteten som er bygd opp i inneverande år, særleg retta mot dei ungane som har dei største og mest samansette behova. Det er desse ungane som etaten i dag har størst utfordringar med å finne eit godt nok tilbod til.

Samtidig har regjeringa kommunisert i budsjettproposisjonen for inneverande år og i oppdraget til Bufdir at det vil vere behov for private aktørar òg framover, og det gjeld både ideelle og kommersielle. Bufdir har fått beskjed om å skape stabilitet og langsiktigheit i kapasiteten i den private marknaden. Dei skal arbeide for eit langsiktig og betydeleg innslag av ideelle aktørar, samtidig som det skal leggjast til rette for at ein får til god, langsiktig kapasitet blant dei kommersielle.

Regjeringa presenterte i fjor, våren 2024, ein strategi for institusjonstilbodet som eg veit representanten kjenner godt til. Denne kjem til å bli følgt opp med ei melding til Stortinget denne våren. Regjeringa har òg gjennomført ein områdegjennomgang av heile institusjonsbarnevernet, som blir eit veldig viktig kunnskapsgrunnlag i det arbeidet.

Tag Pettersen (H) [14:09:30]: Takk for svaret. Det skal mye til for å toppe de uklare styringssignalene Støre-regjeringen har gitt gjennom tre et halvt år til nettopp de private. Først nedsatte man avkommersialiseringsutvalget, som skulle utrede hvordan man kan kvitte seg med de private aktørene i velferden. Så inviterte regjeringen de private til dugnad for at man skulle komme seg gjennom krisetider. I budsjettet for 2025 skriver statsråden at det fortsatt vil være behov for private kommersi-

elle aktører i barnevernet framover, og – enda mer overraskende – at det skal legges til rette for at disse aktørene skal bygge langsiktig kapasitet, som statsråden nå er inne på.

Man tar plutselig avstand fra konklusjonen om at det statlige barnevernet er avhengig av bistand fra kommersielle leverandører på både kort og lang sikt, i den ferske rapporten fra Deloitte og Oslo Economics, og så krones det hele med en ny statsråd – og kanskje nye tanker. Hva er egentlig regjeringens og statsrådens politikk på kort og lang sikt, utover områdegjennomganger og det som nå er redegjort for?

Statsråd Lene Vågslid [14:10:31]: Eg er ikkje einig i representantens premiss for dette spørsmålet. Viss me skal sjå på kva styringssignal ei regjering sender, har eg lyst til å minne om at det òg i slutten av førre stortingsperiode, under Solberg-regjeringa, med representantens parti, blei sendt styringssignal om at ein skulle auke dei statlege plassane, og ein skulle auke bruken av ideelle og avgrense dei kommersielle.

Når me les områdegjennomgangen, som representanten kjenner til – og eg har òg sett på rapporten frå Oslo Economics – er dette bildet meir samansett enn det representanten vil ha det til. For meg blir det viktig når eg kjem til Stortinget med ei melding og ein proposisjon om barnevernet, at me tydeleg viser retning for institusjonsbarnevernet. Eg trur me deler engasjementet rundt at me her må ta grep. Det er alvorleg, som eg sa innleiingsvis, at me ser desse brota på bistandsplikta.

Tage Pettersen (H) [14:11:34]: De styringssignalene som statsråden nevner fra forrige periode, kommer fra Stortinget og ikke fra regjeringen – bare for å være tydelig på det.

I flere år nå har Høyre, og for så vidt også mange fagfolk, advart om at Støre-regjeringens barnevernspolitik har bidratt til å gjøre situasjonen i barnevernet vanskeligere over hele landet. Vi har bl.a. sett at 15-åringer har blitt plassert på glattcelle på grunn av manglende akutt plasser. Det er en uakseptabel konsekvens av politikken, og det håper jeg statsråden er enig i. Sommeren 2022 var kapasitetsproblemene i barnevernet så alvorlige at daværende barne- og familieminister måtte avbryte sommerferien for å be de private, som hun nettopp egentlig hadde kastet ut, bidra til en dugnad. Nå nylig, den 12. februar, skrev Bergens Tidende at «akuttkrisen i barnevernet er blitt verre», så det er hevet over enhver tvil at regjeringen så langt ikke har maktet å heve verken kvaliteten eller kapasiteten i barnevernet.

Erkjenner statsråden at Støre-regjeringens politikk så langt har ført til økte kostnader, mangel på nye plasser og flere brudd på bistandsplikten overfor sårbare barn?

Statsråd Lene Vågslid [14:12:36]: Eg gjentek gjerne at brota me ser på bistandsplikta, er alvorlege, men kapasiteten i det statlege barnevernet har auka. Ser ein på budsjettet for i fjor, blei jo det statlege barnevernet styrkt med over 700 mill. kr, og det ligg an til styrkingar i inneverande år. For meg blir det veldig viktig i arbeidet med meldinga som kjem til Stortinget, at me peiker ut ei tydeleg retning for institusjonsbarnevernet. Det er heilt nødvendig å sørgje for at ein får til tilbod til dei ungane me her snakkar om, som kanskje er blant dei aller mest sårbare ungane i dette landet, som har store, samansette behov. Det er årsaka til at regjeringa allereie i fjor var tydeleg på at me må auke bruken av statlege plassar og av ideelle og kommersielle. Det viktigaste for regjeringa er at omsynet til ungane kjem fyrst.

Spørsmål 30

Hege Bae Nyholt (R) [14:13:49]: Jeg må også først få lov til å gratulere statsråden med ny jobb – og så til spørsmålet:

«I Hurdalsplattformen står det at regjeringen skal 'stoppe utviklinga mot kommersialisering og oppstyking i barnevernssektoren'. Så vidt undertegnede kan se, er dette ikke nevnt i Arbeiderparti-regjeringens politiske prioriteringer. Rødt er som kjent motstander av det frislippet av kommersielle aktører i velferden som de borgerlige har stått bak. Nå er jeg dessverre litt usikker på hva som er regjeringens politikk.

Forsvant kampen mot kommersielle i barnevernet idet statsrådens forgjenger gikk ut døra i departementet?»

Statsråd Lene Vågslid [14:14:25]: Fyrst: Tusen takk for gratulasjonen, og eg ser fram til samarbeid og debatt med Raudt.

Sidan inngangen til 2023 har det vore ein auke i talet på barn med behov for akutt- og behandlingsplassar i barnevernsinstitusjon. Som eg sa til representanten frå Høgre, snakkar me her om ungar som har meir samansette behov enn tidlegare, og at dette er nokre av dei mest sårbare ungane me har, og som samfunn er me nøydd til å klare å sørgje for eit tilstrekkeleg tilbod til dei. Bufetat skal gje eit slikt tilbod når kommunane ber om det, og eg har lyst til å understreke òg til representanten frå Raudt at dei brota me ser på bistandsplikta, er svært alvorlege. Dei prioriterer me høgt.

Kapasitet i form av nok plassar av god kvalitet må alltid vere det viktigaste, og det har vore behov for å auke denne og utnytte dei plassane me har, best mogleg. Som eg òg nemnde i svaret mitt til representanten frå Høgre, har regjeringa i denne perioden prioritert betydelege midlar til styrking og omstilling av tilbodet. Sær-

leg dei statlege institusjonane er blitt styrkte, og me vil òg i 2025 fortsetje oppbygginga av den statlege kapasiteten retta særleg mot ungane med dei største og mest samansette behova.

I tillegg til at me fortset med å styrkje og omstille dei statlege institusjonane, vil det vere behov for private aktørar i det statlege barnevernet, både ideelle og kommersielle. Dette har regjeringa kommunisert i budsjettproposisjonen frå i år, og det er òg formidla i oppdraget som Bufdir fekk for 2025 før jul.

For Arbeidarpartiet er det ein føresetnad for bruk av private og ideelle aktørar i velferda at det er det offentlege som har kontrollen og gjer prioriteringane. Dette samarbeidet i offentlig regi har me gode tradisjonar for i den norske samfunnsmodellen, og me må sikre god styring av ressursane slik at me er sikre på at det går til å gje barn og unge eit best mogleg tilbod, tilpassa deira behov. Ein viktig måte å sikre dette på er å jobbe for mest mogleg langsiktige og stabile samarbeidsavtalar med private.

Hege Bae Nyholt (R) [14:16:43]: Takk for svaret. Rødt er ingen motstander – og det pleier å være en overraskelse – av bruk av private ideelle aktører, ei heller i barnevernet. Det har vi lang erfaring med og tradisjon for i Norge. Private ideelle aktører har faglig gått foran og utviklet både viktige behandlingstilbud og viktige modeller.

Regjeringen har tidligere framsnakket bruken av ideelle aktører i institusjonsbarnevernet, men lite har skjedd. Vi er langt unna å nå målet om 40 pst. ideelle, jf. anmodningsvedtak 762 for 2017–2018, som statsrådens eget parti stemte for. Bufdir-tall fra i fjor høst viser at andelen ideelle er på bare 25 pst. Til sammenligning er 38 pst. av barna i institusjoner tilknyttet kommersielle selskaper. De ideelle aktørene har også gitt tydelige signal om at de har både evne og vilje til å bidra ytterligere.

Hvilke konkrete tiltak vil statsråden gjøre for å øke andelen ideelle institusjonsplasser?

Statsråd Lene Vågslid [14:17:42]: Det er viktig for meg at me får til ein auke av kapasiteten i det statlege barnevernet. For inneverande år har me auka den statlege kapasiteten, og me treng òg ein auke i den private kapasiteten. Heile vegen har regjeringa vore tydeleg på at omsynet til ungane skal kome fyrst. Eg går ut frå at òg representanten Bae Nyholt har lese områdegjennomgangen av det statlege barnevernet, slik eg har gjort. Det er eit veldig viktig kunnskapsgrunnlag for meg å bruke når me skal kome til Stortinget med ei barnevernsmelding, der me skal peike ut retninga for institusjonsbarnevernet.

Eg vil leggje til at regjeringa har sett ned eit utval som skal sjå på organiseringa av det statlege barnever-

net, ein heilskapleg gjennomgang av organiseringa. Då skal ein vurdere rollene til både Bufdir og Bufetat og korleis ansvar og myndigheit er fordelte. Det vil framleis vere slik at me i Arbeidarpartiet ynskjer å auke den statlege kapasiteten, men me må no sikre at me klarer å gje dei mest sårbare ungane det tilbodet dei treng.

Hege Bae Nyholt (R) [14:18:48]: Jeg deler statsråd-ens bekymring for barna i samfunnet som ikke har det bra. Jeg er selv barnevernspedagog og stolt medlem av FO, altså Fellesorganisasjonen, siden 1998. Vi har alltid sagt at barns problemer er mer sammensatte enn tidligere, og det har sikkert også alltid vært sant. Samtidig har jeg besøkt en rekke ideelle private institusjoner som har måttet legge ned, og som ikke har vunnet anbud fordi man ikke har hatt de musklene som trengs i møtet med de store kommersielle aktørene. Fagmiljøer som strekker seg tiår bakover i tid, pulveriseres. Slik mister vi viktig kompetanse og viktig kunnskap på barnevernsfeltet – et felt som det argumenteres for at burde være en del av beredskapskapasiteten i Norge.

Deler statsråden min og Rødts bekymring over at en rekke ideelle barnevernsinstitusjoner ikke har det handlingsrommet de trenger for å kunne opprettholde dagens aktivitet?

Statsråd Lene Vågslid [14:19:54]: Mi aller største bekymring er dei brota me ser på bistandsplikta. Eg meiner det aller viktigaste me gjer no, både i arbeidet med den stortingsmeldinga som kjem til Stortinget, og ikkje minst i budsjettarbeidet, er å sikre at me har den kapasiteten me treng for desse ungane. Når me legg fram den stortingsmeldinga som kjem denne våren, blir det viktig for meg å peike ut ei tydelegare retning for institusjonsbarnevernet, der me sikrar ungane eit betre tilbod, og der det er meir fleksible løysingar og mindre flytting for dei ungane det gjeld.

Eg vil leggje til at det blir gjort eit veldig godt arbeid hos ideelle barnevernsaktørar, og det blir gjort eit veldig godt arbeid i det statlege barnevernet. Me ser frå områdegjennomgangen, som blir eit viktig kunnskapsgrunnlag for arbeidet med den stortingsmeldinga eg skal leggje fram, at me kjem til å ha behov for det kommersielle barnevernet òg i tida framover.

Spørsmål 31

Turid Kristensen (H) [14:21:00]: Jeg må også få lov til å gratulere statsråden med ny jobb, og jeg ser fram til mange gode debatter og samarbeid i saker framover.

«Stortinget vedtok enstemmig å be regjeringen om å utvide gjeldsregisteret i 2022. Det er nå snart tre år siden. Fremdrift i saken har vært etterlyst flere ganger, og

svaret fra statsråd Toppe har vært at det er spørsmål som må utredes nærmere og at saken snart eller så snart som mulig skal legges frem for Stortinget. Det er nå snart et halvt år siden dette ble sagt siste gangen. Kan statsråden gi Stortinget en orientering om hvor saken står nå og når vi kan forvente at den vil bli lagt frem for Stortinget?»

Statsråd Lene Vågslid [14:21:42]: Gjeldsregistera har no vore verksame sidan juli 2019, og erfaringane så langt, som eg òg reknar med at representanten kjenner til, er at dei er veldig gode. Trass i ein auke i volumet av bl.a. forbrukskreditt dei seinare åra går misleghald av både forbruksgjeld og anna gjeld no ned. Me ser den same positive utviklinga i saksmengder etter gjeldsordningsloven, i antalet inkassosaker og i antalet betalingsmerknader. Det er veldig bra. Ei undersøking frå Universitetet i Bergen frå 2023 tyder òg på at gjeldsregistera kan ha bidratt til å redusere antalet spelavhengige gjenom at desse ikkje lenger får ta opp forbrukslån. Dette meiner eg er veldig positivt.

Som representanten Kristensen peiker på, har det i lengre tid vore vurdert om gjeldsregistera bør utvidast slik at dei ikkje berre inneheld forbrukskreditt. Som representanten sjølv seier, blei det i 2022 sendt på høyring eit forslag om utviding med pantegjeld. Sidan då har det vore arbeidd med å finne ei løysing som både skal ha dei ønskje verknadene – og det vil eg understreke: dei ønskje verknadene – og som samtidig ivaretek personvernet.

I denne saka er det snakk om å registrere ei rekkje teiepliktige opplysningar om storparten av landets befolkning. Samtidig snakkar me om ei registrering det ikkje er mogleg å reservere seg mot. Eg vil understreke at det kan utgjere eit stort skadepotensial om slike mengder med opplysningar om oss alle skulle kome på avvegar, eller bli brukte til anna enn det dei er samla inn for. Det er difor ei rekkje spørsmål som det har vore heilt nødvendig å bruke tid på og vurdere grundig.

Det er viktig at ei utviding av gjeldsinformasjonsloven med sikte på å ta inn nye gjeldsformer i gjeldsregistera har dei tilsikta effektane, òg i samsvar med det som er lovens føremål. Samtidig må det ha ei innretning som gjev mest mogleg tryggleik og sikkerheit for personvernet. Då må me sørgje for at innsamla data ikkje blir misbrukt, f.eks. til marknadsføring av nye lån eller andre lovstridige føremål.

Med omsyn til framdrift i denne saka, som eg skjønner godt at representanten etterlyser, kan eg opplyse om at eg no er i ferd med å ferdigstille eit høyringsnotat med ei innretning som ivaretek dei omsyna eg nettopp sa. Det blir sendt på høyring i løpet av våren, og så er planen då at ein proposisjon kan sendast over til Stortinget tidlegast hausten 2025.

Turid Kristensen (H) [14:24:33]: Det siste er veldig gode nyheter, at det faktisk nå foreligger en plan for framdriften, men jeg undrer meg litt over at det har tatt så lang tid, og jeg undrer meg også litt over de vurderingene som departementet nå har gjort. Det lå i det enstemmige vedtaket at det skulle vurderes personvern-messige hensyn, og det er utrolig viktig, men Barne- og familiedepartementet konkluderte jo med etter en relativt grundig vurdering at dette forslaget ikke stred med personvernet. Vi skal selvfølgelig lytte til Datatilsynet, men i høringsinnspillene som kom, mente alle høringsinstansene, med unntak av en, tror jeg, at dette ikke var i strid. Hvilke vurderinger er det nå som vil bli lagt fram, som gjør at dette fremdeles kan være vanskelig personvern-messig? Når de fleste aktørene mener at dette ikke har vært et problem, hvorfor må det på høring en gang til?

Statsråd Lene Vågslid 14:25:31]: Eg vil understreke det eg sa i stad, at risikoane og sårbarheitene knytte til så stor innsamling av data, har personvern-messige sider ved seg. Me er også veldig opptekne av å sikre at det får dei verknadene me ynskjer. For eksempel meiner eg det er negativt om ein risikerer at ei løysing vil føre til marknadsføring av lån osv. Eg er glad for at representanten er glad for det me no skal sende på høyring denne våren. Det kjem til å ivareta desse omsyna. Då er det berre å vente i spenning, så kjem det snart, i løpet av våren.

Turid Kristensen (H) [14:26:21]: Jeg skal vente i spenning, og jeg ser faktisk fram til det.

Jeg har også lyst til å grave litt i én ting til. Dette med personvern ble grundig hørt i forrige høringsnotat. En annen ting som også ble hørt der, handler om det vil oppnå formålet, for det har jeg forstått at statsrådens forgjenger var bekymret for. Samtidig har sterke aktører som Forbrukerrådet og Finans Norge uttalt at det er overraskende at man i det hele tatt kan stille det spørsmålet, for hele formålet med gjeldsregisteret er jo nettopp å gi bedre kredittvurderinger og en mer samlet vurdering, og også en mer effektiv vurdering, for korkene hos Nav og andre er en medvirkende årsak. Er dette en ting som fremdeles ikke er avklart i departementet, og som også må høres på nytt, eller er det noe man nå har klart å avklare – hvis statsråden kan si noe om det allerede nå?

Statsråd Lene Vågslid [14:27:12]: Eg vil vere forsiktig med å seie for mykje om det. Det som er viktig for meg, er at det eg sender på høyring denne våren, ivaretek dei omsyna eg eigentleg opplever at me begge er einige om må ivaretakast. Personvern er sjølv sagt ein heilt sentral del av det, men det er òg andre moment.

Det kan vere aspekt knytte til beredskap f.eks. Når me samlar inn så store mengder data frå alle borgarane i dette landet, må me vere heilt trygge på at det me gjer, har dei ønskte verknadene.

Eg ser fram til vidare diskusjon om dette, og så vil det bli sendt ut eit høyringsnotat om kort tid.

Presidenten [14:27:54]: Sak nr. 2 er dermed avsluttet.

Sak nr. 3 [14:27:56]

Referat

Presidenten [14:27:57]: Det foreligger ikke noe referat.

Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.29.

